

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

عزیز

آرزو

عزیز

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اختلافات زوجین

نویسنده:

علیرضا ملازاده تقی پور

ناشر چاپی:

استوار

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	اختلافات زوجین
۷	مشخصات کتاب
۷	اشاره
۱۲	فهرست
۱۵	محبت بین زوجین؛ یکی از مصادیق مهم محبت
۱۷	عفو زن و شوهر
۲۹	راه های حل اختلاف زوجین
۳۹	آنچه برای خود می پسندی برای دیگران نیز بپسند
۴۲	سخنی با زنان
۴۳	مکلف کردن شوهر به آنچه در توان او نیست
۴۴	منت نهادن بر شوهر
۴۸	ارزش صبر
۵۱	صبر در مقابل زن
۵۴	گفتار خوش؛ سبب الفت
۵۷	اهمیت شناسایی و آگاهی از روحیات زوجین قبل از ازدواج
۵۸	خوش خلقی
۵۹	نرم خویی؛ موجب محبت
۶۱	نرم خویی؛ موجب محبت
۶۸	طلاق مبعوض ترین مباح نزد خداوند
۷۰	پاداش فراهم کردن رفاه خانواده
۷۷	وجوب پرداخت مهریه
۸۰	حقوق مرد بر زن
۸۴	پاداش تحمل بدخلقی

۸۶	زینت نمودن زن برای شوهر
۹۲	اهمیت آراستگی مرد
۹۴	نه افراط، نه تفریط
۹۷	فرزند آوری
۹۸	ثواب نیکی به فرزندان
۱۱۲	نهی از نفرین کردن فرزندان
۱۱۵	دعا برای ظهور امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف)
۱۱۸	منابع و مآخذ
۱۲۵	درباره مرکز

سرشناسه : ملازاده تقی پور، علیرضا، 1340-

عنوان و نام پدیدآور : اختلافات زوجین/علی تقی پور؛ ویراستار بهلولی، محسن حسینی.

مشخصات نشر : مشهد : استوار ، 1402.

مشخصات ظاهری : 108 ص.؛ 14/5×21/5 س م.

شابک : : 2-109-415-600-978

وضعیت فهرست نویسی : فیپا

یادداشت : کتابنامه: ص. [105] - 108؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع : زناشویی (اسلام) -- احادیث

Marriage -- Religious aspects -- Islam -- Hadiths

زناشویی (اسلام)

Marriage -- Religious aspects -- Islam

خانواده ها -- جنبه های مذهبی -- اسلام

Families -- Religious aspects -- Islam

رده بندی کنگره : BP141/5

رده بندی دیویی : 297/218

شماره کتابشناسی ملی : 9172348

اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیپا

ص: 1

اشاره

بسم الله الرحمن الرحيم

يا صاحب الزمان

اختلافات زوجين

علی تقی پور

ص: 3

محبت بین زوجین؛ یکی از مصادیق مهم محبت 3

عفو زن و شوهر 5

راه های حل اختلاف زوجین 17

آنچه برای خود می پسندی برای دیگران نیز پسند 26

سخنی با زنان 29

مکلف کردن شوهر به آنچه در توان او نیست 30

منت نهادن بر شوهر 31

ارزش صبر 35

صبر در مقابل زن 38

گفتار خوش؛ سبب الفت 41

اهمیت شناسایی و آگاهی از روحیات زوجین قبل از ازدواج 44

خوش خلقی 45

نرم خویی؛ موجب محبت 46

نرم خویی؛ موجب محبت 48

طلاق مبعوض ترین مباح نزد خداوند 55

پاداش فراهم کردن رفاه خانواده 57

وجوب پرداخت مهریه 64

حقوق مرد بر زن 67

پاداش تحمل بدخلقی 71

زینت نمودن زن برای شوهر 73

اهمیت آراستگی مرد 79

نه افراط، نه تقریط 81

فرزند آوری 84

ثواب نیکی به فرزندان 85

ص: 1

نهی از نفرین کردن فرزندان 99

دعا برای ظهور امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) 102

منابع و مأخذ 105

ص: 2

مقصود از زیستن رسیدن به آرامشی است که در خلد برین، تا ابد، برای بشر مهیا گردیده است. دست یابی به آن نیز مستلزم عمل به فرامین و دوری از نواهی الهی در زندگی دنیوی است.

یکی از اوامر و دستورهایی که در واقع کلیدی از کلیدهای ابواب جنت است، محبت به کسانی است که حق تعالی به دوستی با آنان امر فرموده است و اول آنان محمد و آل محمد (علیهم السلام) و سپس محبین شان هستند که در روایات فراوان، این دوستی، اصل و پایه دین معرفی شده است.

محبت بین زوجین؛ یکی از مصادیق مهم محبت

در تقسیم بندی هایی که بر اساس نص صریح قرآن کریم و روایات فراوان معصومین (علیهم السلام) برای محبت ذکر شده است، محبت و مودت و ولایت اهل بیت عصمت و طهارت (علیهم السلام) بالاترین جایگاه را به خود اختصاص داده.

در رتبه بعد از آن نیز به دوستی با محبین اهل بیت (علیهم السلام) اشاره شده است. پس از آن نیز مهم ترین مصداق محبت، محبت و انس بین زوجین می باشد.

ابراز محبت بین زوجین دارای مراتب مختلف است که مرتبه اعلای آن محبت در عمل است که آن نیز مصادیقی دارد و مهمترین مصادیق آن دو چیز است:

ص: 3

کمک کردن به دیگری و سپس نادیده گرفتن خطا و اشتباه‌هایی است که منجر به ستیز و جدایی می‌گردد. هدف از نگارش این مجموعه نیز بحث پیرامون مراتب تغافل از خطا و اغماض از اشتباه و راه‌های محبت ورزی زوجین به یک دیگر است.

کتاب‌های زیادی درباره اهمیت زندگی و مسائل زناشویی نوشته شده است و ابعاد مختلف آن ارزیابی گردیده است؛ کتاب حاضر بر آن است که ریشه اختلافات را بخشکاند.

بحث پیرامون این مطلب در این برهه از زمان بدان جهت حائز اهمیت می‌نماید که با توجه به آمارهای طلاق و جدایی‌ها درمی‌یابیم که آمارهای مذکور از حد فراتر رفته و به گونه سرسام‌آوری پرونده‌های طلاق زوجین در دادگاه‌های خانواده انباشته شده است. گفته می‌شود که از هر 3.5 ازدواج در تهران یک طلاق صورت می‌گیرد، اگرچه با توجه به این که مسائل اقتصادی از عوامل مهم طلاق به شمار می‌رود؛ اما در مناطق تهران میزان طلاق از آمار کل کشور بیشتر است.

به گزارش خبرگزاری برنا، 68 درصد کسانی که در یک تالار مجلل پایتخت در شمال تهران ازدواج کرده بودند، ظرف کمتر از یک سال، از هم طلاق گرفته‌اند. بنابراین گزارش، از مجموع 350 ازدواج صورت گرفته در این تالار مشهور و مجلل که در منطقه فرمانیه تهران واقع شده، تعداد 238 ازدواج در ظرف کمتر از یک سال به طلاق منتهی شده است. (1) پس بسیاری از طلاق‌ها از مشکلات مالی نشأت نمی‌گیرند.

این امر، خود، بر هر مؤمنی لازم می‌آورد تا در جلوگیری از این پدیده خانمان سوز که مصیبتی عظیم است، همت گمارده و مانع از فروپاشی بنیان خانواده،

ص: 4

که کوچک ترین جامعه بشری است، گردد؛ چراکه تخریب خانواده در مذهب تشیع به معنی انهدام پایه های دینی افرادی است که جمع آن خانواده را تشکیل می دهند. همچنین باعث ایجاد مفسده های فراوانی از قبیل: تألمات روحی و ناراحتی های عصبی و... می گردد. زمانی هم که روان انسان دچار طوفان های شدید شد، وقت سوء استفاده شیطان لعین فرامی رسد تا با ایجاد رخنه در کشتی زندگی زناشویی و سوق دادن آن به سمت دریای متلاطم تألمات روحی و روانی موجبات غرق شدن آن را فراهم آورد.

این امر بر هر شیعه ای الزام می نماید تا برای اثبات دین داری خویش، از ایجاد این رخنه جلوگیری نموده یا در مهار آن همت وسیع گماشته و از غرق شدن کشتی زندگی ممانعت به عمل آورد.

با این دیدگاه و با توجه به اهمیت این مسئله، با استعانت از کلام معصومین (علیهم السلام)، درصدد مهار آتش اختلاف در خانواده برخوایم آمد. بر اساس روایات و تحقیقات به عمل آمده از مهمترین عوامل پیشگیری اختلافات میان زوجین مساله تغافل است لذا نوشتار پیش رو نیز بر همین محور خواهد چرخید.

عفو زن و شوهر

مهمترین مصداق عفو، تغافل بین همسران است؛ چراکه گذشت نکردن در زندگی عواقب بسیار تلخی برای خود و همسر و فرزندان به بار خواهد آورد که حتی با داشتن بزرگ ترین سرمایه و دارایی ها و زندگی در بهترین و مجلل ترین منازل هم شیرین نخواهد شد. در صورتی که با کمی تعقل، جوان مردی، بردباری و تحمل خطاها، همه چیز شیرین می شود. با مروری بر فرموده های معصومین (علیهم السلام) و رعایت دستورات شان، می توان فهمید که بزرگ ترین سرکشی ها می توان را با فروتنی و نرم خویی آرام کرد و دریای پرخروش غضب را می توان با مهربانی و تحمل خطاها

به آبی آرام و گوارا مبدل ساخت.

برای فهم بیشتر این موضوع از لسان پاك و نورانی اهل بیت (علیهم السلام)، که همانند باران رحمت برای خاموش کردن چنین آتشی هستند، استفاده خواهیم کرد. اولین گام در شناخت اهمیت این موضوع بررسی ارزش تفاهم و دوستی بین زوجین است. خداوند در سوره مبارکه بقره در آیه شریفه 18 فرموده است:

«زن ها به منزله لباس پوشاننده عیوب شما هستند و شما مردان نیز همانند پوشاک ساتر زشتی های آن هایید.»

تذکر می دهیم که روی سخن این کتاب بیشتر با مردان است چون زن امانت خداوند متعال است که در اختیار مرد قرار می گیرد. طبق آیه شریفه ارزش چنین حقی تا آن جاست که فرمودند:

«أَخَذْتُمُوهُنَّ بِأَمَانَةِ اللَّهِ... فَاتَّقُوا اللَّهَ فِي النِّسَاءِ وَاسْتَوْصُوا بِهِنَّ حَيْرًا.» (1)

«زن ها امانت خداوند در دست شما هستند... پس از خدا بترسید و با آن ها خوش رفتاری کنید.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرماید:

«وَأَنْهَنَّ أَمَانَةَ اللَّهِ عِنْدَكُمْ فَلَا تَصَارُّوهِنَّ وَلَا تَعْضَلُوهُنَّ.» (2)

«زنان نزد شما امانت هستند؛ به آن ها آسیب نرسانید و آنان را در معرض مشکل ها نگذارید.»

آری خداوند زن را به صورت امانت در اختیار مرد قرار داده و برای نه داری از این

ص: 6

1- بحار الأنوار، 73، 350.

2- جامع احادیث الشیعه، 25، 532.

امانت وظایفی را برای مرد مشخص فرموده است.

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) در این باره فرمودند:

«أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ لِنِسَائِكُمْ عَلَيْكُمْ حَقًّا وَ لَكُمْ عَلَيْهِنَّ حَقًّا.» (1)

«ای مردم، زن ها بر شما حق دارند و شما هم بر آن ها.»

از امام صادق (علیه السلام) سؤال شد که حق زن بر عهده مرد چیست که اگر مرد آن را بر آورد نیکوکار خواهد شد. حضرت فرمودند:

«يُشْبِعُهَا وَيَكْسُوها وَإِنْ جَهِلَتْ غَفَرَ لَهَا.» (2)

«زن را سیر کند و بپوشاند و اگر کار جاهلانه ای کرد او را ببخشد.»

معمولاً مردان مورد اول و دوم را جامه عمل می پوشانند لکن به جهت مغفو ماندن مورد سوم روایت برای آن تلاش چندانی نمی کنند.

در نگهداری از این امانت الهی در برخورد، مصاحبت و... باید خدا را به عنوان صاحب اختیار زن در نظر گرفت و با خوش رفتاری همیشگی با این ودیعه خداوند در امتحان خلقت، پاداش های عظیم و خشنودی حق تعالی را جلب کرد. متأسفانه بر اثر آگاهی نداشتن از این امانت الهی، عمده نزاع بین زن و شوهر به دلیل خوش رفتاری نداشتن با دیگری و خصوصاً از طرف مرد نسبت به زن است؛ چراکه اغلب مردان به جهت برتری در قوای جسمی، عقلی، مالی و... فکرشان بر این استوار است که احترام و خضوع و نرم خویی حتماً باید از ناحیه زن صورت بگیرد و با این برتری ظاهری او را مانند برده یا سرباز یا شاگرد یا نوکر خود فرض می کنند. در صورتی که مؤمن باید تکبر را در برابر این امانت الهی کنار بگذارد و برای اطاعت فرمان الهی و دوری از عقاب خداوند به فرمایش پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله) عمل کند.

ص: 7

1- وسائل الشیعة، 21، 517؛ بحار الأنوار، بیروت، 73، 349.

2- کافی، 5، 510.

البته درست است که اعمال مدیریت و بسیاری از جهات دیگر به عهده مرد است؛ ولی حقوق زن بر مرد نیز آن است که در همه برخوردها با او مهربان باشد و برای پرفروغ نمودن نور صفا و صمیمیت، لباس زیبای مهر و محبت بپوشد و برای دوری از اختلاف به فرموده حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) عمل کند:

«مَنْ اتَّخَذَ امْرَأَةً فَلْيُكْرِمْهَا.» (1)

«کسی که زن می گیرد، باید احترامش کند.»

این اکرام نیز فقط از جوان مردان برمی آید؛ زیرا حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«مَا أَكْرَمَ النِّسَاءَ إِلَّا كَرِيمٌ وَلَا أَهَانَهُنَّ إِلَّا لَيْئِمٌ.» (2)

«فقط انسان بزرگوار زنان را گرامی می دارد و فقط انسان پست به آنان اهانت می کند.»

همچنین پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله) می فرمایند:

«خَيْرُ الرَّجَالِ مِنْ أُمَّتِي الَّذِينَ لَا يَتَطَاوَلُونَ عَلَى أَهْلِيهِمْ وَيَجْنُونَ.» (3)

«بهترین مردان امت من کسانی هستند که با خانواده خود خشن نباشند و به آن ها اهانت نکنند و دل سوزشان باشد و به آنان ظلم نکنند.»

بهترین انسان ها کسانی هستند که چنین روشی را انتخاب کنند، چنان که پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله) می فرمایند:

«خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِنِسَائِهِ وَلِبَنَاتِهِ.» (4)

ص: 8

1- بحار الأنوار، 73، 85.

2- نهج الفصاحة، حدیث 1520.

3- مکارم الأخلاق، 216.

4- نهج الفصاحة، 472.

«بهترین شما کسی است که برای زنان و دختران خود بهتر باشد.»

همچنین یکی دیگر از مراحل پایانی خشنودی حق تعالی، به فرموده امام زین العابدین (علیه السلام)، این است که فرمودند:

«إِنَّ أَرْضَاكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَسْبَغُكُمْ عَلَى عِيَالِهِ.» (1)

«خدا از کسی بیشترین رضایت را دارد که خانواده خود را بیشتر در گشایش و رفاه قرار می دهد.»

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) می فرمایند:

«إِذَا نَظَرَ الْعَبْدُ إِلَى وَجْهِ زَوْجِهِ وَنَظَرَتْ إِلَيْهِ، نَظَرَ اللَّهُ إِلَيْهِمَا نَظَرَ رَحْمَةٍ، فَإِذَا أَخَذَ بِكَفِّهَا وَأَخَذَتْ بِكَفِّهِ، تَسَدَّ أَقْطَعُ ذُنُوبُهُمَا مِنْ خِلَالِ أَصَابِعِهِمَا.» (2)

«هرگاه بنده به چهره همسرش و همسرش به چهره او بنگرد، خداوند متعال به آن دو با نگاه مهرآمیز می نگرد. همچنین هرگاه دست یک دیگر را بگیرند، گناهان آن دو از لای انگشتان شان فرومی ریزد.»

با مقداری چشم پوشی از خطاها می توان گرمی خانواده را مستدام نگاه داشت. حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمودند:

«نیکی کن تا کسی که تو در فرمانش هستی (خدا) به تو نیکی کند.» (3)

فرموده اند:

«إِذَا رَحِمَ تَرَحَّمَ.» (4)

«رحم کن تا به تو رحم کنند.»

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

ص: 9

1- الکافی، اسلامیه، 8، 69؛ بحار الأنوار، بیروت، 75، 136.

2- تحکیم خانواده از نگاه قرآن و حدیث، 19؛ مسند زید، 302.

3- غررالحکم، 1، 127.

4- بحار الأنوار، 71، 100.

«یک دیگر را به رفتار نیک با زنان سفارش کنید.» (1)

پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُؤْمِنَ وَيُحِبُّ أَهْلَهُ وَوَلَدَهُ، وَ أَحَبُّ شَيْءٍ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى أَنْ يَرَى الرَّجُلَ مَعَ امْرَأَتِهِ وَوَلَدِهِ عَلَى مَائِدَةٍ يَأْكُلُونَ، فَإِذَا اجْتَمَعُوا عَلَيْهَا نَظَرَ إِلَيْهِمْ بِالرَّحْمَةِ لَهُمْ فَيَغْفِرُ لَهُمْ قَبْلَ أَنْ يَتَفَرَّقُوا مِنْ مَوَاضِعِهِمْ.» (2)

«خداوند مؤمن را دوست می دارد و زن و فرزندانش را نیز دوست می دارد. محبوب ترین چیز نزد خدای تعالی آن است که ببیند مرد با زن و فرزندانش بر سر یک سفره گرد هم آیند. آن گاه با نظر رحمت به ایشان می نگرد و پیش از آن که از جای خود پراکنده شوند آنان را می آمرزد.»

مرد حتی در برابر لقمه ای که به سوی دهان همسرش می برد پاداش می گیرد. (3)

یکی از اصحاب از پیامبر (صلی الله علیه و آله) پرسید که نشستن با خانواده ثوابش بیشتر است یا در اعتکاف در مسجد؟
حضرت فرمودند:

«جُلُوسُ الْمَرْءِ عِنْدَ عِيَالِهِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى مِنْ اعْتِكَافٍ فِي مَسْجِدِي هَذَا.» (4)

«نشستن با خانواده از اعتکاف در مسجد من نزد خدا محبوب تر است.»

سپس پرسید که نزد شما خرج کردن برای خانواده محبوب تر است یا انفاق در راه خدا؟

ص: 10

1- بحار الأنوار، 32، 628.

2- تنبيه الغافلين، 343.

3- المجمعه البيضاء، 3، 70.

4- مجموعه ورام، 2، 122.

حضرت فرمودند: «یک درهمی که مرد برای خانواده اش خرج می کند، نزد من، محبوب تر از هزار دیناری است که در راه خدا انفاق می کند.»

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) می فرمایند:

«ره سپار شدنت به سوی مسجد و بازگشتت به سوی خانواده ات ثوابی یک سان دارد.»

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) میفرمایند:

«هرگاه یکی از شما حجش را به جای آورد، باید زودتر بار سفر را به سوی خانواده اش ببندد؛ زیرا این کار پاداش او را بیشتر می کند.»

همچنین فرموده اند:

«زن ها در دست شما امانت هستند؛ بر آن ها سخت نگیرید و بلا تکلیف شان نگذارید.» (1)

بنابراین باید با نرم خوئی و بارنکردن بیش از توان زنان بر آنان، این امانت الهی را پاس نگاه داشت؛ زیرا یکی از علل اختلاف سخت گیری در کارهای ساده و کم اهمیت زندگی است:

«وَطَيَّبُوا قُلُوبَهُنَّ حَتَّى يَقْفَنَ مَعَكُمْ وَلَا تَكْرَهُوا النِّسَاءَ وَلَا تَسْحَطُوا بِهِنَّ وَلَا تَأْخُذُوا مِمَّا آتَيْتُمُوهُنَّ شَيْنًا إِلَّا بِرِضَاهُنَّ وَإِذْنِهِنَّ.»

«دل زنان را به دست آورید تا با شما زندگی کنند و آنان را بر چیزی مجبور نسازید و آنان را به غضب نیاورید.»

زن بهترین کالای دنیاست، مخصوصاً اگر محب خاندان وحی و مؤمن باشد. حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«دنیا متاعی بیش نیست (وسیله ای برای گذراندن عمر) و بهترین متاع

ص: 11

این متاع الهی از نیکوترین هدایای خداوند متعال است، چنان که خداوند به حضرت موسی بن عمران وحی فرمود:

«من به فلان کس خیر دنیا و آخرت دادم؛ یعنی به او همسر شایسته ای عطا کردم.» (2)

امام صادق (علیه السلام) در این باره فرمودند:

«مَا تَلَذَّذَ النَّاسُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ بِلَذَّةٍ أَكْثَرَ لَهُمْ مِنْ لَذَّةِ النِّسَاءِ وَهُوَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ: (زَيْنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ).» (3)

«مردم در دنیا و آخرت لذتی بیش از لذت زن ها نبرده اند و آن قول خداوند عزوجل است که دوستی شهوت ها و زنان برای مردم زینت داده شده است.»

امام صادق (علیه السلام) درباره همسر شایسته، که از نادرترین گهرهای دنیاست، فرمودند:

«ثَلَاثَةٌ أَشْبَاءُ فِي كُلِّ زَمَانٍ عَزِيْزَةٌ الْأَخُ فِي اللَّهِ وَالزَّوْجَةُ الصَّالِحَةُ الْأَلْيَفَةُ فِي دِينِ اللَّهِ وَالْوَلَدُ الرَّشِيدُ وَمَنْ أَصَابَ أَحَدَ الثَّلَاثَةِ فَقَدْ أَصَابَ خَيْرَ الدَّارَيْنِ وَالْحِطُّ الْأَوْفَرُ مِنَ الدُّنْيَا.» (4)

«سه چیز در همه دوران ها کمیاب است: کسی که برای خدا طرح برادری افکند؛ همسر شایسته ای که در امر دین یار و یاور باشد؛ فرزند رشدیافته (به لحاظ دینی). هرکس یکی از این سه نعمت را بیابد خیر دنیا و آخرت را

ص: 12

1- نکاح المستدرک.

2- نکاح المستدرک.

3- الکافی، اسلامیه، 5، 321.

4- بحار الأنوار، بیروت، 71، 282.

یافته و از عالی ترین سعادت دنیا برخوردار شده است.»

با این اوصاف به اصل موضوع خواهیم پرداخت: همسر شایسته بهترین نعمت خداست!

امام صادق (علیه السلام) می فرماید:

«أَكْثَرُ الْخَيْرِ فِي النِّسَاءِ.» (1)

«بیشترین خیر و برکت در زنان است.»

این سؤال مطرح است که چطور باید از این نعمت محافظت نمود تا موجب ازهم پاشیدگی و شکستگی زن نگردد. از نظر اکثر عقلا مهم ترین عامل ازهم گسیختگی و به هم خوردن تعادل روحی زنان رفتار خشن، سخت گرفتن، تحمیل بارهای روانی و کاری سنگین و امر و نهی هاست که در نهایت هم باعث افسردگی این گل خواهد گردید. حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمودند:

«لَا تُمَلِّكِ الْمَرْأَةُ مِنَ الْأَمْرِ مَا يُجَاوِزُ نَفْسَهَا فَإِنَّ ذَلِكَ أَنْعَمُ لِحَالِهَا وَأَزْخَى لِبَالِهَا وَأَدْوَمُ لِحَمَالِهَا.» (2)

«کاری که خارج از تناسب روحی و جسمی زن باشد بر عهده او مگذار تا طراوتش بیشتر و لطافتش زیادت و زیبایی اش پایدارتر باشد.»

در ادامه این روایت آمده است:

«الْمَرْأَةُ رِيحَانَةٌ وَ لَيْسَتْ بِقَهْرَمَانَةٍ.» (3)

«زن گل بهاری است، نه پهلوان.»

طبق آمار و تجربه های فراوان، عمده دلیل به هم خوردن تعادل روحی و رفتارهای

ص: 13

1- وسائل الشیعه، 20، 24.

2- الکافی، 5، 510.

3- الکافی، 5، 510.

ناهنجار و پرخاش گری زنان به دلیل بدخلقی و ملایمت نداشتن و گذشت نکردن از بدی ها از ناحیه مردان است؛ زیرا رفتارهای خشونت آمیز مرد باعث آشفته‌گی و ازهم گسیختگی روحی و رفتاری زن می‌گردد. عواقب این گونه آزارها به جز عوارض وحشت ناک اجتماعی، گناه بسیاری را بر مردان بار می‌کند. از امام باقر (علیه السلام) نقل شده است که پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله) چنین می‌فرمودند:

«مَنْ كَانَ لَهُ امْرَأَةٌ تُؤْذِيهِ لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ صَلَاتَهَا وَلَا حَسَنَةً مِنْ عَمَلِهَا... وَ كَانَتْ أَوَّلَ مَنْ تَرِدُ النَّارَ ثُمَّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص وَعَلَى الرَّجُلِ مِثْلُ ذَلِكَ الْوِزْرُ.» (1)

«مردی که همسرش او را بیازارد نماز و هیچ کار خیری از او در درگاه پروردگار پذیرفته نیست... وی نخستین کسی است که وارد آتش می‌شود. برای مرد هم اگر زنش را بیازارد این چنین گناهی است.»

با وجود این سفارش‌ها و تأکیدهای مهم، متأسفانه مشاجره بین زن و مرد به بیشترین بی حرمتیها مبدل می‌گردد. حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) در این باره فرموده اند:

«از کتک زدن زن جز برای کارهای واجب (مثل نماز و روزه) جلوگیری کنید.» (2)

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) درباره چنین عمل ناجوان مردانه ای فرمودند:

«تعجب می‌کنم از کسی که همسرش را می‌زند با این که خود به این کتک سزاوارتر است. زن را با چوب زنید که قصاص دارد.» (3)

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمودند:

ص: 14

1- وسائل الشیعه، 20، 163.

2- نکاح المستدرک، باب 65.

3- نکاح المستدرک، باب 65.

«فَأَيُّ رَجُلٍ لَطَمَ امْرَأَتَهُ لَطْمَةً أَمَرَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مَالِكًا خَازِنَ النَّيِّرَانِ فَيُلْطِمُهُ عَلَى حُرٍّ وَجْهَهُ سَبْعِينَ لَطْمَةً فِي نَارِ جَهَنَّمَ.» (1)

«هر مردی یک سیلی به صورت زن بزند یا به جای دیگری از بدنش بزند، خدای تعالی خازن آتش، مالک را، امر می کند تا هفتاد سیلی آتشین در آتش جهنم به صورت او بنوازد.»

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) می فرمایند:

«چگونه زن خود را می زنید، درحالی که پیوسته با او هم سر و هم سرّید؟» (2)

پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله) می فرمایند:

«أَيضْرِبُ أَحَدَكُمْ الْمَرْأَةَ ثُمَّ يَظَلُّ مُعَانِقَهَا؟» (3)

«آیا بعضی از میان شما هستند که زن را به باد کتک می گیرند و شب او را به آغوش می خوانند؟»

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«مَنْ ضَرَبَ امْرَأَةً بِغَيْرِ حَقٍّ فَأَنَا خَصْمُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ اللَّهُ.» (4)

«هر کس زن خود را بدون هیچ حقی بزند، من در روز قیامت دشمن او هستم.»

منظور از «هیچ حقی» شاید آن باشد که تحت هیچ شرایطی مرد حق زدن زن را ندارد، الا در شرایطی که خود امام معصوم (علیه السلام) میفرمایند، که آن هم فقط در صورت ترک واجب یا ارتکاب حرام است.

انجام این عمل زشت مساوی با نافرمانی خداست. حضرت در ادامه حدیث

ص: 15

1- مستدرک الوسائل، 14، 250.

2- وسائل، ابواب مقدمات النکاح، باب 86.

3- جامع احادیث الشیعه، 25، 530.

4- ارشاد القلوب، 1، 175.

«لَا تَضْرِبُوا نِسَاءَكُمْ فَمَنْ ضَرَبَهُمْ بِغَيْرِ حَقٍّ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَرَسُولَهُ.» (1)

«زنان خود را نزنید. هرکس آن‌ها را بی جا بزند از فرمان خدا و رسول خدا (صلی الله علیه و آله) سرپیچی کرده است.»

این جریان بسیار زیبا را باید با دقت بررسی نمود و شدت عمل حضرت را در آن معیاری برای شناخت عمل صحیح قرار داد:

«أَنَّ بَنِي حَظِيرَةَ مِنْ قَصَبٍ وَجَعَلَ فِيهَا رَجُلًا آلَى مِنْ امْرَأَتِهِ بَعْدَ الْأُزْبَعَةِ الْأَسْهْرِ فَقَالَ لَهُ إِمَّا أَنْ تَرْجِعَ إِلَى الْمُنَاكِحَةِ وَإِمَّا أَنْ تُطَلَّقَ وَإِلَّا أَحْرَقْتُ عَلَيْكَ الْحَظِيرَةَ.» (2)

«روایت شده است که امیرالمؤمنین (علیه السلام) خانهای بانی ساخت و مردی را که بعد از چهار ماه به زنش رجوع نکرده بود حبس نمود و به او فرمود که یا به زنت رجوع کن یا او را طلاق بده و الا این خانه را بر سرت آتش می زنم.»

افرادی که نمی توانند نرم خوی باشند و برای تخلیه خویش متوسل به چنین اقدام هایی می گردند، به طور معمول، منفور دیگران می شوند و با دست آویز قراردادن خشونت، شعله های اختلاف ها را می افزایند. حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) درباره عواقب عمل این افراد می فرمایند:

«کسی که این گونه بد اخلاق است، خانواده اش از او بیزار و معلول

ص: 16

1- ارشاد القلوب، 1، 175.

2- ترجمه تفسیر قمی، 1، 218؛ وسائل الشیعه، 22، 354؛ بحار الأنوار، 101، 169.

راه های حل اختلاف زوجین

یکی از دلایل مهم درگیری بین زن و شوهر که عوارض بسیار خطرناکی را در پی دارد، آگاهی نداشتن مردان از روحیه های زنان است. باید بدانیم که ساختار وجودی زن بر اساس احساس ها و محبت های فراوان بنا شده است و تنها راه تنظیم رفتار زن گذشت از خطاها و بدرفتاری های وی می باشد؛ اما اگر برای اصلاح او از راهی غیر از تغافل وارد شویم یا از ابزارهایی همانند تندی و خشونت و انواع تنبیه های دیگر استفاده کنیم، در واقع، اصلاح او را نخواسته ایم.

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

«لَا تَكْثِرِ الْعِتَابَ فَإِنَّهُ يُورِثُ الضَّغِينَةَ وَيُجَرِّئُ إِلَى الْبَغْضَةِ.» (2)

«زیاد سرزنش مکن؛ چراکه این کار کینه به دنبال دارد و موجب دشمنی می گردد.»

نتیجه خشونت چیزی جز درگیری و شعله ور ساختن آتش خشم و کینه نیست. مضاف بر این که استفاده از خشونت نه تنها زن را متنبه و اصلاح نمی کند؛ بلکه طبق روایات، همان مقدار راست قامتی او را نیز از هم فرو می پاشد و می شکند. حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرموده اند:

«إِنَّمَا مَثَلُ الْمَرْأَةِ مَثَلُ الضِّلْعِ الْمُعْوَجِّ إِنْ تَرَكْتَهُ انْتَفَعَتْ بِهِ وَإِنْ أَقَمْتَهُ كَسَرَتْهُ.» (3)

«حکایت زن چون دنده کج است: اگر بخواهی راستش کنی می شکند و اگر با همان کجی بسازی از آن بهره مند می شوی.»

ص: 17

1- الکافی، 8، 23.

2- تحف العقول، 84.

3- الکافی، 5، 513.

«الْمَرْأَةُ ضِلْعٌ مَكْسُورٌ فَاجْبُرُوهُ.» (1)

«زن دنده شکسته است. شما باید شکسته بندی کنید.»

امام صادق (علیه السلام) می فرمایند:

«إِنَّ إِبْرَاهِيمَ شَكَاهُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مَا يَلْقَى مِنْ سُوءِ خُلُقِ سَارَةَ فَأَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَيْهِ إِنَّهُ مَثَلُ الْمَرْأَةِ مَثَلُ الضِّلْعِ المَعْوَجِّ إِنْ أَقَمْتَهُ كَسْرَتَهُ وَإِنْ تَرَكَتَهُ اسْتَمْتَعْتَ بِهِ اصْبِرْ عَلَيْهَا.» (2)

«حضرت ابراهیم از کج خلقی همسرش، ساره، نزد خداوند شکوه نمود. وحی آمد که زن همانند دنده کج است که اگر راستش کنی می شکند و چون به حال خود رها سازی اش از آن بهره می بری. بر این خلق و خوی شکیا باش.»

چنانچه مدارا نتیجه ای نداد و اذیت و جهالت زن بسیار آزاردهنده بود نباید از راه های خشونت آمیز؛ همانند دعوا و مشاجره و سرزنش وارد شد.

پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله) در آخرین خطبه در غدیر خم فصلی را درباره زنان ایراد فرمودند:

«ای مردم، اگر زنان شما اداء وظیفه نکردند آن ها را با دوری از هم خوابگی و مسافرت ادب کنید... ای مردم، پرهیزکار باشید، از خدا بترسید و درباره زن توجه بیشتری کنید. من شما را وصیت می کنم که زن بهترین انیس مرد است و تنها غم خوار مرد می باشد و اگر زن خوب باشد باید رضایت او را جلب کنید تا زندگی شما شیرین شود.»

ص: 18

1- مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، 14، 252.

2- بحار الأنوار، 12، 116.

البته شایان ذکر است که برای پیش برد زندگی و گسترش لذت و خرمی و تفاهم و تسریع در امر معیشت و تربیت فرزندان و پایداری کانون خانواده، باید زن نظافت و پخت و پز و... منزل را به انجام برساند و مرد نیز امور بیرون خانه را متکفل شود و الا تعلل و کم کاری در فعالیت هایی که برای بانوان ذکر گردیده است باعث از هم پاشیدگی خانواده می شود.

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

«إِنَّ الْمَرْأَةَ... فَدَارَهَا عَلَى كُلِّ حَالٍ وَأَحْسِنِ الصُّحْبَةَ لَهَا لِيَصْفُو عَيْشُكَ.» (1)

«در همه حال با همسرت مدارا کن و با وی به خوبی هم نشینی نمای تا زندگی ات باصفا شود.»

مهمترین عامل بازدارنده از نرم خوئی در مقابل زن میل مردان به حاکمیت بر زنان است. طبق عقل و نقل زنان نقصان هایی دارند و مرد نیز به دلیل حس حاکمیت جوئی خود دوست دارد زن را تحت سلطه خود بگیرد و به همین دلیل در بیشتر اوقات این مرد است که با رفتار خویش باعث آزردن خاطر شدن زن می گردد.

یعنی مرد خود را سلطان و زن را رعیت خود می پندارد و از آن طرف چون زن برای خود شخصیت و منزلتی قائل است، در برابر امر و نهی های سلطان مآبانه مرد عکس العمل نشان می دهند که نتیجه این اتفاق پدید آمدن اختلاف است. طبق فرمایش معصومین (علیهم السلام) از ناحیه خداوند متعال مرد هیچ گونه حقی به عنوان حاکمیت بر زن ندارد و فقط در مسئله تمکین جنسی است که مرد می تواند اعمال قدرتی داشته باشد.

در اهمیت نرم خوئی و مدارانمودن احادیث فراوانی ذکر شده که از آن جمله می توان به موارد ذیل اشاره نمود:

امام باقر (علیه السلام) فرمودند:

ص: 19

«إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ قَفْلًا وَقَفْلُ الْإِيمَانِ الرَّقُّ» (1)

«برای هر چیزی قفلی است و قفل ایمان نرمی و ملاطفت است.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمودند:

«أَعْظَمُ الْوِزْرِ مَنْعُ قَبُولِ الْعُذْرِ» (2)

«بزرگ ترین گناه نپذیرفتن پوزش است.»

در جای دیگری می فرمایند:

«أَجْمَلُوا فِي الْخِطَابِ تَسْمَعُوا جَمِيلَ الْجَوَابِ» (3)

«مردم را نیکو خطاب کنید تا جواب زیبا بشنوید.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

«مَنْ لَانَ عَوْدُهُ كَثَفَتْ أَغْصَانُهُ» (4)

«هرکس چوبش نرم تر باشد شاخه هایش بیشتر است.»

در جای دیگری فرموده اند:

«اخْلَطِ الشَّدَّةَ بِرِفْقٍ وَازْفُقْ مَا كَانَ الرَّفْقُ أَوْفَقَ» (5)

«در کارها نرمی و سختی را به هم درآمیز و آن جا که نرمی سازگارتر است نرمی کن.»

در حدیث دیگری آمده است:

ص: 20

1- کافی، 2، 118.

2- غرر الحکم و درر الکلم، 193.

3- غرر الحکم و درر الکلم، 158.

4- غرر الحکم و درر الکلم، 613.

5- غرر الحکم و درر الکلم، 140.

«مَنْ عَامَلَ بِالرَّفْقِ وُفِّقَ» (1)

«هرکس با نرمی کار کند کام روا می گردد.»

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) می فرمایند:

«إِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبَلُ عَمَلَ عَبْدٍ حَتَّى يَرْضَى قَوْلَهُ» (2)

«خداوند عمل بنده را نمی پذیرد، مگر آن که از گفتار وی خشنود باشد.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

«إِذَا عَاقَبْتَ فَأَرْفُقْ» (3)

«هرگاه از کسی بازخواست نمودی، نرم خوی باش.»

در حدیث دیگری فرموده اند:

«إِذَا عَاقَبْتَ فَاسْتَبِقْ» (4)

«هرگاه عتاب نمودی جای آشتی را باقی گذار.»

یا می فرمایند:

«مَنْ كَابَدَ الْأُمُورَ هَلَكَ» (5)

«هرکس در کارها سخت گیری کند هلاک می گردد.»

فرموده اند:

«مَنْ رَكَبَ الْعُنْفَ نَدِمَ» (6)

«هرکس بر مرکب درشتی سوار شود پشیمان گردد.»

ص: 21

1- غرر الحکم و درر الکلم، 582.

2-

3- غرر الحکم و درر الکلم، 281.

4- غرر الحکم و درر الکلم، 281.

5- غرر الحكم ودرر الكلم، 586.

6- غرر الحكم ودرر الكلم، 586.

امام صادق (علیه السلام) می فرمایند:

«اگر می خواهی احترام شوی، نرم خویانه برخورد کن و اگر می خواهی به تو اهانت شود، با خشونت رفتار کن.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

«مَنْ كَابَدَ الْأُمُورَ هَلَكَ.» (1)

«هرکس در کارها سخت گیری کند هلاک می گردد.»

در حدیث آمده است:

«كَمْ مِنْ صَعْبٍ يَسْهَلُ بِالرُّفْقِ.» (2)

«چه بسیار امر مشکلی که با نرمی و آهستگی آسان می شود.»

معصوم (علیه السلام) می فرماید:

«بِالرُّفْقِ تُدْرِكُ الْمَقْصِدَ.» (3)

«انسان به وسیله مدارانمودن به مقصد خود خواهد رسید.»

امام صادق (علیه السلام) میفرمایند:

«مَنْ كَانَ رَفِيقًا فِي أَمْرِهِ نَالَ مَا يُرِيدُ مِنَ النَّاسِ.» (4)

«کسی که در کارهایش رفیق داشته باشد، به آنچه از مردم می خواهد می رسد.»

کلید رهایی برای آن دسته از افرادی که با همسر خود به بن بست رسیده اند در کلام امام حسین (علیه السلام) یافت می شود:

ص: 22

1- غرر الحکم و درر الکلم، 586.

2- غرر الحکم و درر الکلم، 513.

3- غرر الحکم و درر الکلم، 299.

4- الکافی، 2، 120.

«مَنْ أَحْجَمَ عَنِ الرَّأْيِ وَعَيَّبَتْ بِهِ الْحِيلُ كَانَ الرَّفْقُ مِفْتَاحَهُ.» (1)

«کسی که راه چاره بر او بسته شده، رفق، کلید گشایشش خواهد بود.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

«کسی که مدارا رارها کند، امور ناخوشایند به او نزدیک می شوند.»

یکی از راه های اساسی اصلاح زندگی و رسیدن به آرامش عمل به فرموده حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) است:

«وَلِنْ لِمَنْ غَالَطَكَ فَإِنَّهُ يُوشِكُ أَنْ يَلِينَ لَكَ.» (2)

«با کسی که با تو به درستی برخورد می کند به نرمی برخورد کن؛ چراکه امید است او هم با تو نرم شود.»

پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله) می فرمایند:

«از یک دیگر گذشت کنید که در این صورت کینه هایی که در میان شماست از بین خواهد رفت.» (3)

امام سجاد (علیه السلام) میفرمایند:

«وَأَمَّا حَقُّ الْخَصْمِ الْمُدَّعِي عَلَيْكَ فَإِنْ كَانَ مَا يَدَّعِي عَلَيْكَ حَقًّا... كُنْتَ خَصْمَ نَفْسِكَ لَهُ... وَإِنْ كَانَ مَا يَدَّعِيهِ بَاطِلًا رَفَقْتَ بِهِ... وَالْقَيْتَ حَشْوَ الْكَلَامِ... وَأَمَّا حَقُّ الْخَصْمِ الْمُدَّعَى عَلَيْهِ فَإِنْ كَانَ مَا تَدَّعِيهِ حَقًّا أَجْمَلْتَ فِي مُقَاوَلَتِهِ بِمَخْرَجِ الدَّعْوَى فَإِنَّ لِلدَّعْوَى غِلْظَةً فِي سَمْعِ الْمُدَّعَى عَلَيْهِ وَقَصَدَتْ قَصْدَ حُجَّتِكَ بِالرَّفْقِ وَ

ص: 23

1- بحار الأنوار، 75، 128.

2- بحار الأنوار، 74، 210.

3- اخلاق خانواده، 53.

أَمْهَلِ الْمُهَلَّةَ وَابْيِّنِ الْبَيَانَ وَاللَّطْفَ اللَّطْفَ.» (1)

«حق کسی که علیه تو مدعی چیزی است: اگر ادعای او درست است، باید تو هم طرف او قرار بگیری و اگر ادعای او درست نیست، باید با او به نرمی برخورد کنی و حرف زننده به او نزنی... اما حق کسی که تو علیه او مدعی هستی: اگر ادعای تو درست است، باید به بهترین وجه با او گفتگو کنی و هر شاهد و دلیلی داری به ملایمت مطرح نمایی. باید هر چه بیشتر به او مهلت بدهی و سخنان خود را روشن بگویی و خیلی خیلی با او با مهربانی برخورد داشته باشی!»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

«إِذَا سَمِعْتَ مِنَ الْمَكْرُوهِ مَا يُؤْذِيكَ فَتَطَأْ لَهُ يَخْطِكَ.» (2)

«هرگاه سخن ناپسندی شنیدی که باعث آزارت شد، سرت را پایین انداز (سکوت کن) تا از تو درگذرد.»

در حدیث آمده است:

«أَعْظَمُ الْوِزْرِ مَنْعُ قَبُولِ الْعُذْرِ.» (3)

«بزرگترین گناه نپذیرفتن پوزش است.»

معصوم (علیه السلام) می فرماید:

«أَجْمَلُوا فِي الْخِطَابِ تَسْمَعُوا جَمِيلَ الْجَوَابِ.» (4)

«مردم را نکو خطاب کنید تا جواب زیبا بشنوید.»

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) می فرمایند:

ص: 24

1- تحف العقول، 268.

2- غرر الحکم و درر الکلم، 294.

3- غرر الحکم و درر الکلم، 193.

4- غرر الحکم و درر الکلم، 158.

«إِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبَلُ عَمَلَ عَبْدٍ حَتَّى يَرْضَى قَوْلَهُ.» (1)

«خداوند عمل بنده را نمی پذیرد، مگر آن که از گفتار وی خشنود باشد.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

«عُنْوَانُ الْعَقْلِ مُدَارَاةُ النَّاسِ.» (2)

«نرمی و مدارای با مردم نشانه عقل است.»

استفاده از قوای عقلانی در این امور منافعش سراسر خوشی و خرمی است.

مردی از اصحاب از همسرش به محضر مبارک امیرالمؤمنین (علیه السلام) شکایت کرد. حضرت ایستادند و خطبه خواندند. سپس فرمودند:

«... در هر حالی با آنان مدارا کنید و در گفتار خوش رفتار باشید تا شاید آنان هم خوش رفتاری کنند.» (3)

بهترین روان شناسی که مؤثرترین رفتارها را تجویز کند ائمه اطهار (علیهم السلام) می باشند که بهترین راه رام نمودن اخلاق تند زن یا شوهر را نرم خویی و مهربانی طرف مقابل بیان کرده اند. برای فراهم نمودن آسایش و صمیمیت در زندگی هیچ راهی جز خوش گفتاری و رفتار محبت آمیز وجود ندارد، مخصوصاً اگر این خوش رفتاری فقط از طرف يك نفر باشد که طبق فرمایش امام (علیه السلام) تبدیل به دو طرفه خواهد شد.

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

«وَلَا أَلِدَّ مَعْبَةً وَ لَنْ لِمَنْ غَالِظَكَ، فَإِنَّهُ يُوشِكُ أَنْ يَلِينَنَّ لَكَ.» (4)

«با آن کس که با تو درشتی کرد نرم باش که امید است به زودی در برابر

ص: 25

1- نهج الفصاحه، 314.

2- غرر الحکم و درر الکلم، 465.

3- الفقیه، 3، 36.

4- نهج البلاغه، نامه 31.

پیامبرگرامی اسلام (صلی الله علیه و آله) می فرمایند:

«فَأَشْفِقُوا عَلَيْهِنَّ وَ طَيَّبُوا قُلُوبَهُنَّ حَتَّى يَقِفْنَ مَعَكُمْ.» (1)

«با زنان مهربانی کنید و دل هایشان را به دست آورید تا با شما همراهی کنند.»

آنچه برای خود می پسندی برای دیگران نیز پسند

کسب عالی ترین صفت انسانی (نرمی و ملایمت) که ستون اصلی جوان مردی و ایمان است مستلزم چند امر مهم است که با بررسی آن ها، مرد، به حقیقت دین خواهد رسید. اول این که طبق فرمایش امام (علیه السلام) آنچه برای خود نمی پسندیم نباید برای دیگری پسندیم. مردها باید لحظه ای خود را جای زن خویش قرار دهند و به این سؤال پاسخ بدهند که آیا دوست دارند از جانب همسر خود تحقیر شوند یا حرمتشان هتک گردد؟

مردانگی امر و نهی به رعیت و سخت گیری به زیردستان نیست؛ بلکه عمل به فرمایش بالاست. در روایت آمده است:

«مِنْ حَقِّ الرَّاعِي أَنْ يَخْتَارَ لِرَعِيَّتِهِ مَا يَخْتَارُهُ لِنَفْسِهِ.» (2)

«سزاوار است که سرپرست آنچه برای خودش می پسندد برای رعیتش هم پسندد.»

«عَجِبْتُ لِمَنْ يَرْجُو فَضْلَ مَنْ فَوْقَهُ كَيْفَ يَحْرِمُ مَنْ دُونَهُ.» (3)

ص: 26

1- مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، 14، 253.

2- غرر الحکم و درر الکلم، 676.

3- غرر الحکم و درر الکلم، 460 و 462.

«متعجبم از کسی که به رحمت بی کران خدا امیدوار است و در عین حال زیر دستش را ناامید می کند.»

داشتن خوی سلطه جویی بر زن نه دستور معصومین است و نه قانونی اجتماعی؛ بلکه صرفاً سلطنت طلبی بیهوده ای است که نشان از کمبود روحی می دهد.

خداوند در قرآنش فرموده است که «از بسیاری از خطاهای شما می گذرم». پس باید دانست سختگیری هایی که بر زنان اعمال می گردد، در واقع، نابجا بوده و بهتر آن است که لحظه ای خود را در جایگاه طرف مقابل قرار داده و ناراحتی زن را درک نماییم و اول به اصلاح خود پردازیم. همان طور که مرد دوست ندارد از جانب خدا که ولایتش از تمام ولایت ها اولی است تحت فشار قرار بگیرد، نباید همسر خویش را نیز با سخت گیری آزرده خاطر سازد:

(زن و مرد در ماهیت وجود یک سان هستند.) (1)

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

«مَنْ بَحَثَ عَنْ عُيُوبِ النَّاسِ فَلْيَبْدَأْ بِنَفْسِهِ.» (2)

«کسی که به دنبال عیوب مردم است، باید از عیوب خود آغاز کند.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

«مَنْ أَبْصَرَ زَلَّتْهُ صَعْرَتٌ عِنْدَهُ زَلَّةٌ غَيْرُهُ.» (3)

«کسی که به لغزش خویش توجه کند لغزش دیگران در مقابل دیدگانش کوچک می شود.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

«کسی که لغزش خودش را نبیند، لغزش دیگران را بزرگ می بیند؛ چراکه

ص: 27

1- سوره مبارکه اعراف، آیه 2.

2- غرر الحکم و درر الکلم، 234.

3- غرر الحکم و درر الکلم، 234.

امتیاز انسان ها در صفاتِ عالی است، وگرنه در ماهیت، همه، یکی هستیم.»

در روایت آمده است:

«خدا همه شما را از یک تن آفرید.»

در نتیجه مبحث تغافل و اغماض، آن چنان دایره عفو گسترده می گردد که اگر زن در هنگام دعوا و نزاع به بددهنی و اهانت نیز متوسل شد، باید آن را به پای ضعف نفس آن ها گذاشت و با عفو این موجود ضعیف و مظلوم، که همانند دنده شکسته است، زندگی را غرق آرامش کرد.

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمودند:

«حتی اگر زن ها شما را دشنام دادند و بزرگان شما را سب کردند، آنان را با آزار به غضب نیاورید؛ زیرا آنان ضعیف القوا و ضعیف النفس و ضعیف العقول هستند.»

طبق نظریه ای که عرضه نمودیم یکی از دلایل غضب و بدخلقی زنان مسئله برتری جویی بیش از اندازه بعضی از مردان است که موجب آزار زنان می گردد. در روایت فوق نیز حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) تندی و غضب زنان را ناشی از آزار مردان عنوان فرمودند

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«اتَّقُوا اللَّهَ فِي النِّسَاءِ فَإِنَّهُنَّ عَيٌّْ وَ عَوْرَةٌ... فَادْرَأُوا عِيَّهُنَّ بِالسُّكُوتِ.» (1)

«فرمان خدا را درباره زنان رعایت کنید؛ زیرا زنان پرخاش گزند... پس از پرخاش گری آنان با سکوت جلوگیری کنید.»

ص: 28

1- مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، 14، 18؛ خورشید اسلام چگونه درخشید، 23.

از حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) پرسیدند که زنان چه حقوقی بر مردان دارند؟ حضرت فرمودند:

«برادرم جبرئیل آن قدر به رعایت زنان سفارش می کرد که پنداشتم کلمه ناخوشایندِ اُف بر زنان روا نیست.»

طبق روایات، هر وقت مردان برای زنان ایده آل شدند، رفتار زنان نیز برای مردان مطلوب خواهد گشت. پس با این فرمایش، باید زن در دیدگاه مرد به منزله گلی بسیار لطیف و ضعیف باشد که با کوچک ترین اشاره ای پریز می شود و باید دائماً با او با مهربانی و نرم خویی رفتار کرد. حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) به محمد حنفیه فرمودند:

«إِنَّ الْمَرْأَةَ رِيحَانَةٌ وَ لَيْسَتْ بِقَهْرْمَانَةٍ فَدَارِهَا عَلَى كُلِّ حَالٍ وَ أَحْسِنِ الصُّحْبَةَ لَهَا فَيَصْفَوْ عَيْشُكَ.» (1)

«زن ریحانه و گل خانه مرد است، نه قهرمان که به کارهای سخت واداشته شود. پس باید در همه حال مدارایش نمود و سخنان ملاطفت آمیز بر زبان راند تا زندگی باصفا شود.»

سخنی با زنان

البته باید توجه داشت که گذشت مرد از خطاهای همسرش به معنای بخشیده شدن گناه او در نزد خدا نیست. امام صادق (علیه السلام) می فرمایند:

«أَيُّمَا امْرَأَةٍ قَالَتْ لِرَوْحِهَا مَا رَأَيْتُ قَطُّ مِنْ وَجْهِكَ خَيْرًا فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهَا.» (2)

«هر زنی به شوهرش بگوید که من هرگز از تو خیری ندیده ام، اعمالش بر باد می رود.»

ص: 29

1- مکارم الأخلاق، 218.

2- من لایحضره الفقیه، 3، 440.

زن نیز در مقابل شوهرش وظایفی دارد که به برخی از آنها اشاره می شود:

مکلف کردن شوهر به آنچه در توان او نیست

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«أَيُّمَا امْرَأَةً أَدْخَلْتُ عَلَى زَوْجِهَا فِي أَمْرِ التَّفَقُّةِ وَكَلَّفْتُهُ مَا لَا يُطِيقُ لَا يَقْبَلُ اللَّهُ مِنْهَا صَرْفًا وَلَا عَدْلًا إِلَّا أَنْ تَتُوبَ وَتَرْجِعَ وَتَطْلُبَ مِنْهُ طَاقَتَهُ.»

(1)

«هر زنی که برای نفقه بر شوهرش فشار آورد و خارج از توانش بر او تحمیل کند، خداوند از او نه توبه ای می پذیرد و نه فدیة ای؛ مگر آن که توبه کند و برگردد و در حد توان مرد از مرد چیزی بخواهد.»

همچنین فرموده اند:

«مَنْ كَانَتْ لَهُ امْرَأَةٌ لَمْ تُؤَافِقْهُ وَلَمْ تَصْبِرْ عَلَى مَا رَزَقَهُ اللَّهُ تَعَالَى وَشَقَّتْ عَلَيْهِ وَحَمَلَتْهُ مَا لَمْ يَقْدِرْ عَلَيْهِ لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ مِنْهَا حَسَنَةً تَتَّبِعِي بِهَا حَرَّ النَّارِ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهَا مَا دَامَتْ كَذَلِكَ.» (2)

«هرکس زنی داشته باشد که آن زن با او ناسازگاری کند و به آنچه خداوند متعال روزی مرد کرده است قانع نباشد و بر شوهر خود سخت بگیرد و آنچه در توان او نیست بر وی تحمیل کند، خداوند از آن زن هیچ کار نیکی که نگه دار او از آتش باشد نمی پذیرد و تا زمانی که چنین است خداوند بر او خشمگین است.»

در روایتی دیگر فرمودند:

ص: 30

1- مکارم الأخلاق، 202.

2- ثواب الأعمال و عقاب الأعمال النص، 287.

«لَا يَجِلُّ لِلْمَرْأَةِ أَنْ تُكَلِّفَ زَوْجَهَا فَوْقَ طَاقَتِهِ وَلَا تُشْكُوهُ إِلَى أَحَدٍ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ لَا قَرِيبٍ وَلَا بَعِيدٍ.» (1)

«بر زن روا نیست که شوهرش را بیش از توانش تکلیف کند یا از او نزد احدی از آفریدگان خداوند شکایت کند، خواه خودی باشد و خواه بیگانه.»

پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«أَلَا وَآيْمَا امْرَأَةٍ لَمْ تَرْفُقْ بِزَوْجِهَا وَحَمَلَتْهُ عَلَى مَا لَا يَدِرُ عَلَيْهِ وَمَا لَا يُطِيقُ لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ مِنْهَا حَسَنَةً وَتَلْقَى اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَهُوَ عَلَيْهَا غَضَبَان.» (2)

«آگاه باشید که هر زنی با شوهرش مدارا نکند و آنچه در توان او نیست بر او بار کند، خداوند هیچ کار نیکی را از وی نمی پذیرد و در حالی خداوند را دیدار می کند که خدا بر او خشم ناک است.»

در جای دیگری می فرمایند:

«مَا مِنْ امْرَأَةٍ تَرْفَعُ عَيْنَهَا إِلَى زَوْجِهَا بِالْغَضَبِ إِلَّا كُحِّلَتْ بِرَمَادٍ مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ.» (3)

«زنی که با خشم به شوهرش نگاه کند، در روز قیامت، آن چشم با خاکستر آتش جهنم سرمه کشیده می شود.»

منت نهادن بر شوهر

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

ص: 31

1- مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، 14، 242.

2- من لایحضره الفقیه، 4، 16.

3- مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، 14، 240.

«أَيُّمَا امْرَأَةٍ مَنَّتْ عَلَى زَوْجِهَا بِمَالِهَا فَتَقُولُ إِنَّمَا تَأْكُلُ أَنْتَ مِنْ مَالِي لَوْ أَنَّهَا تَصَدَّقَتْ بِذَلِكَ الْمَالِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَقْبَلُ اللَّهُ مِنْهَا إِلَّا أَنْ يَرْضَى عَنْهَا زَوْجُهَا.» (1)

«هر زنی که با دارایی خود بر شوهرش منت نهد و بگوید که تو از ثروت من می خوری، اگر تمام آن ثروت را هم در راه خدا صدقه بدهد، خداوند از او نمی پذیرد؛ مگر آن که شوهرش از او راضی شود.»

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«لَوْ أَنَّ جَمِيعَ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ ذَهَبٍ وَفِصَّةٍ حَمَلَتْهُ الْمَرْأَةُ إِلَى بَيْتِ زَوْجِهَا ثُمَّ صَارَتْ عَلَى رَأْسِ زَوْجِهَا يَوْمًا مِنَ الْأَيَّامِ تَقُولُ مَنْ أَنْتَ إِنَّمَا الْمَالُ مَالِي حَبِطَ عَمَلُهَا وَلَوْ كَانَتْ مِنْ أَعْبِدِ النَّاسِ إِلَّا أَنْ تَتُوبَ وَتَرْجِعَ وَتَعْتَدِرَ إِلَى زَوْجِهَا.» (2)

«اگر زن همه طلا و نقره های روی زمین را به خانه شوهرش ببرد و سپس روزی از روزها بر سر او بزند و بگوید که تو کیستی؟ این دارایی مال من است، حتی اگر از عابدترین مردمان باشد اعمالش بر باد می رود؛ مگر آن که توبه کند و از سخنش برگردد و از شوهرش پوزش بخواهد.»

امام صادق (علیه السلام) در این باره فرمودند:

«مَلْعُونَةٌ مَلْعُونَةٌ امْرَأَةٌ تُؤْذِي زَوْجَهَا وَتَعْمُهُ.» (3)

«زنی که شوهرش را اذیت کرده و او را محزون نماید ملعون است؛ ملعون است.»

ص: 32

1- مکارم الأخلاق، 202.

2- مکارم الأخلاق، 202.

3- کنز الفوائد، 1، 150؛ بحار الأنوار، بیروت، 100، 253.

شایان ذکر است که حتی گاهی زن مرد را اذیت می کند؛ اما نه به دلیل ناراحتی یا کینه ای؛ بلکه به دلیل محبتش به مرد:

«الْمَرْأَةُ تَغَارُ عَلَى الرَّجُلِ تُؤْذِيهِ قَالَ ذَلِكَ مِنَ الْحُبِّ.» (1)

«زن مرد را اذیت می کند و این به جهت محبت است.»

پیامبر (صلی الله علیه و آله) علت این نوع محبت را این گونه بیان فرموده اند:

«ما يعدل الزوج عند المرأة شيء.» (2)

«از دیدگاه زن هیچ چیز به اندازه شوهر ارزش ندارد.»

در صورت عمل کردن به وظایف است که در نهایت گاهی زن صالح حتی از مردان نیز برتری می یابد. و مصداق این روایت امام صادق (علیه السلام) می شود که فرمودند:

«فَرُبَّ امْرَأَةٍ أَفْقَهُ مِنْ رَجُلٍ.» (3)

«چه بسیار زنی که از مردی فقیه تر باشد.»

حتی زنان عاقل و مؤمن گاهی به لحاظ فیزیکی نیز دوشادوش مردان در عرصه های مختلفی بوده اند. این فضیلت تا آن جا ادامه دارد که در بحث نقصان عقل زن حدیثی است که بعضی از زنان را در این قاعده مستثنی نموده اند. حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

«إِيَّاكَ وَ مُشَاوَرَةَ النِّسَاءِ إِلَّا مَنْ جَرَّبَتْ بِكَمَالِ عَقْلٍ.» (4)

«از مشاوره با زنان بپرهیزید، مگر زنانی که کمال عقل آنان آزمایش شده باشد.»

امام صادق (علیه السلام) نیز زنان پارسا و عالم را ارج می نهند و می فرمایند:

ص: 33

1- الکافی، اسلامیة، 5، 506؛ وسائل الشیعة، 20، 157.

2- گزیده کافی، 5، 156.

3- وسائل الشیعة، 11، 177.

4- بحار الأنوار، بیروت، 100، 253.

«رُبَّ امْرَأَةٍ أَفْقَهُ مِنْ رَجُلٍ.» (1)

«چه بسیار زنی که در دین شناختی ژرف تر از مرد دارد.»

قرآن نیز می فرماید:

«وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ» (2)

«مردان و زنان با ایمان دوستان یک دیگرند که دیگری را به کارهای پسندیده وامی دارند و از کارهای ناپسند باز می دارند.»

این موضوع تا آن جا گسترش می یابد که عقول زنان به درجه ای از رشد و تعالی می رسد که ابواب علم بر آنان در سطح بسیار عالی گشوده می گردد. امام باقر (علیه السلام) چنین امتیازی را به بانوان مؤمن بشارت داده اند و می فرمایند:

«وَتُوتُونَ الْحِكْمَةَ فِي زَمَانِهِ حَتَّى إِنَّ الْمَرْأَةَ لَتَقْضِي فِي بَيْتِهَا بِكِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى وَ سُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله).» (3)

«در زمان حکومت حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشريف) همه مردم علم و حکمت می آموزند، تا آن جا که زنان در خانه ها با کتاب خدا و سنت پیامبر قضاوت می کنند.»

زن صالح هدیه ای الهی است. امام صادق (علیه السلام) می فرمایند:

«الْإِمْرَأَةُ الصَّالِحَةُ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ رَجُلٍ غَيْرِ صَالِحٍ.» (4)

«یک زن شایسته از هزار مرد ناشایست بهتر است.»

امام صادق (علیه السلام) می فرمایند:

ص: 34

1- وسائل الشیعة، 11، 177.

2- سوره مبارکه توبه، آیه 71.

3- الغیبة للنعمانی، 239؛ بحار الأنوار، بیروت، 52، 352.

4- وسائل الشیعة، 20، 172؛ إرشاد القلوب إلى الصواب للدیلمی، 1، 175.

«الْمُؤْمِنَةُ أَعَزُّ مِنَ الْمُؤْمِنِ.» (1)

«زن مؤمن از مرد مؤمن عزیزتر است.»

ارزش صبر

همانگونه که گفته شد مهمترین اکسیری که مردان در مواجهه با همسران خود نیاز دارند صبر می باشد در روایات ما به صورت کلی تاکید ویژه ای بر صبر شده است که به برخی از این روایات اشاره می کنیم.

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

«إِذَا فَارَقَ الصَّبْرُ الْأُمُورَ فَسَدَتِ الْأُمُورُ.» (2)

«اگر صبر از امور زندگی جدا شود کارها فاسد می گردد.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

«بِالصَّبْرِ تُدْرِكُ مَعَالِي الْأُمُورِ.» (3)

«تنها با صبر است که می توان به امور بلندمرتبه دست یافت.»

حضرت عیسی (علیه السلام) می فرمایند:

«إِنَّكُمْ لَا تُدْرِكُونَ مَا تُحِبُّونَ إِلَّا بِصَبْرِكُمْ عَلَىٰ مَا تَكْرَهُونَ.» (4)

«تنها اگر در آنچه برای شما سخت است صبر کنید به آنچه دوست دارید، می رسید.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

ص: 35

1- بحار الأنوار، بیروت، 64، 159.

2- الکافی، 2، 90.

3- غرر الحکم، 283.

4- بحار الأنوار، 79، 137.

«وَارِدَاتِ الْهُمُومِ (الامور) بِعَزَائِمِ الصَّبْرِ وَحُسْنِ الْيَقِينِ.» (1)

«اندوه را با نیروی صبر و یقینی نیکو از خود دور ساز.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

«الصَّبْرُ أَنْ يَحْتَمِلَ الرَّجُلُ مَا يُنُوبُهُ وَ يَكْظِمُ مَا يُغْضِبُهُ.» (2)

«صبر آن است که فرد پیش آمدهای زندگی را تحمل کرده و خشم خودش را فروبرد.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

«أَصْلُ الصَّبْرِ حُسْنُ الْيَقِينِ بِاللَّهِ.» (3)

«اصل صبر ریشه در یقین نیکو داشتن به خدای متعال است.»

امام صادق (علیه السلام) می فرمایند:

«كَمْ مِنْ صَبْرٍ سَاعَةٍ قَدْ أَوْرَثَتْ فَرَحًا طَوِيلًا.» (4)

«چه بسیار صبر کوتاهی که شادمانی طولانی مدتی را می سازد.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمودند:

«بِالصَّبْرِ تُدْرِكُ الرَّغَائِبَ.» (5)

«چیزهای دل پسند توسط صبر به دست می آیند.»

«لَنْ يَحْصُلَ الْأَجْرُ حَتَّى يُتَجَرَّعَ الصَّبْرُ.» (6)

ص: 36

1- نهج البلاغه، نامه 31.

2- تصنیف غرر الحکم و درر الکلم، 281.

3- غرر الحکم و درر الکلم، 281.

4- الأمالی للمفید، 42.

5- غرر الحکم و درر الکلم، 298.

6- غرر الحکم و درر الکلم، 553.

«اجر فقط در صورتی حاصل می‌گردد که انسان جرعه‌های تلخ صبر را بنوشد.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می‌فرمایند:

«لَا جِلْمَ كَالْتَّغَاؤِ.» (1)

«هیچ صبری مانند تغافل نیست.»

تغافل یعنی هیچ خطایی را از زن نبینی و هیچ حرف بدی را از او نشنوی و این بردباری از بهترین مرتبه‌های صبر است. امام سجاد (علیه السلام) فرمودند:

«وَأَعْلَمَ يَا بُنَيَّ إِنَّ صَدَاحَ الدُّنْيَا بِحَذَائِفِهَا فِي كَلِمَتَيْنِ: إِصْلَاحِ شَأْنِ الْمَعَايِشِ، مَلْءُ مَكِّيَالٍ ثُلَاثًا فِطْنَةً وَ ثُلُثُهُ تَغَاؤُلٌ؛ لِأَنَّ الْإِنْسَانَ لَا يَتَغَاؤُلُ إِلَّا عَنِ شَيْءٍ عَرَفَهُ فَفَطِنَ لَهُ.» (2)

«پسرم، بدان که صلاح زندگی دنیا در دو کلمه است: سامان بخشیدن به زندگی به این است که پیمان‌های را با دو سوم هوشیاری و یک سوم چشم پوشی پر کنید؛ زیرا انسان وقتی از چیزی چشم پوشی می‌کند که از آن آگاه شده باشد.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می‌فرمایند:

«مَنْ لَمْ يَتَغَاؤُلْ وَلَا يَعْصَ [لَا يَتَقَاضِ] عَنْ كَثِيرٍ مِنَ الْأُمُورِ تَغَصَّصَتْ عَيْشَتُهُ.» (3)

«هرکس چشم پوشی نکند زندگانی او تیره می‌گردد.»

«بِالصَّبْرِ تَخْفُ الْمِحْنَةُ» (4)

«رنج با صبر کم می‌شود.»

ص: 37

1- غرر الحکم و درر الکلم، 769.

2- بحار الأنوار، 44، 231.

3- تصنیف غرر الحکم و درر الکلم، 451.

4- غرر الحکم و درر الکلم، 297.

ورای اهمیت مقوله صبر در تمام شئون زندگی انسان ها در زندگی زناشویی صبر در برابر زن ها از اهمیت ویژه ای برخوردار است. به همین خاطر روایات ما به خصوص مردان را توصیه به صبر در مقابل همسرانشان می کنند و برای آن پاداش ویژه ای در نظر می گیرند.

چون ساختار وجودی زنان بر اساس مصالح و حکمت الهی ضعیف آفریده شده و توان عقلی و جسمی آنان از مردان کمتر است و به جهت لطافت روحی و نداشتن برابری عقلی با مردان، در بیشتر اوقات از روی سهو و حتی گاهی عمد اشتباه های بسیاری را مرتکب می شوند که منجر به آزار همسرشان می گردند. در این مواقع چاره ای جز بردباری و مدارا نیست. نتیجه این مدارا هم ایجاد آرامش در زن است و هم باعث سعادت مرد می شود. امام محمد باقر (علیه السلام) فرمودند:

«هرکس آزار زنان را تحمل کند، اگرچه در برابر یک سخن ناروا باشد، خداوند او را از آتش جهنم آزاد می کند و بهشت را بر او واجب می گرداند. در نامه عمل او دویست هزار نیکی می نویسد و دویست هزار زشتی از آن محو می کند و مقام او را دویست هزار درجه بلند می نماید.»

شگفتی این جاست که امام (علیه السلام) اهمیت تحمل این آزار را در ادامه روایت می فرمایند:

«وَكَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ بِكُلِّ شَعْرَةٍ عَلَى بَدَنِهِ عِبَادَةَ سَنَةٍ.» (1)

«خداوند عزوجل به تعداد موهای بدن مرد، عبادت یک سال را برای او می نویسد.»

ص: 38

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«إِنَّ فِي الْجَنَّةِ دَرَجَةً لَا يَبْلُغُهَا إِلَّا إِمَامٌ عَادِلٌ أَوْ ذُو رَحِمٍ وَصُولٌ أَوْ ذُو عِيَالٍ صَبُورٍ.» (1)

«در بهشت درجه ای است که فقط زمام دار عادل و خوش رفتار با خویشاوندانش یا مرد متأهل صابر به آن می رسند.»

همچنین فرمودند:

«کسی که خوی ناستوده زن را برای خدا تحمل کند، هر نوبت صبرش ثواب زیادی دارد؛ چنان که آن زن نیز گناه زیادی دارد.» (2)

یا فرمودند:

«وَمَنْ صَبَرَ عَلَى خُلُقِ امْرَأَةٍ سَيَّبَةِ الْخُلُقِ وَاحْتَسَبَ فِي ذَلِكَ الْأَجْرَ أَعْطَاهُ اللَّهُ ثَوَابَ الشَّاكِرِينَ.» (3)

«کسی که برای رضای خدا اخلاق بد زن را تحمل کند، خدا ثواب شکرگزاران به او عنایت می فرماید.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمودند:

«خَيْرٌ مَنْ صَبَرَ عَلَيْهِ مَنْ لَا بُدَّ لَكَ مِنْهُ.» (4)

«بهترین کسی که باید در برابرش صبر داشته باشی کسی است که تو را از او گریزی نیست.»

چند نفر به شهر جناب هود (علیه السلام) وارد شدند و به منزل ایشان پناه آوردند. درب خانه ایشان را زدند. زن حضرت آمد و گفت که شما کیستید؟ آنان گفتند که ما از

ص: 39

1- بحار الأنوار، 101، 70.

2- وسائل الشیعة، ابواب مقدمات النکاح، باب 82.

3- وسائل الشیعة، 20، 174.

4- بحار الأنوار، بیروت، 75، 12.

شهرهای فلان و فلان هستیم و خشک سالی شهرهای ما را فراگرفته است. به نزد هود (علیه السلام) آمده ایم تا از خداوند بخواهد که بر ما باران بفرستد تا شهرهای ما سیراب گردد. آن زن گفت که اگر دعای هود به اجابت می رسید، برای خودش دعا می کرد که مزرعه اش از کم آبی سوخته و از بین رفته است. آنان پرسیدند که هود کجاست؟ زن ایشان گفت که او در فلان جاست. آن ها به نزد هود (علیه السلام) رفته و گفتند: «ای پیامبر خدا، خشک سالی بلاد ما را در بر گرفته و باران نمی بارد. از خداوند بخواه که باران بیارد و سرزمین ما را سیراب گرداند. حضرت هود (علیه السلام) آماده نماز شد. نماز خواند و برای آن ها دعا کرد و به آن ها فرمود: «شما برگردید. باران می بارد و شهرهایتان سیراب می شود». آنان گفتند: «ای پیامبر خدا، ما چیز عجیبی دیده ایم». حضرت فرمودند: «چه دیده اید؟» آنان جریان را تعریف کردند.

حضرت هود (علیه السلام) فرمودند: «او زن من است و از خداوند می خواهم که به او طول عمر بدهد». پرسیدند: «چرا چنین؟» حضرت فرمود: «خداوند هیچ مؤمنی را نیافریده، مگر این که برای او دشمنی است که او را آزار می دهد. دشمن من نیز همسر من است. پس دشمنی که در اختیار من است برایم بهتر است از دشمنی که من تحت اختیار او باشم.»

در روایت آمده است:

«فَقَالَ: لَا تَعْجَبُوا، فَإِنِّي سَأَلْتُ اللَّهَ تَعَالَى وَقُلْتُ: مَا أَنْتَ مُعَاقِبٌ لِي بِهِ فِي الْآخِرَةِ فَعَجَّلَهُ لِي فِي الدُّنْيَا. فَقَالَ: إِنَّ عُقُوبَتَكَ بِنْتُ فُلَانٍ تَتَزَوَّجُ بِهَا وَأَنَا صَابِرٌ عَلَى مَا تَزَوَّنَ مِنْهَا.»

«یونس (علیه السلام) فرمود که تعجب نکنید؛ زیرا من از خداوند متعال درخواست کرده ام و گفته ام که هر کیفری را می خواهی در آخرت به من بدهی، در

همین دنیا به من برسان. خداوند فرمود که کیفر تو دختر فلان مرد است که با او ازدواج می کنی. من با او ازدواج کردم و همان طور که می بینید، بر کارهای او صبر می کنم.»

از این امر دشوار حتی محمد و آل محمد نیز مستثنا نبوده اند.

امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

«پدرم همسری داشت که او را آزار می داد؛ اما پدرم او را می بخشید.»

امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

«رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا أَحْسَنَ فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ زَوْجَتِهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ مَلَكَهُ نَاصِيَتَهَا وَجَعَلَهُ الْقَيِّمَ عَلَيْهَا.» (1)

«خدا رحمت کند بنده ای را که بین خود و همسرش را اصلاح کند و با او خوش رفتاری کند؛ چراکه خداوند اختیار زن را به دست مرد سپرده و او را سرپرست زن قرار داده است.»

گفتار خوش؛ سبب الفت

امام سجاد (علیه السلام) می فرمایند:

«گفتار خوش مال را زیاد و رزق را فراوان می کند و موجب محبوبیت در خانواده و ورود به بهشت می شود.» (2)

چنان که در حدیث آمده و معروف عام و خاص گردیده است، بهترین سخنی که باید به همسر خود گفت این است:

«قَوْلُ الرَّجُلِ لِلْمَرْأَةِ إِنِّي أُحِبُّكَ لَا يَذْهَبُ مِنْ قَلْبِهَا أَبَدًا.» (3)

ص: 41

1- وسائل الشیعة، 20، 170.

2- بهشت خانواده، 40.

3- الکافی، 5، 569.

«اگر مرد به همسر خود بگوید که من تو را دوست دارم، هرگز این سخن از دل زن بیرون نمی رود.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

«مَا مِنْ شَيْءٍ أَجْلَبُ لِقَلْبِ الْإِنْسَانِ مِنْ لِسَانٍ.» (1)

«برای جلب دل انسان چیزی مؤثرتر از زبان نیست.»

فرموده اند:

«أَجْمَلُوا فِي الْخِطَابِ تَسْمَعُوا جَمِيلَ الْجَوَابِ.» (2)

«زیبا سخن بگویید تا پاسخ زیبا بشنوید.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمودند:

«دَارُوهُنَّ عَلَى كُلِّ حَالٍ وَأَحْسِنُوا لَهُنَّ الْمَقَالَ.» (3)

«با زنان تان پیوسته مدارا کنید و با آنان زیبا سخن بگویید.»

امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمودند:

«أَحْسِنُوا لَهُنَّ الْمَقَالَ لَعَلَّهِنَّ يُحْسِنَنَّ الْفِعَالَ.» (4)

«با زنان زیبا صحبت کن تا رفتار آنان زیبا شود.»

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«فَدَارُوهُنَّ عَلَى كُلِّ حَالٍ وَأَحْسِنُوا لَهُنَّ الْمَقَالَ لَعَلَّهِنَّ يُحْسِنَنَّ الْفِعَالَ.» (5)

«پس در هر حالی با آنان مدارا کنید و در گفتار و رفتار خوش رفتاری

ص: 42

1- تصنیف غرر الحکم ودرر الکلم، 213.

2- تصنیف غرر الحکم ودرر الکلم، 436.

3- بحار الأنوار، 100، 223.

4- الوافی، 22، 807.

5- بحار الأنوار، بیروت، 100، 223.

نمایید. امید است که آنان هم خوش رفتاری کنند.»

از نظر روحی و اخلاقی هیچ چیز برای تحکیم بخشیدن به زندگی همانند نرم زبانی و دوام مهر و محبت نیست:

«أَجْمَلُوا فِي الْخِطَابِ تَسْمَعُوا جَمِيلَ الْجَوَابِ» (1)

«مردم را نکو خطاب کنید تا جواب زیبا بشنوید.»

امام صادق (علیه السلام) برای تداوم صفای زندگی فرمودند:

«زبان را حفظ کنید و آن را از سخنان زشت و رکیک نگاه دارید.» (2)

خداوند در قرآن مجید برای راهنمایی بشر می فرماید:

«وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا» (3)

«با مردم نیکو سخن بگویید.»

طبق تجربه انسان های خبره، عمده نزاع های بین زن و شوهر نتیجه بدزبانی است. چنین صفتی، به شدت، تنفر خداوند را در پی دارد. امام باقر (علیه السلام) فرمودند:

«خداوند مردم دشنام گویِ عیب جو و بدزبان و گدای سمج را دشمن دارد.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمودند:

«مَنْ قَالَ بِمَا لَا يَنْبَغِي يَسْمَعُ مَا لَا يَشْتَهِي.» (4)

«هرکس چیزی را که سزاوار نیست بگوید، آنچه دوست ندارد می شنود.»

در حدیث آمده است:

ص: 43

1- غرر الحکم و درر الکلم، 614.

2- میزان الحکمه، ماده لسان.

3- سوره مبارکه بقره، آیه 83.

4- غرر الحکم و درر الکلم، 614.

«نَكِيرُ الْجَوَابِ مِنْ نَكِيرِ الْخِطَابِ.» (1)

«شنیدن جواب بد نتیجه بد صحبت کردن است.»

فرموده اند:

«إِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبَلُ عَمَلَ عَبْدٍ حَتَّى يَرْضَى قَوْلَهُ.» (2)

«خداوند عمل بنده را نمی پذیرد، مگر آن که از گفتار وی خشنود باشد.»

اهمیت شناسایی و آگاهی از روحيات زوجین قبل از ازدواج

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) می فرمایند:

«اخْتَارُوا لِنُطْفِكُمْ فَإِنَّ الْخَالَ أَحَدُ الضَّحِيَعِينَ.» (3)

«برای نطفه های خود همسر شایسته انتخاب کنید؛ چراکه دایی یکی از دو هم بستر است.» (4)

این آگاهی آن چنان حائز اهمیت است که باید برای آن به ائمه اطهار متوسل شد. امام صادق (علیه السلام) در این باره می فرمایند:

«إِذَا تَزَوَّجَ أَحَدُكُمْ كَيْفَ يَصْنَعُ قُلْتُ مَا أَدْرِي جُعِلْتُ فِدَاكَ قَالَ إِذَا هَمَّ بِذَلِكَ فَلْيُصَلِّ رَكَعَتَيْنِ وَيَحْمَدُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَيَقُولُ - اللَّهُمَّ إِنِّي أُرِيدُ التَّزْوِيجَ فَقَدِّرْ لِي مِنَ النِّسَاءِ أَعْفَنَ فَرْجًا وَأَحْفَظَهُنَّ لِي فِي نَفْسِهَا وَمَالِي وَأَوْسَعَهُنَّ رِزْقًا وَأَعْظَمَهُنَّ بَرَكَاتًا وَقَيِّضْ لِي مِنْهَا وَلَدًا طَيِّبًا تَجْعَلُهُ لِي خَلْفًا صَالِحًا فِي حَيَاتِي وَبَعْدَ مَوْتِي.» (5)

ص: 44

1- غرر الحکم و درر الکلم، 720.

2- نهج الفصاحة، 314.

3- دعائم الاسلام، 2، 194.

4- یعنی کودک از نظر اخلاق و رفتار شبیه دایی خود می شود.

5- من لایحضره الفقیه، 3، 394.

«هرگاه کسی تصمیم گرفت ازدواج کند، دو رکعت نماز بگذارد. سپس بگوید: خدایا من می خواهم ازدواج کنم. پس زنی را نصیب من کن که پاک دامن تر است و بر خود و اموال من نگه دارنده تر و پر روزی تر و پر برکت تر است. برایم فرزندی پاک مقدر فرما که در زندگی و پس از مردنم جانشینی شایسته قرارش دهی.»

مؤمن با عهدبستن بر حفاظت از نعمت های پروردگار می تواند از آسیب های فراوانی جلوگیری کند. امام صادق (علیه السلام) می فرماید:

«اگر مرد بخواهد ازدواج کند باید بگوید که به میثاق خداوند عمل می کنم.» (1)

البته این موضوع دوطرفه است؛ چراکه امام صادق (علیه السلام) می فرماید:

«إِن كُنْتَ لَا بَدَّ فَاعِلًا، فَبِكْرًا تُنْسَبُ إِلَى الْخَيْرِ وَإِلَى حُسْنِ الْخُلُقِ.» (2)

«چنانچه ناچار به ازدواج شدی، دختری را بگیر که او را به نیکی و اخلاق خوش می شناسند.»

یکی از مسائل مهمی که سعادت و آرامش مرد را فراهم می سازد، مهربان بودن و خوش اخلاق بودن زن است.

خوش خلقی

حتی اگر بعضی از زنان بسیار بدخلق باشند، باز هم با خوش خلقی می توان کشتی شکست خورده را به ساحل رساند؛ زیرا وعده اهل بیت (علیه السلام) این است که پس از مدارا آرامش به ارمغان می آید.

برای تأیید این گفته به روایتی از حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) استناد می کنیم:

ص: 45

1- وسائل الشیعه، 12، 153.

2- الکافی، 10، 569.

«لَا عَيْشَ أَهْنًا مِنْ حُسْنِ الْخُلُقِ.» (1)

«خوش اخلاقی گواراترین نوع زندگی است.»

کسی که اخلاق خوشی داشته باشد دوست دارانش زیاد می شود و دل ها با او انس می گیرند. رسول خدا (صلی الله علیه و آله) می فرماید:

«حُسْنُ الْخُلُقِ نِصْفُ الدِّينِ.» (2)

«خوش اخلاقی نیمی از دین است.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرماید:

«مَا اسْتَجْلِبَتِ الْمَحَبَّةُ بِمِثْلِ السَّخَاءِ وَالرَّفْقِ وَحُسْنِ الْخُلُقِ.» (3)

«چیزی مانند گشاده رویی و مدارا و خوش اخلاقی محبت را جلب نمی کند.»

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) می فرماید:

«تَحَبَّبَ إِلَى النَّاسِ يُحْبُوكَ.» (4)

«به مردم محبت کن تا آن ها هم تو را دوست بدارند.»

نرم خوئی؛ موجب محبت

ارزش صفت خوش رویی و ملایمت آن است که خداوند نیز به این صفت موصوف است. امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

ص: 46

1- تصنیف غرر الحکم و درر الکلم، 255.

2- الخصال، 1، 30.

3- تصنیف غرر الحکم و درر الکلم، 244.

4- الکافی، 2، 642.

«إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى رَفِيقٌ يُحِبُّ الرَّفْقَ.» (1)

«خداوند تبارک و تعالی ملایم است و ملایمت را دوست دارد.»

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«إِنَّ فِي الرَّفْقِ الزِّيَادَةَ وَ الْبَرَكَاتَةَ وَ مَنْ يُحْرِمِ الرَّفْقَ يُحْرِمِ الْخَيْرَ.» (2)

«در ملایمت برکت است و هرکس از آن محروم شد از خیر و خوبی محروم شده است.»

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«مَا اضْطَحَبَ اثْنَانِ إِلَّا كَانَ أَحَدُهُمَا أَجْرًا وَ أَحَبُّهُمَا إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَزْفَقَهُمَا بِصَاحِبِهِ.» (3)

«رفیقی که ملایمتش با رفیقش بیشتر باشد، پاداش و محبوبیتش پیش خداوند عزوجل افزون تر است.»

امام محمد باقر (علیه السلام) فرمودند:

«إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ قُفْلًا وَ قُفْلُ الْإِيمَانِ الرَّفْقُ.» (4)

«برای هر قفلی کلیدی است و کلید ایمان نرم خوئی است.»

همچنین فرموده اند:

«هرکس در کار خود ملایم باشد، به هرچه از مردم بخواهد می رسد.»

در حدیث آمده است:

«کسی که دارای نرم خوئی است از کمک خدا برخوردار می گردد.»

یا فرموده اند:

ص: 47

1- الکافی، اسلامیة، 2، 118.

2- الکافی، اسلامیة، 2، 119.

3- الکافی، اسلامیة، 2، 120.

4- الکافی، اسلامیة، 2، 118.

«نرم خوبی باعث وسعت رزق می شود.»

همچنین می فرماید:

«زینت انسان ملایمت و نرم خوبی است.»

عامل مهم شعله ور شدن اختلاف ها تندخویی است. امام صادق (علیه السلام) می فرماید:

«الْإِنْتِبَاضُ مِنَ النَّاسِ مَكْسَبَةٌ لِلْعَدَاوَةِ.» (1)

«ترش رویی موجب دشمنی می شود.»

در حدیث آمده است:

«نرم خوبی میمنت دارد و خشنونت نحس است.»

نرم خوبی؛ موجب محبت

ارزش صفت خوش رویی و ملایمت آن است که خداوند نیز به این صفت موصوف است. امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

«إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى رَفِيقٌ يُحِبُّ الرَّفْقَ.» (2)

«خداوند تبارک و تعالی ملایم است و ملایمت را دوست دارد.»

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«إِنَّ فِي الرَّفْقِ الزِّيَادَةَ وَ الْبَرَكَاتَةَ وَ مَنْ يُحْرِمِ الرَّفْقَ يُحْرِمِ الْخَيْرَ.» (3)

«در ملایمت برکت است و هرکس از آن محروم شد از خیر و خوبی محروم شده است.»

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

ص: 48

1- الکافی، 2، 638.

2- الکافی، اسلامیة، 2، 118.

3- الکافی، اسلامیة، 2، 119.

«مَا اصْطَحَبَ اثْنَانِ إِلَّا كَانَ أَحَدُهُمَا أَجْرًا وَأَحَبُّهُمَا إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَزْفَقَهُمَا بِصَاحِبِهِ.» (1)

«رفیقی که ملایمتش با رفیقش بیشتر باشد، پاداش و محبوبیتش پیش خداوند عزوجل افزون تر است.»

امام محمد باقر (علیه السلام) فرمودند:

«إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ قِفْلًا وَقِفْلُ الْإِيمَانِ الرَّفْقُ.» (2)

«برای هر قفلی کلیدی است و کلید ایمان نرم خوئی است.»

همچنین فرموده اند:

«هرکس در کار خود ملایم باشد، به هرچه از مردم بخواهد می رسد.»

در حدیث آمده است:

«کسی که دارای نرم خوئی است از کمک خدا برخوردار می گردد.»

یا فرموده اند:

«نرم خوئی باعث وسعت رزق می شود.»

همچنین می فرمایند:

«زینت انسان ملایمت و نرم خوئی است.»

عامل مهم شعله ور شدن اختلاف ها تندخویی است. امام صادق (علیه السلام) می فرمایند:

«الْإِنْتِبَاضُ مِنَ النَّاسِ مَكْسَبَةٌ لِلْعَدَاوَةِ.» (3)

«ترش رویی موجب دشمنی می شود.»

در حدیث آمده است:

ص: 49

1- الکافی، اسلامیة، 2، 120.

2- الکافی، اسلامیة، 2، 118.

3- الکافی، 2، 638.

«نرم خوبی میمنت دارد و خشونت نحس است.»

البته این بردباری ها، تحمل اذیت ها، مدارا با زنان، اظهار دوست داشتن و مهر ورزیدن به زنان نباید تا جایی از حد خود بیرون برود که زن فرمان دار مرد و مرد فرمان بردار زن باشد؛ چراکه خداوند قوه تشخیص و تدبیر را در مرد قوی تر از زن قرار داده است. امام صادق (علیه السلام) در این باره فرمودند:

«طَاعَةُ النِّسَاءِ غَايَةُ الْجَهْلِ.» (1)

«فرمان برداری از زنان نهایت نادانی است.»

یعنی هر چیزی انتهایی دارد و نهایت جهل فرمان برداری از زن است. حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) نیز فرمودند:

«كُلُّ امْرِيٍّ تُدْبِرُهُ امْرَأَةٌ فَهُوَ مَلْعُونٌ.» (2)

«هر مردی که اختیارش را به دست زن بسپارد ملعون است.»

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرموده اند:

«طَاعَةُ النِّسَاءِ نَدَامَةٌ.» (3)

«اطاعت از زن موجب پشیمانی است.»

امام صادق (علیه السلام) می فرمایند:

«تسخیر اراده زنان نشوید؛ چراکه شما را به کارهای ناپسند فرامی خوانند.» (4)

پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله) می فرمایند:

ص: 50

1- غرر الحکم و درر الکلم، 434.

2- الکافی، 11، 189.

3- نهج الفصاحه، 525.

4- وسائل الشیعة، ابواب مقدمات النکاح، باب 94.

«ثَلَاثَةٌ إِنْ لَمْ تَنْظِلْمُهُمْ ظَلَمُواكَ السَّفِيلَةَ وَ زَوْجَتَكَ وَ حَادِيَّتَكَ.» (1)

«سه نفر هستند که اگر بر آنان چیره نشوی بر تو چیره می شوند: انسان فرومایه؛ همسر؛ خدمت.»

امام محمد باقر (علیه السلام) فرمودند:

«درباره راز خود با زنان مشورت نکنید و نسبت به نزدیکان تان از آنان اطاعت نکنید. به درستی که زن چون پیر شود خوبی هایش از بین می‌رود و بدی هایش باقی میماند: جمالش می‌رود و رحمتش عقیم می‌شود و زبانش تند می‌گردد. به خلاف مرد که چون پیر شود بدی هایش می‌رود و خوبی هایش میماند: عقلش ثابت میماند و رأیش محکم و جهلش کم می‌شود.»

در نهایت، دوستی باز زن و گرامی داشتن او نباید از حد معمول تجاوز کند؛ چراکه باعث فساد می‌شود. حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمودند:

«لَا تَعُدُّ بِكَرَامَتِهَا نَفْسَهَا وَلَا تَطْمَعُهَا أَنْ تَشْفَعَ لِعَیْرِهَا.» (2)

«مبادا در گرامی داشتن زن زیاده روی کنی که او را به طمع ورزی کشانده ای و باعث می‌شود برای دیگران به ناروا شفاعت کند.»

دوست داشتن زن برای احترام و تکریم اوست، نه این که معبود مرد باشد؛ چراکه در یک دل محبت دو نفر نمی‌گنجد و دل مؤمن حرم خداست؛ یعنی فقط خانه خداست و کس دیگری در آن جای ندارد. حب زنان یکی از شاخه های مهم حب دنیاست. این محبت نباید در عرض دوستی با خدا و امامان معصوم (علیهم السلام) قرار بگیرد؛ بلکه دوست داشتن زن، به تعبیری، یعنی آزار نرساندن به زن و احترام و محبت کردن

ص: 51

1- الخصال، 1، 133.

2- نامه 31 امیرالمؤمنین (علیه السلام) به امام حسن (علیه السلام).

به او. برای همین هم مرد باید در هنگام انجام این عمل نیت تقرب به خدا را داشته باشد تا در محبتش به زن رنگ الهی بدهد.

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

«درباره زنان و بردگان خدا را فراموش نکنید که آخرین سخن پیامبران این است: سفارش می کنم به دو طبقه: زنان و بردگان.» (1)

مومن باید در چگونگی رفتار با همسرش از چند جهت خداوند را در نظر بگیرد جهت اول توجه خاص خداوند به زن است اگر انسان بداند که خداوند نسبت به زنان مومن عنایت توجه و حساسیت ویژه ای دارد خود عاملی است که انسان رفتار مناسبی با همسرش داشته باشد.

آری، زنان به دلیل ناتوانی شان در لطف پروردگار غرق می باشند. مؤمن نیز باید جوان مردی کرده و به پیروی از خدای خویش آنان را عفو نماید. امام صادق (علیه السلام) در این باره فرمودند:

«أَكْثَرُ أَهْلِ الْجَنَّةِ مِنَ الْمُسْتَضْعَفِينَ النِّسَاءِ عَلِمَ اللَّهُ ضَعْفَهُنَّ فَرَحِمَهُنَّ.» (2)

«بیشتر اهل بهشت از طبقه مستضعفان و زنانند. خدا از ناتوانی آنان خبر داشت و به همین دلیل بر آن ها رحمت و ترحم فرمود.»

مؤمن نیز، به دلیل ضعف زن، باید بر او ترحم نماید، چنان که فرموده اند:

«اتَّقُوا اللَّهَ فِي الضَّعِيفِينَ يَعْنِي بِذَلِكَ الْيَتِيمَ وَالنِّسَاءَ.» (3)

«از خدا درباره دو ناتوان بترسید: یتیم و زن.» (4)

در حدیث آمده است:

ص: 52

1- نکاح المستدرک، باب 69، ح 2.

2- وسائل الشیعة، 20، 16؛ مکارم الأخلاق، 235.

3- وسائل الشیعة، 20، 168؛ بحار الأنوار، بیروت، 76، 268.

4- بحار الأنوار، 79، 468.

«ظَلَمُ الضَّعِيفِ أَفْحَشُ الظُّلْمِ.» (1)

«زشت ترین ستم ظلم بر ناتوان است.»

همچنین اسنان برای جلب رحمت الهی برای خودش با همسرش که به گونه ای زبردست او به حساب می آید با مهربانی و رحمت برخورد کند.

خداوند به حضرت موسی فرمود:

«أَمْسِكْ غَضَبَكَ عَمَّنْ مَلَكَتْكَ عَلَيْهِ أَكْفَّ عَنْكَ غَضَبِي.» (2)

«با کسی که تو را بر او مسلط کردند تندی نکن تا من هم با تو تندی نکنم.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

«إِزْحَمْ مَنْ دُونَكَ يَرْحَمَكَ مَنْ فَوْقَكَ.» (3)

«به زبردست خود رحم کن تا بالادست تو به تو رحم نماید.»

در روایت آمده است:

«هرکس با زبردستانش خوبی کند، خداوند بزرگ بال رحمش را بر وی می گستراند و در آمرزش خود داخلش می نماید.» (4)

فرموده اند:

«مَنْ تَلَّنْ حَاشِيَتَهُ يَسْتَدِيمُ مِنْ فَوْقِهِ الْمَحَبَّةَ.» (5)

«هرکس با اطرافیانش خوش خویی و نرمی کند، دائماً، محبت از بالای

ص: 53

1- غرر الحکم و درر الکلم، 440.

2- کافی، 2، 303.

3- غرر الحکم و درر الکلم، 143.

4- غرر الحکم و درر الکلم، فصل هفتاد و هفتم، ح 1062.

5- غرر الحکم و درر الکلم، 624.

سرش (از جانب خدا) بروی می بارد.»

نکته دیگری که باید در هنگام برخورد با همسر توجه داشت، نکته ای است که قبلاً همم به آن اشاره شد و آن این است که زن امانت خداوند است که چند صباحی در دنیا در اختیار مرد قرار گرفته

با این اوصاف باید به زن احترام گذاشت و قدر این امانت الهی را با تغافل از خطاهایش سپاس گذاشت که همه انبیاء الهی همین روش را اختیار کرده اند.

حال می فهمیم که چرا طبق روایات محبت به زن از نشانه های ایمان است چرا که هر مقدار ایمان انسان به خداوند قوی تر باشد رفتارش با زن نیز بیشتر بوی خدایی م گیرد.. امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

«مِنْ أَحْلَاقِ الْأَنْبِيَاءِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمْ حُبُّ النِّسَاءِ وَقَالَ مَا أَظُنُّ رَجُلًا يَزْدَادُ فِي الْإِيمَانِ خَيْرًا إِلَّا أزدَادَ حُبًّا لِلنِّسَاءِ.» (1)

«از سیره ارزنده انبیا این بود که زن را دوست می داشتند و برای خدا پذیرایی و احترام می کردند. گمان نمی کنم ایمان مردی افزون شود، مگر به افزایش دوستی زن و فرزند برای خدا.»

با زنان باید با ترحم و نرم خویی برخورد کرد تا در صفحه روزگار چیزی به نام طلاق باقی نماند. حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) در این باره فرمودند:

«مَا زَالَ جِبْرِئِيلُ يُوصِيَنِي بِالْمَرْأَةِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ لَا يَنْبَغِي طَلْقُهَا إِلَّا مِنْ فَاحِشَةٍ مُبَيَّنَّةٍ.» (2)

«جبرئیل چنان درباره زنان سفارش کرد که گمان کردم در غیر رخ دادن

ص: 54

1- الکافی، اسلامیة، 5، 320.

2- بحار الأنوار، 100، 253.

گناه بزرگی، طلاق را تحریم خواهد کرد.»

طلاق مبعوض ترین مباح نزد خداوند

در مذمت چنین عملی فرموده اند:

«وَمَا مِنْ شَيْءٍ أَبْغَضَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنَ الطَّلَاقِ.» (1)

«خداوند عزوجل از هیچ کاری مثل طلاق نفرت ندارد.»

همچنین فرموده اند:

«قبل از ازدواج همسر خود را بیازمایید تا به طلاق و فراق مبتلا نشوید؛ زیرا طلاق نزد من از بدترین چیزهاست.»

برای جلوگیری از این بلای خانمان سوز، بهترین راه پیشگیری های اولیه است که باید قبل از ازدواج توسط پدر و مادرها صورت بگیرد.

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«إِنَّمَا النِّكَاحُ رِقٌّ فَإِذَا أَنْكَحَ أَحَدُكُمْ وَلِيدَةً فَقَدْ أَرْقَّهَا فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ لِمَنْ يُرِقُّ كَرِيمَتَهُ.» (2)

«ازدواج بنده شدن است. هر کس از شما دخترش را به ازدواج کسی در بیاورد او را بنده ساخته است. پس هر کدام از شما بنگرد که

دردانهاش را به بندگی چه کسی درمیآورد.»

امام صادق (علیه السلام) می فرمایند:

«لَا خَيْرَ فِي الْمُهَاجِرَةِ.» (3)

«خیری در قهرکردن نیست.»

ص: 55

1- الکافی، اسلامیة، 54؛ وسائل الشیعة، 22، 8.

2- بحار الأنوار، بیروت، 100، 371.

3- وسائل الشیعة، 12، 261.

امام صادق (علیه السلام) می فرمایند:

«لَا يَفْتَرِقُ رَجُلَانِ عَلَى الْهَجْرَانِ إِلَّا اسْتَوْجَبَ أَحَدُهُمَا الْبِرَاءَةَ وَاللَّعْنَةَ وَرُبَّمَا اسْتَحَقَّ ذَلِكَ كِلَاهُمَا.» (1)

«دو نفر بر اثر قهر از هم جدا نمی شوند، مگر این که یکی از آن دو شایسته دوری از خدا و لعنت او خواهد بود. گاهی نیز هر دو مستوجب آن می شوند.»

با توجه به این که منفورترین کار نزد خداوند متعال طلاق است، بعضی از انسان های بدسرشت، به جای اصلاح اختلاف ها، آتش اختلاف بین زن و شوهر را شعله ورت می سازند. حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) درباره این افراد فرمودند:

«مَنْ عَمِلَ فِي فُرْقَةٍ بَيْنَ امْرَأَةٍ وَرَوْحِهَا كَانَ عَلَيْهِ غَضَبُ اللَّهِ وَلَعْنَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ.» (2)

«هرکس برای جدایی زن و شوهری گام بردارد، در دنیا و آخرت خشم و لعنت خدا بر اوست.»

در مقابل چه سعادت مندند افرادی که زوجین را به هم می رسانند. حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) در این باره فرمودند:

«أَفْضَلُ الشَّفَاعَاتِ أَنْ تَشْفَعَ بَيْنَ اثْنَيْنِ فِي نِكَاحٍ حَتَّى يَجْمَعَ اللَّهُ بَيْنَهُمَا.» (3)

«بهترین واسطه خیر شدن ها این است که میان دو نفری واسطه شوی تا خداوند با عقد ازدواج میان شان را جمع کند.»

ص: 56

1- الکافی، 2، 344.

2- بحار الأنوار، بیروت، 73، 368.

3- الکافی، اسلامیه، 5، 331.

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمودند:

«صَلَحُ ذَاتِ الْبَيْنِ أَفْضَلُ مِنْ عَامَّةِ الصَّلَاةِ وَالصِّيَامِ.» (1)

«اصلاح میان مردم از نماز و روزه برتر است.»

پاداش فراهم کردن رفاه خانواده

خدمت به همسر پاداش های عظیمی را در دنیا و آخرت به همراه خواهد داشت. امام رضا (علیه السلام) در این درباره فرمودند:

«مَنْ طَلَبَ هَذَا الرِّزْقَ مِنْ حِلِّهِ لِيَعُودَ بِهِ عَلَى نَفْسِهِ وَ عِيَالِهِ كَانَ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ.» (2)

«هرکس در طلب روزی حلال برای خود و افرادی که تحت کفالتش هستند بکوشد، مثل جنگجویی است که در میدان های جنگ در راه خداوند متعال جهاد می نماید.»

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«کسی که به بازار برود و هدیه ای برای خانواده اش بخرد مانند کسی است که صدقه بر در خانه مستمندان ببرد. مرد باید اول هدیه را به دختران بدهد؛ چراکه هرکسی دخترش را خرسند کند چنان است که غلامی از نسل اسماعیل را آزاد نموده است و هرکس چشم پسرش را روشن کند، گویا از ترس خدا گریسته است. کسی هم که از ترس خدا بگرید، حق تعالی او را وارد بهشت های پر نعمت می کند.» (3)

امام رضا (علیه السلام) در تأکید این مطلب فرمودند:

ص: 57

1- روضة الواعظین، 1، 136.

2- بحار الأنوار، بیروت، 93، 61.

3- وسائل الشیعة، ابواب النفقات، باب 3.

«صَاحِبُ النُّعْمَةِ يَجِبُ أَنْ يُوسِّعَ عَلَى عِيَالِهِ.» (1)

«بر شخص ثروت مند واجب است که در مخارج بر خانواده اش وسعت بدهد.»

در روایت آمده است:

«يُنْبَغِي لِلرَّجُلِ أَنْ يُوسِّعَ عَلَى عِيَالِهِ لِنَلَّا يَتَمَنَّوْا مَوْتَهُ.» (2)

«سزاوار است که مرد ثروت مند به زندگی خانواده خود توسعه دهد تا آنان به علت سخت گیری او و محرومیت خودشان تمنای مرگ وی را ننمایند.»

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«خِدْمَتُكَ زَوْجَتَكَ صَدَقَةٌ.» (3)

«خدمتی که به زن خود می کنی صدقه است.»

اگر مرد در این باره بخل بورزد و معیشت را بر خانواده اش سخت کند، به حداقل بلایی که متبلا خواهد گشت آه و نفرین زن خود است. مرحوم شیخ عبدالکریم حائری می فرمودند:

«دو عمل بود که من را به مقام و عزت رسانید تا توانستم به اسلام خدمت کنم. یکی از آن ها خدمتی بود که به همسر می کردم: در نجف زنی از کار افتاده و پیر و کور داشتم که قادر به انجام هیچ کاری نبود. شب ها برای خوابیدن او را به پشت بام می بردم و صبح به پایین می آوردم. ظهرها او را بر دوش گرفته و به زیرزمین می بردم تا گرما او را اذیت نکند. حتی خودم غذا می پختم و به دهانش می گذاشتم. او هم بعضی اوقات می گفت

ص: 58

1- بحار الأنوار، بیروت، 75، 335.

2- وسائل الشیعه، 21، 540.

3- نهج الفصاحة، 455.

که آقا، خدا خیرت بدهد. من اکنون اثرهای دعای آن زن را به روشنی در زندگی خویش می بینم.» (1)

مرد نباید با سخت گیری های خود نفرین خانواده اش را برای خود بخرد. حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«خداوند آن چنان که برای ناراحتی زنان و کودکان خشم می کند، برای هیچ چیز دیگری به خشم نمی آید.» (2)

آری، خداوند متعال نسبت به زنان بسیار ترحم می فرماید و به همین دلیل هم، کمک به بانوان از کمک به آقایان احقر بیشتری دارد. حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عَلَى الْإِنَاثِ أَرْقُ مِنْهُ عَلَى الذُّكُورِ.» (3)

«خداوند بر بانوان مهربان تر است تا بر مردان. هر مردی که بانویی از فامیل خود را شاد کند، خداوند در روز قیامت او را شاد می کند.»

با وجود این تأکیدها، مرد تحت هیچ عنوانی نمی تواند همسر و فرزندان خود را رها کند که گناهی بس عظیم است. امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

«كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يُضَيِّعَ مَنْ يَعُولُ.» (4)

«این گناه برای مرد است که خانواده خود را واگذارد.»

اگر کسی مرتکب این گناه شد، بداند که لعن و نفرین امام خویش را برای خود خریده است؛ چنان که فرموده اند:

ص: 59

1- روش همسررداری، 178.

2- طرائف الحكم 289.

3- وسائل الشیعة، 21، 367.

4- بحار الأنوار، بیروت، 100، 13.

«مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ صَبَّحَ مِنْ يَوْمِهِ» (1)

«هرکس به خانواده خود رسیدگی نکند ملعون است.»

دایره این رسیدگی آن چنان گسترده است که خداوند چنین فرمانی را صادر می فرماید:

«فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَآتُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ» (2)

«وقتی زنان برای شما فرزند می آورند و به آنان شیر می دهند، شیربهای آنان را بدهید و آن ها را بی اجر نگذارید.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمودند:

«روزی رسول خدا (صلی الله علیه و آله) به منزل ما آمدند. فاطمه (علیها السلام) نزدیک دیگ غذا نشسته بود و من هم برایش عدس تمیز می کردم. آن حضرت مرا با لقب یا ابالحسن (علیهما السلام) می خواندند. عرض کردم که بفرمایید. ایشان اظهار داشتند که بشنواز من آنچه به دستور پروردگارم می گویم: هر مردی در کارهای خانه به همسرش کمک کند، در برابر هر تار مویی که بر بدنش روییده باشد، ثواب یک سال عبادتی را می برد که تمام روزهایش را روزه گرفته و تمام شب هایش را به عبادت ایستاده و شب زنده داری نموده باشد. خداوند متعال به او ثوابی می بخشد که به بندگان صابر خودش؛ مثل حضرت داوود (علیه السلام) و حضرت یعقوب (علیه السلام) و حضرت عیسی (علیه السلام) بخشیده است.»

ای علی (علیه السلام)، کسی که بدون سرکشی و تکبر در کارهای منزل به همسر خود خدمت کند، پروردگار اسمش را در دفتر شهدا ثبت می کند و برایش

ص: 60

1- بحار الأنوار، بیروت، 100، 13.

2- سوره مبارکه طلاق، آیه 6.

در برابر هر روز و شبی، ثواب هزار شهید و در برابر هر قدمی که برمی دارد، ثواب یک حج و عمره می دهد و در برابر هر قطره ای که از بدنش عرق بریزد، یک خانه در بهشت برایش منظور می نماید.

ای علی (علیه السلام)، خدمت یک ساعته به همسر در کارهای خانه بهتر است از: هزار سال عبادت؛ هزار حج و عمره؛ آزادی هزار بنده در راه خدا؛ شرکت در هزار جنگ در راه دین؛ عیادت هزار مریض؛ هزار نماز جمعه؛ هزار تشییع جنازه؛ هزار گرسنه ای که برای رضای خداوند رحمان سیر گرداند؛ پوشاندن هزار برهنه؛ اهداء هزار اسب در راه پروردگار؛ دادن هزار دینار صدقه به مستمندان؛ تلاوت تورات، انجیل، زبور و قرآن؛ آزادکردن هزار اسیر؛ بخشیدن هزار شتر به فقرا. چنین مرد خدمت کار به همسر خود، پیش از بیرون رفتن از دنیا جایگاه خوب خود در بهشت را می بیند.

ای علی (علیه السلام)، کسی که از خدمت به همسرش روی گردانی نکند و تکبر نوزد، بدون حساب وارد بهشت می شود. ای علی (علیه السلام)، خدمت به همسر کفاره گناهان کبیره است، خاموش کننده آتش خشم پروردگار جبار است، مهریه ازدواج با حورالعین است، موجب زیاد شدن نیکی ها و سبب علو مقام مرد می باشد.

ای علی (علیه السلام)، فقط صدیق و درست کار یا شهید یا مردی که خداوند متعال خیر دنیا و آخرتش را خواسته باشد به همسرش کمک می کند.» (1)

امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

«كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ يَحْتَطِبُ وَيَسْتَقِي وَيَكْنُسُ وَكَانَتْ فَاطِمَةُ (عليها السلام) تَطْحَنُ وَتَعْجِنُ وَتَخْبِزُ.» (2)

ص: 61

1- بحار الأنوار، 13، 133؛ جامع الأخبار، 102.

2- الكافي، اسلاميه، 5، 86؛ بحار الأنوار، بيروت، 43، 151.

«حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) در خانه به کارهای مشکل می پرداخت: هیزم جمع آوری می کرد و آب به منزل می آورد و جارو و نظافت منزل را به عهده داشت. حضرت فاطمه (علیها السلام) نیز گندم را با آسیاب دستی آرد می کرد و بعد از خمیرکردن نان می پخت.»

مردها در تمام ابعاد زندگی امر به کمک به همسر خود شده اند؛ از قبیل توسعه در امور معیشتی در حد اعتدال. این کار که خود، نوعی عبادت محسوب می شود، بیشترین خشنودی خداوند را در بر دارد. امام زین العابدین (علیه السلام) فرمودند:

«أَرْضَاكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَنْبَعُكُمْ عَلَى عِيَالِهِ.» (1)

«کسی که بیشتر به زندگی خانواده خود توسعه بخشد، بیشتر در معرض خشنودی خداوند است.»

البته بر زن نیز واجب است که در مقابل زحمت ها و خدمت های مرد و برای تداوم محبت زبانی شاکر و سپاس گزار داشته باشد. حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

«إِذَا أَخَذَتْ مِنْكَ قِذَاةً فَقُلْ أَمَا طَ اللَّهُ عَنْكَ.» (2)

«اگر کسی خاشاکی را از بدن تو برداشت، به او بگو که خداوند آنچه ناخوش داری از تو دور کند.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

«شُكْرُكَ لِلرَّاضِي عَنْكَ يَزِيدُهُ رِضَى وَوَفَاءً.» (3)

ص: 62

1- الکافی، اسلامیة، 4، 11؛ بحار الأنوار، بیروت، 75، 136.

2- الخصال، 2، 635؛ تا ساحل آرامش، 2، 79.

3- عیون الحکم و المواعظ، 291.

«سپاس گزاری تو از کسی که از تو راضی است، موجب رضایت و وفاداری وی می شود.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

«شُكْرُكَ لِسَاخِطِ عَلَيْكَ يُوجِبُ لَكَ مِنْهُ صَلاَحًا وَ تَعَطُّفًا.» (1)

«سپاس گزاری تو از کسی که از تو خشمگین است، سبب رفع ناراحتی و مهربانی او با تو می شود.»

همچنین امام زین العابدین (علیه السلام) فرمودند:

«بازار رفتن و خرید یک درهم گوشت برای اهل و عیالم که هوس گوشت کرده اند، برای من از آزاد کردن بنده محبوب تر است.» (2)

اگر مؤمن به این دستورها پشت کند و مخصوصاً برای توسعه مالی خانواده اش تلاش نکند، از دایره ولایت اهل بیت (علیهم السلام) خارج می شود. حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«لَيْسَ مِنَّا مَنْ وَسَّعَ عَلَيْهِ ثُمَّ قَتَرَ عَلَى عِيَالِهِ.» (3)

«کسی که خداوند به او وسعت زندگی داده و او بر خانواده خویش سخت می گیرد، از ما نیست.»

اگر مردی برای ادب کردن خانواده خویش آنان را در سختی و خواری نگاه دارد تا با این عمل قبیح همسر و فرزندانش نزد مردم خوار و ذلیل گردند، شایسته غضب خداوند است. حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمودند:

«مبادا همسرت به واسطه تو بدبخت ترین انسان باشد.» (4)

ص: 63

1- عیون الحکم والمواعظ، 291.

2- وسائل الشیعة، ابواب النفقات، 21.

3- مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، 15، 256.

4- بحار الأنوار، 77، 229.

پیامبر (صلی الله علیه و آله) به امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمودند:

«يَا عَلِيُّ (عليه السلام) خِدْمَةُ الْعِيَالِ كَفَّارَةٌ لِلْكَبَائِرِ وَيُطْفِئُ غَضَبَ الرَّبِّ.» (1)

«ای علی (علیه السلام)، خدمت به خانواده کفاره گناهان کبیره است و آتش غضب الهی را فرو می نشاند.»

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) درباره مهرورزی به خانواده فرموده اند:

«چیزی که مسلمان در راه خدا برای خانواده اش می خرد، ثواب صدقه را دارد.» (2)

امام کاظم (علیه السلام) فرمودند:

«إِذَا وَعَدْتُمْ الصَّغَارَ فَأَوْفُوا لَهُمْ فَإِنَّهُمْ يَرُونَ أَنْكُمْ أَنْتُمْ الَّذِينَ تَرُزُّوْنَهُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَا يَغْضَبُ بِشَيْءٍ كَغَضَبِهِ لِلنِّسَاءِ وَالصَّبِيَّانِ.» (3)

«به وعده ای که به کودکان می دهید وفا کنید. آن ها شما را رازق خود می دانند. غضب خدا درباره ظلم به زنان و کودکان با چیز دیگری مقایسه کردنی نیست.»

وجوب پرداخت مهریه

در مجموع راهنمایی های ائمه اطهار (علیهم السلام) راجع به زن و با در نظر گرفتن تمامی کاستی های آنان، زنان باعث بقا و نشاط زندگی هستند و نتیجه ضایع کردن آن ها تباه شدن تمام اعضاء خانواده است. لذا رسول خدا (صلی الله علیه و آله) می فرمایند:

«زنان شادی بخش زندگی اند. هرکس زنی بگیرد، نباید او را تباه کند.»

ص: 64

1- مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، 13، 49.

2- بحار الأنوار، 104، 70.

3- بحار الأنوار، 101، 73.

حتی اگر زن گاهی تلخ زبان بشود نیز باز شیرین است:

«الْمَرْأَةُ عَقْرَبٌ حُلْوَةُ اللَّسْبَةِ.» (1)

«زن عقربی است که نیشش شیرین است.»

پس نیش شیرین هیچ گاه زهرآلود نخواهد بود و جواب این نیش هم سکوت و مدارا و... است. رعایت حقوقی که خداوند برای زن مقرر فرموده است باعث پایداری و تقاهم و آرامش در زندگی می گردد. یکی از حقوقی که بسیار در دین به آن سفارش شده است مسئله پرداخت مهریه است که متأسفانه در جامعه خیلی بی اهمیت جلوه داده می شود؛ در صورتی که روزی کسی از رسول خدا (صلی الله علیه و آله) پرسید که زن چه حقی بر مرد دارد؟ حضرت فرمودند:

«برادرم جبرئیل آن چنان سفارش زنان را کرد که خیال کردم مرد حق ندارد به او آف بگوید. او به من گفت که ای محمد (صلی الله علیه و آله)، درباره زنان از خدا بترسید. آنان رنج زندگی را تحمل می کنند. آن ها به مقتضای دستور خداوند و نص قرآن مجید و سنت محمدی (صلی الله علیه و آله)، در برابر انتفاعی که از آن ها می برید و حمل فرزندان تان در خود تا آن جایی که در وقت وضع حمل گرفتار دردهای خطرناک می شوند، بر شما حلال شده اند. آنان حقوق واجبی بر عهده شما دارند. با آن ها مهربان باشید و آنان را دل خوش نگاه دارید تا با شما بسازند. به آنان اظهار کراهت نکنید. در آنچه به عنوان مهریه به آنان داده اید طمع نورزید و چیزی از آن را به زور استرداد نکنید.» (2)

قرآن کریم در این باره می فرماید:

(وَ اتُوا النِّسَاءَ صِدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ

ص: 65

1- نهج البلاغه للصبحي الصالح، 479.

2- نکاح المستدرک، باب 67.

«مهریه زنان را با رغبت بپردازید و چنانچه چیزی از آن را به میل خود به شما بخشیدند، بخورید؛ گوارای تان باد.»

چون مهریه حق هر زنی است، حتی کوتاهی در پرداخت آن از بزرگ‌ترین گناهان به شمار می‌آید. امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

«پلیدترین گناه‌ها این هاست: قتل نفس؛ خودداری از پرداخت مهریه زن؛ ندادن اجرت کارگران.» (2)

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«کسی که ستم‌گرانه مهر زن را نپردازد، در پیشگاه خداوند متعال زناکار به حساب می‌آید. روز قیامت به او خطاب می‌شود که بنده من، کنیزم را بر حسب پیمانی که با تو بستم به تو تزویج نمودم. تو به عهد من وفا نکردی و بر او ستم کردی. آن‌گاه خداوند به مقدار حق زن از حسنات مرد می‌گیرد و به همسرش می‌دهد و چون کار نیکی برای او نماند، به جرم پیمان شکنی به دوزخ می‌برندش؛ چراکه طبق آیه قرآن عهد و پیمان مسئولیت دارد.» (3)

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) درباره تنفر خداوند از این عمل فرمودند:

«خداوند متعال هرکسی را ممکن است بیامرزد، مگر آن کسی که مهر زن را انکار کند یا دست مزد کارگر را غصب کند یا انسان آزادی را

1- سوره مبارکه نساء، آیه 4.

2- بحار الأنوار، 103، 351.

3- بحار الأنوار، 103، 349.

حقوق مرد بر زن

در رابطه با حقوق مرد بر زن روایتی نقل شده است که برای بانوان گرامی جای بسی تأمل دارد؛ زیرا به فرموده امام (علیه السلام) جهاد زن ادا کردن حق شوهر است. زنی خدمت رسول خدا (صلی الله علیه و آله) رسید و عرض نمود: «ای رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، حق مرد بر زن چیست؟» ایشان فرمودند:

«لازم است شوهر را اطاعت کند، از او نافرمانی نکند، بی اجازه از خانه او بیرون نرود و صدقه ندهد و روزه مستحبی نگیرد. هر وقت مرد اراده جماع کرد دریغ نکند؛ حتی اگر روی پالان شتر باشد. اگر زن بی رخصت از خانه بیرون برود، تا زمانی که به خانه برگردد، ملائکه آسمان و زمین و غضب و رحمت او را لعنت می کنند. زن باید با نیکوترین عطرها خود را خوش بو نماید و بهترین جامه ها را برای شوهرش بپوشد و بهترین زینت های خود را برای او بیاراید. باید هر روز و هر شب خویش را به شوهر بنمایاند که اگر اراده جماع داشته باشد، خودداری نکند.»

خوشبختی و تداوم محبت در زندگی مستلزم رعایت نکته های مهمی از طرف زنان، به ویژه در مسائل مالی، می باشد. همچنین رعایت شؤونات اخلاقی، چه در گفتار و چه در مسائل زناشویی، مسئله بسیار مهمی است. امام معصوم (علیه السلام) فرمودند:

«جایز نیست زن بیش از توانایی مرد بر مرد تحمیل کند یا شکایت او را نزد دیگری، چه خویشان و چه بیگانگان، ببرد.» (2)

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

ص: 67

1- بحار الأنوار، 103، 350.

2- نکاح المستدرک، باب 60.

«وَيْلٌ لِّامْرَأَةٍ أَغْضَبَتْ زَوْجَهَا.» (1)

«وای بر زنی که شوهرش را ناراحت کند.»

وای بر زنی که باعث ناراحتی و آزار شوهرش گردد که هیچ يك از اعمالش پذیرفته نخواهد شد و به جای پاداش و بهشت، آتش را نصیب خویش خواهد کرد. زنی از حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) پرسید که حق مرد بر زن چیست؟ حضرت فرمودند:

«چنین نباشد که بدون جلب توافق شوهر به هر جا بخواهد برود. اگر رفت، فرشتگان آسمان و زمین و ملائکه غضب و رحمت، همه، نفرینش می کنند تا برگردد.» (2)

زن مؤمنی که طالب آرامش و سعادت است باید تحت فرمان شوهرش باشد؛ چنان که رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«زنی که شوهرش را بیازارد، تا زمانی شوهرش از وی راضی نگردد، حتی اگر شب و روزش را به نماز و روزه بگذراند و برده آزاد کند و مال هایش را در راه خدا انفاق نماید، نماز و هیچ یک از اعمال خیرش پذیرفته نمی شود و اولین کسی است که وارد آتش می شود. همچنین هر مردی که زنش را آزار دهد و در حق او ستم کند همین عذاب را خواهد داشت.» (3)

آن چیزی که بر شدت شعله های اختلاف می افزاید، بدون پرده حرف زدن است. دلیل بیشتر جدایی ها رعایت نکردن احترام و ادب در گفتار است که آتش چنین امر قبیحی، آخرت زن را نیز بر باد خواهد داد.

اگر زنان از مرز پارسایی بیرون بروند، با مشاجره با شوهرشان به جایی خواهند

ص: 68

1- بحار الأنوار، 103، 246.

2- وسائل الشیعة، ابواب مقدمات النکاح، باب 79.

3- وسائل الشیعة، ابواب مقدمات النکاح، باب 82.

رسید که مستحق عذاب می شوند و از رحمت حق دور می گردند. پیغمبر خدا (صلی الله علیه و آله) در این باره فرمودند:

«بعضی از شما زنان لعنت گو و ناسپاسید. ده سال در خانه شوهر در ناز و نعمت به سر می برید و اگر یک روز مرد تنگ دست شد یا نگرانی و اختلافی به وجود آمد، لطف و انعام شوهر را نادیده گرفته و می گوید که من هرگز از تو خیری ندیده ام. البته همه زن ها یک سان نیستند.» (1)

آنچه از روایات در خصوص ویژگی های روحی زنان به دست می آید تکلیک زنان خوب از بد است که هرکدام باید در جایگاه خود قرار بگیرند. امام صادق (علیه السلام) می فرماید:

«إِنَّهَا الْمَرْأَةُ قِلَادَةٌ فَانظُرْ مَا تَتَقَلَّدُ وَ لَيْسَ لِمَرْأَةٍ خَطَرٌ لَا لِصَالِحِيهِنَّ وَ لَا لِطَالِحِيهِنَّ وَ أَمَّا صَالِحِيهِنَّ فَلَيْسَ خَطَرُهَا الذَّهَبُ وَ الْفِضَّةُ هِيَ خَيْرٌ مِنَ الذَّهَبِ وَ الْفِضَّةِ وَ أَمَّا طَالِحِيهِنَّ فَلَيْسَ خَطَرُهَا التُّرَابُ التُّرَابُ خَيْرٌ مِنْهَا.» (2)

«برای زنان هم ردیفی نیست. نه برای خوبان آن ها و نه برای بدهای شان. طلا و نقره با زن های خوب برابری نمی کند؛ زیرا آنان از طلا و نقره برتر هستند. اما زنان بد از خاک کمترند.»

زنان پرهیزکار با تمام سختی ها، ناهمواری های زندگی، نامساعدبودن وضعیت مالی و...، با تمام توان خود، در صدد رفع نواقص و موانع و رعایت حقوق شوهر خویش می باشند. معصوم (علیه السلام) از آن ها به عنوان خدمت گزار دستگاه خداوند یاد کرده است؛ زیرا زن مؤمن دریافته است که اولین سؤال پس از ولایت و نماز، مسئله رعایت حال شوهر است که فرموده اند:

ص: 69

1- نکاح المستدرک، باب 70.

2- معانی الأخبار، 144؛ وسائل الشیعة، 14، 17؛ الکافی، 5، 332.

«اول چیزی که از زن در روز قیامت [پس از ولایت سؤال می کنند] نماز است و سپس از شوهرداری اش می پرسند.» (1)

خوش به سعادت زنی که پس از ناراحت کردن همسرش از روی سهو، به عذرخواهی و رضایت طلبی اقدام می کند. رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«طُوبَى لِمَرْأَةٍ رَضِيَ عَنْهَا زَوْجُهَا.» (2)

«خوش به حال زنی که شوهرش از او راضی باشد.»

در روایت آمده است:

«زن فقط در صورتی می تواند حق خدا را ادا کند که حق شوهرش را ادا کرده باشد.» (3)

پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله) به عمه خود فرمودند: «با شوهرت چگونه ای؟» ایشان عرض کردند: «برای او از هیچ کاری کوتاهی نمی کنم؛ مگر کاری که از توانم خارج باشد». حضرت فرمودند:

«فَأَنْظُرِي أَيْنَ أَنْتِ مِنْهُ؟ فَإِنَّمَا هُوَ جَنَّتِكَ وَ نَارُكِ.» (4)

«بین در نظر او چه جایگاهی داری؛ زیرا او، در حقیقت، بهشت و دوزخ توست.»

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«بهترین زنان شما را که بهشت در انتظارشان است معرفی کنم؟ زنی که فرزند آور و مهربان باشد و هرگاه شوهرش را بیازارد یا ناراحت کند، به

ص: 70

1- النساء في اخبار الفریقین، 47؛ الكنز، 16، 399.

2- بحار الأنوار، 103، 246.

3- مستدرک الوسائل، 2، 552.

4- تحکیم خانواده از نگاه قرآن و حدیث، 231.

پوزش خواهی نزد شوهرش بیاید و دست او را بگیرد و بگوید که به خدا تا تو راضی نشوی خواب به چشم من نخواهد رفت.» (1)

پاداش تحمل بد خلقی

مدارا با تندخویی مردان اجری نیکو برای زنان دارد. رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«مَنْ صَبَرَتْ عَلَى سُوءِ خُلُقِ زَوْجِهَا أَعْطَاهَا مِثْلَ ثَوَابِ أَسِيَّةَ بِنْتِ مُزَاحِمٍ.» (2)

«هر زنی که بر بداخلاقی شوهرش صبر کند، خداوند مانند پاداش آسیه، دختر مزاحم، به او عطا می نماید.»

امام صادق (علیه السلام) می فرمایند:

«بهترین زنان شما زنی است که خوش بو و خوش پخت باشد و به جا خرج کند و به موقع از اسراف خودداری کند. چنین زنی از کارکنان خداوند متعال است و خدمت گزاری خدا ناامیدی و پشیمانی ندارد.» (3)

امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

«رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرموده اند که اگر زنی در خانه شوهرش، برای خدمت، چیزی را جابجا کند، خدا به او نظر رحمت می کند و کسی که منظور نظر حق شد، از عذاب او در امان است.» (4)

ائمة اطهار (علیهم السلام) فرموده اند:

«هر زنی هفت روز در جهت بهبود زندگی شوهرش تلاش کند، خداوند هفت در جهنم را به رویش می بندد و هشت در بهشت را به رویش

ص: 71

1- نکاح المستدرک.

2- بحار الأنوار، بیروت، 100، 247.

3- نکاح المستدرک، باب 6.

4- بحار الأنوار، 103، 251؛ وسائل الشیعة، ابواب احکام اولاد، باب 67.

می‌گشاید تا از هر دری که خواست وارد بهشت شود.» (1)

همچنین فرموده اند:

«هر زنی غذای گوارا برای شوهرش تهیه کند، خداوند متعال در بهشت خوراک‌های گوناگونی برای او خلق می‌کند و به او می‌گوید که در مقابل زحمت‌هایی که در گذشته کشیده‌ای بخور و بنوش.» (2)

همچنین فرموده اند:

«هر زنی جرعه‌آبی به دست شوهرش بدهد، ثواب بیش از یک سال عبادتی را می‌برد که روزهایش را روزه و شب‌هایش را مشغول نماز باشد.» (3)

حضرت موسی بن جعفر (علیهما السلام) فرمودند:

«جهاد زن خوش رفتاری با شوهر است.» (4)

در روایت آمده است:

«خوش رفتاری یکی از زن‌ها با شوهرش و اشتیاق او برای جلب رضایت همسرش، با همه فضائل و اعمال مردان برابری می‌کند.» (5)

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«یک زن نیکو از هزار مرد غیر نیکو بهتر است.»

همچنین مزد صبر زنان در برابر رفتار ناخوشایند مردان را می‌توان در کلام رسول خدا (صلی الله علیه و آله) جست‌وجو کرد:

ص: 72

1- وسائل الشیعة، ابواب احکام اولاد، باب 89.

2- نکاح المستدرک، باب 60.

3- وسائل الشیعة، ابواب احکام اولاد، باب 89.

4- وسائل الشیعة، ابواب مقدمات النکاح، باب 8.

5- المیزان، 4، 35.

«خداوند متعال از سه گروه از زنان عذاب قبر را برمی دارد و حشر آنان با حضرت زهرا (علیها السلام) خواهد بود: زنی که بر بدخلقی شوهرش صبر کند؛ زنی که بر غیرت شوهرش صبر کند؛ زنی که مهریه اش را به همسرش ببخشد. خداوند متعال برای هر یک از این کارها، ثواب هزار شهید عطا می فرماید و برای هر یک از این اعمال، ثواب یک سال عبادت را ثبت می کند.» (1)

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) می فرماید:

«يَجِبُ عَلَى الْمَرْأَةِ أَنْ تَصْبِرَ عَلَى زَوْجِهَا عَلَى الصَّرِّ وَالنَّفْعِ وَتَصْبِرَ عَلَى الشَّدَّةِ وَالرَّخَاءِ كَمَا صَبِرَتْ زَوْجَةُ أَيُّوبَ الْمُبْتَلَى صَبِرَتْ عَلَى خِدْمَتِهِ ثَمَانِيَةَ عَشْرَةَ سَنَةً تَحْمِلُهُ عَلَى عَائِقِهَا مَعَ الْحَامِلِينَ وَتَطْحَنُ مَعَ الطَّاحِنِينَ وَتَغْسِلُ مَعَ الْغَاسِلِينَ وَتَأْتِيهِ بِكِسْرَةٍ يَأْكُلُهَا وَيَحْمَدُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَكَانَتْ تُلْقِيهِ فِي الْكِسَاءِ وَتَحْمِلُهُ عَلَى عَائِقِهَا شَفَقَةً وَإِحْسَانًا إِلَى اللَّهِ وَتَقْرُبًا إِلَيْهِ عَزَّ وَجَلَّ.» (2)

«زن باید با شوهرش در زیان و سود و سختی و آسایش بسازد؛ چنان که همسر ایوب بلاکش صبر کرد: صبورانه هجده سال به او خدمت کرد. مانند بارکش ها او را بر پشت خود حمل می کرد. با آسیابان ها آسیاب می کرد. با گازران گازاری می کرد. تکه نانی برایش می آورد و ایوب می خورد و خداوند را شکر می کرد. همسرش او را در پارچه ای می نهاد و بر پشت خود حمل می کرد و این همه را از سر دل سوزی و نیکی برای خدا و تقرب جستن به خداوند انجام می داد.»

زینت نمودن زن برای شوهر

یکی از راه های بسیار سریع برای خوش حالی مردان و جذب قلوب آنان آراستن

ص: 73

1- نصاب، 154.

2- مستدرک الوسائل، 14، 242، ح 16604.

و آرایش زن برای همسرش است:

«لَوْ لَا أَنَّ الْمَرْأَةَ تَصْنَعُ لِرُجُلِهَا لَصَلَفَتْ عِنْدَهُ.» (1)

«اگر زن خود را برای شوهرش نمی آراست، بی گمان، در دل او جا نمی گرفت.»

در روایت آمده است:

«عَلَيْهَا أَنْ تَطَيَّبَ بِأَطْيَبِ طَيْبِهَا وَ تَلْبَسَ أَحْسَنَ ثِيَابِهَا وَ تَزَيَّنَ بِأَحْسَنِ زِينَتِهَا وَ تَعْرِضَ نَفْسَهَا عَلَيْهِ غُدْوَةً وَ عَشِيَّةً وَ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ حُقُوقُهُ عَلَيْهَا.»

(2)

«بر زن لازم است که بهترین عطر را بزند و بهترین لباس را بپوشد و بهترین زینت و آرایش را داشته باشد. او باید هر روز خویش را به شوهرش عرضه کند. البته حقوق شوهر بیش از اینهاست.»

امام باقر (علیه السلام) نیز فرمودند:

«سزاوار نیست که زن بدون زیور باشد؛ ولو این که گردن بندی به گردن بیاویزد. سزاوار نیست دستش را بی رنگ و ساده بگذارد؛ ولو این که حنایی به دست بکشد؛ حتی اگر سال خورده باشد.» (3)

از امام باقر (علیه السلام) پرسیدند: «گیسوبندی که زنان به موی سر خود وصل می کنند چه حکمی دارد؟» حضرت فرمودند:

«مانعی ندارد. هر آرایشی که زن برای شوهرش بکند جایز است.» (4)

یکی از اسباب آرایش خوش بوکردن خود است. عطرزدن در روایت از اهمیت

ص: 74

1- تحکیم خانواده از نگاه قرآن و حدیث، 387.

2- وسائل الشیعه، 20، 158؛ الکافی، 5، 508.

3- وسائل الشیعه، ابواب مقدمات النکاح، باب 85.

4- وسائل الشیعه، ابواب مقدمات النکاح، باب 101.

فوق العاده ای برای جلب نظر همسر برخوردار است. حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمودند:

«زن مسلمان باید خود را برای شوهرش خوش بو کند.» (1)

این نوع عمل کرد از ناحیه زنان، خود، بهترین طریق برای اشباع چشم و دل شوهران شان در برابر تمایل های نفسانی است. همچنین مهم ترین عامل جلوگیری از فساد مردان در جامعه، خودآرایی زنان برای شوهرشان است. البته زن نیز به اظهار عشق و علاقه از طرف همسرش نیازمند است:

«لَا غِنَى بِالزَّوْجَةِ فِيمَا بَيْنَهَا وَبَيْنَ زَوْجِهَا... إِظْهَارُ الْعِشْقِ لَهَا بِالْخِلَابَةِ...» (2)

«زن در روابط بین خود و شوهرش از سه خصلت بی نیاز نیست: با زبانی نرم و لطیف و با دل ربایی عشق خود را به همسرش اظهار نماید و...»

چنین عملی بهترین نوع تسخیر قلوب همسران است. البته مردان نیز در برابر این گونه اظهار محبت ها باید عکس العمل مثبتی از خود نشان دهند، نه این که مثل بعضی از انسان های متکبر کفران نعمت نمایند. زنی خدمت رسول خدا (صلی الله علیه و آله) آمد و عرض کرد که شوهرم از من دوری می کند. حضرت فرمودند: «خود را خوش بو کن تا به تو نزدیک شود». زن در جواب عرض کرد که تمام بوهای خوش را استعمال کرده ام. رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«اگر شوهر تو می دانست چه ثوابی در نزدیک شدن به زنش نهفته است، هرگز از تو دوری نمی کرد؛ زیرا چون متوجه تو شود، دو فرشته او را فرا می گیرند و ثوابش مانند آن است که شمشیر کشیده و در راه خدا جهاد کند. چون با زنش نزدیکی کند، گناهانش مثل برگ خزان می ریزد و چون

ص: 75

1- الکافی، 5، 508.

2- تحف العقول، 323.

غسل کند از گناهان پاک می شود.»

همچنان که احترام به همسر و عفو از خطاهای او بر مرد لازم است، حقوق بی شماری نیز به گردن زن است که باید برای رضایت خداوند آنها را ادا کند. رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«لَوْ أَمَرْتُ أَحَدًا أَنْ يَسْجُدَ لِأَحَدٍ لَأَمَرْتُ الْمَرْأَةَ أَنْ تَسْجُدَ لِزَوْجِهَا.» (1)

«اگر مردم را امر می کردم که برای غیر خدا سجده کنند، هر آینه می گفتم که زنان برای شوهران شان سجده نمایند.»

البته مرد در دیدگاه زنان مؤمن آنچنان است که حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرموده اند:

«إِنَّ لِلزَّوْجِ مِنَ الْمَرْأَةِ لَشُعْبَةً مَا هِيَ لِشَيْءٍ.» (2)

«شوهر در نزد زن مقامی دارد که هیچ چیز دیگری ندارد.»

در اهمیت رعایت حقوق شوهر آمده است:

«زن نباید برای این که شوهرش را از خواسته اش بازدارد، نمازش را طول بدهد. هر زنی که شوهرش او را برای جماع بخواند و او تأخیر کند تا شوهرش خوابش ببرد، تا زمانی که شوهرش بیدار شود، پیوسته، ملانکه او را لعنت می کنند.»

امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

«إِنَّ امْرَأَةً أَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) لِيَعْضِ الْحَاجَةَ فَقَالَ لَهَا لَعَلَّكَ مِنَ الْمُسَوِّفَاتِ قَالَتْ وَ مَا الْمُسَوِّفَاتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) قَالَ الْمَرْأَةُ الَّتِي يَدْعُوهَا زَوْجُهَا لِيَعْضِ الْحَاجَةَ»

ص: 76

1- الكافي، اسلاميه، 5، 508.

2- نهج الفصاحة، 331.

فَلَا تَزَالُ تُسَوِّفُهُ حَتَّى يَنْعَسَ رَوْجُهَا وَ يَنَامَ فِتْلِكَ لَا تَزَالُ الْمَلَائِكَةُ تَلْعُنُهَا حَتَّى يَسْتَقِظَ رَوْجُهَا.» (1)

«زنی برای کاری خدمت رسول خدا (صلی الله علیه و آله) رسید. حضرت فرمودند که نکند تو از مستوفات باشی؟ وی عرض کرد که مستوفات چیست؟ حضرت فرمودند که مستوفات زنی است که وقتی شوهرش می خواهد با او جمع شود، می گوید که زود می آیم؛ اما آن قدر طول می دهد که شوهرش به خواب برود. تا زمانی که شوهر این زن از خواب بیدار شود، ملائکه لعنتش می کنند.»

امام صادق (علیه السلام) می فرمایند:

«قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) لِلنِّسَاءِ لَا تُطَوِّلْنَ صَلَاتِكُنَّ لِتَمْنَعَنَّ أَزْوَاجَكُنَّ.» (2)

«رسول خدا (صلی الله علیه و آله) به زن ها فرمودند که نماز خود را طول ندهید تا بخواهید از نزدیکی نمودن شوهرتان مانع شوید.»

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«از جمله زنان بد زنانی هستند که چون شوهرشان با آنان خلوت کند، شوهرشان را مانع می شوند و مانند شتر چموشی بدرکابی می کند.»

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) پاداش های بی شمار رعایت این حقوق را این گونه برشمرده اند:

«وقتی مرد مؤمن به زن مؤمنش رو کند، دو ملک اطراف او را می گیرند و او مثل کسی است که در راه خدا شمشیرش را برهنه نموده است. چون از مجامعت فارغ گردد، چنان برگ درختان در وقت خزان گناهانش ریخته می شود و چون غسل کند از گناهانش پاک می گردد.»

پس از این فرموده، زنی عرض کرد: «پدر و مادرم فدای شما باد، این ثواب ها

ص: 77

1- الکافی، اسلامی، 5، 508 و 509.

2- الکافی، اسلامی، 5، 508.

مال مردان است؟ پس برای زنان چه؟ حضرت فرمودند:

«چون زن حامله شود، خداوند برای او ثواب کسی که روزها را روزه گرفته باشد و شب‌ها را به عبادت ایستاده باشد می‌نویسد. چون درد زایمان زن را فرا بگیرد، کسی غیر از خدا ثواب او را نمی‌داند و چون وضع حمل کند، خداوند در برابر هر جرعه شیری که نوزادش می‌خورد، حسنه‌ای برایش می‌نویسد و گناهی را محو می‌کند.» (1)

آن درختی که به دست زن و شوهر کاشته می‌شود، میوه‌ای بسیار لذت بخش است که همه مخلوقات برای بارآوری چنین میوه‌ای خلق شده‌اند و آن فرزندی است که از این درخت به وجود خواهد آمد و لذت دنیایی را تبدیل به لذات معنوی می‌کند. یکی از اهداف مهم نزدیکی زن و شوهر بقاء حیات است. ثمره نزدیکی مؤنث و مذکر ایجاد موجودی است که پس از مدتی صاحب عقل می‌گردد و به وسیله دلایل عقلانی درمی‌یابد که خالق او خدایی است که او را از نطفه گندیده خلق کرده است. آن‌گاه است که عظمت الهی در قلب چنین کسی جای خواهد گرفت و معبود خود را خواهد پرستید. سپس به برکت راهنمایی‌های امامان معصوم (علیهم السلام) با معرفتی رفیع و محبتی خالص وارد بهشت جاودانه می‌گردد.

همچنین روایت دیگری نیز در اهمیت این مطلب نقل شده است:

«وقتی عثمان بن مظعون می‌خواست زن خود را طلاق دهد، رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند که ای عثمان بن مظعون، این کار را نکن؛ چون اگر بنده مؤمن دست زنش را بگیرد، خداوند برای او ده حسنه می‌نویسد و ده گناه از او محو می‌کند. اگر مرد زنش را ببوسد، خداوند برای او صد حسنه می‌نویسد»

ص: 78

1- مستدرک الوسائل، 2، 530؛ النساء فی اخبار الفریقین، 11.

و صد گناه را از او محو می کند. اگر با او جماع کند، خداوند برای او هزار حسنه می نویسد و هزار گناه را از او محو می کند. ملائکه نزد زن و شوهر حاضر می شوند و چون غسل کنند، خداوند در برابر هر قطره آبی که بر موهای شان سرازیر می شود، ثوابی برای شان می نویسد و گناهی از آنان محو می کند. اگر این غسل در شب سردی باشد، خداوند به ملائکه می فرماید که به این دو بنده ام نگاه کنید که در شب سرد غسل کردند؛ چون می دانند من خدای شان هستم. من شما را شاهد می گیرم که آنان را آمرزیدم و اگر از این مجامعت طفلی به وجود آید، در بهشت غلام شان خواهد بود. سپس حضرت با دست مبارک به سینه عثمان بن مظعون زدند و فرمودند که از سنت من کناره مگیر که هر کس آن را انکار کند، ملائکه در روز قیامت صورتش را از حوض من برمی گردانند.» (1)

البته این گونه استنکاف در برابر لذت های الهی و تولید نسل، شاید از سوی بعضی از خانم ها هم اتفاق بیفتد. زنی به حضرت باقر (علیه السلام) عرض کرد: «خدا کارت را به سامان کند، من ترک هوس کرده ام». حضرت به او فرمودند: «چه چیزی را ترک هوس می دانی؟» او عرض کرد: «نمی خواهم هیچ گاه ازدواج کنم». حضرت فرمودند: «برای چه؟» او عرض کرد: «برای به دست آوردن فضیلت». حضرت فرمودند: «از این قصد خود بازگرد؛ زیرا اگر در این کار فضیلتی بود، فاطمه (علیها السلام) از تو به آن سزاوارتر بود؛ چراکه هیچ کس در فضیلت از او پیشی نمی گیرد.» (2)

اهمیت آراستگی مرد

آمیزش مرد با زن ثواب بسیار زیادی دارد. جناب ابوذر از پیغمبر (صلی الله علیه و آله) پرسید: «با

ص: 79

1- مستدرک الوسائل، 2، 530؛ النساء فی اخبار الفریقین، 101.

2- امالی طوسی، 851.

این که آمیزش مرد با همسر خود کام روایی است، ثواب دارد؟! حضرت فرمودند: «آری». سپس از ابوذر سؤال نمودند: «مگر کام گرفتن از راه نامشروع حرام نیست؟! جناب ابوذر جواب داد: «چرا». آن گاه رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند: «پس حلالش هم ثواب دارد.» (1)

همان گونه که مرد از همسر خود توقع آراسته بودن دارد، زن نیز چنین توقعی را از شوهرش دارد و مرد نیز باید این توقع را برآورده کند:

«نباید مرد خود را در برابر زن، کثیف و نفرت انگیز ظاهر کند.»

شخصی می گوید که دیدم امام کاظم (علیه السلام) خضاب نموده اند. عرض کردم: «قربانتان کردم، خضاب نموده اید؟! حضرت فرمودند: «آری، آمادگی و خودآرایی مرد موجب افزایش عفت زن می شود. زنان به این جهت آلوده شده اند که شوهران شان خود را نیاراسته اند. تو دوست داری زنت را آشفته و ژولیده ببینی؟! گفتیم: «نه!» حضرت فرمودند: «زنت هم این چنین است. مضاف بر این، نظافت و خوش بویی و کوتاه کردن مو از اخلاق پیامبران است.» (2)

امام رضا (علیه السلام) در اهمیت این موضوع، که رعایت نکردن آن باعث اشاعه فساد در جامعه می گردد، فرمودند:

«أَنَّ نِسَاءَ بَنِي إِسْرَائِيلَ خَرَجْنَ مِنَ الْعَفَافِ إِلَى الْفُجُورِ مَا أَخْرَجَهُنَّ إِلَّا قِلَّةٌ تَهَيَّيَّةَ أَرْوَاجِهِنَّ وَقَالَ إِنَّهَا تَشْتَهِي مِنْكَ مِثْلَ الَّذِي تَشْتَهِي مِنْهَا.» (3)

«زنان بنی اسرائیل از عفت و تقوا دست کشیدند. علت آن هم این بود که

ص: 80

1- نکاح المستدرک، ابواب المقدمات، باب 1.

2- وسائل الشیعة، ابواب مقدمات النکاح، باب 141.

3- بحار الأنوار، 73، 102.

شوهران شان خود را برای آن ها نمی آراستند. زن هم از مرد همان انتظاری را دارد که مرد از او دارد.»

امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

«أَبْصَرَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) رَجُلًا شَعَثًا شَعْرُ رَأْسِهِ وَسِخَةٌ ثِيَابُهُ سَيِّئَةٌ حَالُهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) مِنَ الدِّينِ الْمُتَعَتُّ وَإِظْهَارُ النَّعْمَةِ.» (1)

«روزی پیامبر خدا (صلى الله عليه وآله) مردی را دیدند که موهای سرش ژولیده، لباسش کثیف، پیراهنش آلوده و سر و وضعش پریشان و به هم ریخته است. به او فرمودند که لذت بردن و نشان دادن نعمت جزو دین است.»

یکی از عواقب نظیف نبودن مردان بستر سازی برای وسوسه شدن زنان است. رعایت نظافت و حفظ حقوق همسر وظیفه ای دو طرفه است و باید در این زمینه پیرو اهل بیت (علیهم السلام) بود:

«إِنَّهَا تَشْتَهِي مِنْكَ مِثْلَ الَّذِي تَشْتَهِي مِنْهَا.» (2)

«زن هم از مرد همان انتظاری را دارد که مرد از او دارد.»

نه افراط، نه تقریط

البته در کنار این نوع احادیث که مؤمن را به لذات حلال ترغیب می کنند، روایاتی هم وجود دارند که زیاده روی در این کار را تقبیح می کنند؛ چراکه تقریط و افراط به یک اندازه مخرب هستند. حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

«زِيَادَةُ الشَّهْوَةِ تُزْرِي بِالْمَرْوَةِ.» (3)

«شهوة رانی بسیار مردانگی را معیوب می سازد.»

ص: 81

1- الكافي، اسلامیه، 6، 439.

2- بحار الأنوار، 73، 102.

3- غرر الحکم و درر الکلم، 393.

معصوم (علیه السلام) می فرماید:

«مَنْ اسْتَمْتَعَ بِالنِّسَاءِ فَسَدَ عَقْلُهُ.» (1)

«کسی که بسیار با زنان بیامیزد و از آن‌ها بهره ببرد عقلش تباہ می شود.»

در حدیثی آمده است:

«لَا تُنَازِعِ السُّفَهَاءَ وَلَا تَسْتَهْتِرْ بِالنِّسَاءِ فَإِنَّ ذَلِكَ يُزْرِئُ بِالْعُقُلَاءِ.» (2)

«با نادان‌ها نستیز و دل باختۀ زنان نباش؛ زیرا این کار خردمندان را هم آلوده می کند.»

فرموده اند:

«مَنْ أَكْثَرَ الْمَنَاحِجَ غَشِيَتْهُ الْفَضَائِحُ.» (3)

«هرکس بسیار زن باز باشد رسوایی‌ها گریبان‌ش را می گیرد.»

باید توجه داشت که حتی عقد موقت هم توصیه‌ای همیشگی و دائمی نیست و موقعیت صحیح آن در زمان‌های خاصی اتفاق می‌افتد؛ زیرا زیاده روی در این کار باعث از هم پاشیدگی کانون گرم خانواده می شود. امام صادق (علیه السلام) در پاسخ به این پرسش که چرا گاهی مؤمن بیشتر از دیگران زن می گیرد، فرمودند:

«لِأَنَّهُ يَحْفَظُ فَرْجَهُ عَنِ فُرُوجِ لَا تَحِلُّ لَهُ لِكَيْلًا تَمِيلَ بِهِ شَهْوَتُهُ هَكَذَا وَ هَكَذَا فَإِذَا ظَفَرَ بِالْحَلَالِ اكْتَفَى بِهِ وَ اسْتَعْنَى عَنْ غَيْرِهِ.» (4)

«چون می خواهد خود را از روابط نامشروع نگاه دارد و غریزه جنسی خود

ص: 82

1- غرر الحکم و درر الکلم، 591.

2- غرر الحکم و درر الکلم، 765.

3- غرر الحکم و درر الکلم، 658.

4- وسائل الشیعة، 20، 242.

را به این سوی و آن سوی نکشاند. اما آن گاه که به همسر مشروع خویش دست یافت، به همان بسنده می کند و از دیگر زنان بی نیاز می گردد.»

امام کاظم (علیه السلام) می فرماید:

«لَا تُلْحُوا عَلَى الْمُتَعَةِ إِنَّمَا عَلَيْكُمْ إِقَامَةُ السُّنَّةِ فَلَا تَشَّ تَعْلُوا بِهَا عَنْ فُرُشِكُمْ وَ حَرَائِرِكُمْ فَيَكْفُرْنَ وَيَتَّبِرِينَ وَ يَدْعِينَ عَلَى الْآهِرِ بِذَلِكَ وَ يَلْعَنُونَ.»
(1)

«زیاد صیغه نکنید. تکلیف شما فقط برپاداری سنت است؛ لکن خود را چنان سرگرم نسازید که از خانواده و همسران تان باز بمانید و در نتیجه، زنان تان به دین خدا کافر گردند، از آن و قانون گزار آن بیزاری بجویند، قانون گزار آن را نفرین کنند و بر ما نیز لعنت بفرستند.»

علی بن یقطين می گوید که از امام کاظم (علیه السلام) درباره متعه ازدواج موقت پرسیدم. امام (علیه السلام) فرمودند:

«وَ مَا أَنْتَ وَ ذَلِكَ وَ قَدْ أَغْنَاكَ اللَّهُ عَنْهَا.» (2)

«تورا چه به متعه؟ با همسری که داری، خداوند تورا از آن بی نیاز کرده است.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمودند:

«مَنْ أَرَادَ الْبَقَاءَ وَ لَا بَقَاءَ، فَلْيُبَاكِرِ الْعَدَاءَ وَ لِيُخَفِّفِ الرِّدَاءَ وَ لِيُقِلَّ غَشِيَانَ النِّسَاءِ.» (3)

«هرکس می خواهد در عین فانی بودن به بقاء برسد، باید صبح زود صبحانه بخورد و از بدهکاری هایش را بکاهد و هم بستری با زنان را کم کند.»

ص: 83

1- وسائل الشیعة، 21، 23.

2- وسائل الشیعة، 21، 22.

3- الأما لی للطوسی، 666.

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمودند:

«إِنَّ لِأَهْلِ التَّقْوَى عِلَامَاتٍ يُعْرَفُونَ بِهَا... وَقَلَّةُ الْمَوَاتَاةِ لِلنِّسَاءِ...» (1)

«اهل تقوا نشانه هایی دارند که با آن شناخته می شوند: کم آمیختن با زنان؛ ...»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمودند:

«مَنْ مَلَكَ شَهْوَتَهُ كَانَ تَقِيًّا.» (2)

«هرکس بر شهوت خود مسلط باشد باتقواست.»

اگر محبت وافر به چنین لذتی که باعث کم رنگ شدن تقوا و ازدست دادن قوای جسمی و روحی می گردد در بند اسارت عقل درآید و اعتدال آن حفظ گردد، خود عبادتی است که باعث تقویت قوای ایمان و استفاده از لذات دنیوی می شود.

فرزند آوری

شیطان همیشه فقر را مانعی برای ایجاد چنین گوهری القاء می نماید. بکرین صالح می گوید که به ابوالحسن (علیه السلام) نامه ای با این مضمون نوشتم: «پنج سال است از داشتن بچه خودداری کرده ام؛ زیرا همسرم بچه نمی خواهد و می گوید که بزرگ کردن فرزندان با وجود تنگ دستی مشکل است. شما چه می فرمایید». حضرت در جواب این نامه مرقوم فرمودند:

«اطْلُبِ الْوَلَدَ فَإِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُهُمْ.» (3)

«بچه بخواه که خداوند به آن ها روزی می دهد.»

ص: 84

1- الخصال، 2، 483؛ بحار الأنوار، بیروت، 67، 282.

2- غرر الحکم و درر الکلم، 607.

3- وسائل الشیعة، 21، 360.

انسان باید در هر حالی در برابر تقدیر خدا راضی باشد. تمایل به جنس خاصی از فرزند یا فرق گذاشتن بین فرزندان از خطاهای مهلک هستند. یکی از شیعیان صاحب فرزندى شده بود. نزد امام صادق (علیه السلام) آمد. حضرت در چهره او ناراحتی و پریشان حالی را مشاهده نمودند و فرمودند: «بگو بینم اگر خداوند به تو وحی کند و از تو بپرسد که من برایت انتخاب کنم یا خودت برای خویش نوع فرزندت را انتخاب می کنی، چه می گویی؟» وی عرض کرد: «می گویم که خدایا، تو برایم انتخاب کن». حضرت فرمودند: «الان خدا برای تو انتخاب نموده است». سپس حضرت با اشاره به داستان حضرت موسی (علیه السلام) و خضر (علیه السلام) که در آن جناب خضر (علیه السلام) پسر بچه ای را کشت و حضرت موسی (علیه السلام) به وی اعتراض کرد، فرمودند که خداوند درباره آن پسر بچه ای که جناب خضر (علیه السلام) او را کشت، می فرماید:

﴿فَأَرَدْنَا أَنْ يُبَدِّلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِنْهُ زَكَاءً وَ أَقْرَبَ رُحْمًا﴾ (1)

«پس خواستیم که پروردگارشان آن دورا به پاک تر و مهربان تر از آن عوض دهد.»

یعنی خداوند خواست به جای آن پسر، فرزندى پاکیزه و نزدیک تر به آن ها عنایت فرماید. امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

«خداوند متعال به جای آن پسر، دختری به آن ها عنایت فرمود که هفتاد پیغمبر از او متولد شدند.» (2)

ثواب نیکی به فرزندان

فرزند نیاز به تربیت صحیح دارد تا به سعادت مندی برسد و این مهم بر عهده والدین است. اولین مرحله تربیت فرزند نیکی به فرزندان است. رسول خدا (صلی الله علیه و آله) در

ص: 85

1- سوره مبارکه کهف، آیه 81.

2- وسائل الشیعة، 15، 102.

این باره فرمودند:

«هرکس همسر و فرزندش را خوش حال کند، خدا او را خشنود می کند.»

در حدیث آمده است:

«إِنَّمَا سُمُّوا الْأَبْرَارَ لِأَنَّهُمْ بَرُّوا الْآبَاءَ وَالْأَبْنََاءَ.» (1)

«علت این که مردمان خداپرست را ابرار می نامند به این دلیل است که با پدران و فرزندان شان نیکی می کنند.»

یکی از راه های ابتدایی نیکی به فرزند تفقد و نوازش اوست که در آرامش روح و روان کودک نقش بسزایی خواهد داشت. حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«مَنْ قَبَلَ وَلَدَهُ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ حَسَنَةً وَمَنْ فَرَّحَهُ فَرَّحَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.» (2)

«هرکس فرزندش را ببوسد، خداوند متعال در نامه عملش حسنه ای ثبت می کند.»

پیامبر رحمت (صلی الله علیه و آله) فرمودند: «هنگامی که پدر به صورت فرزند بنگرد و مسرور شود، ثواب آزادکردن بنده ای را می برد». اصحاب پرسیدند: «ای رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، گرچه سیصد و شصت بار بنگرد؟» حضرت فرمودند: «الله اکبر». یعنی در پیشگاه با عظمت خداوند، بخشیدن این ثواب ها کاری بسیار آسان است. (3)

عجیب تر آن است که رسول خدا (صلی الله علیه و آله) می فرمایند:

«نَظَرُ الْوَالِدِ إِلَى وَلَدِهِ حُبًّا لَهُ عِبَادَةٌ.» (4)

«نگاه محبت آمیز پدر به صورت فرزند عبادت است.»

ص: 86

1- بحار الأنوار، بیروت، 71، 77.

2- وسائل الشیعة، ابواب احکام الاولاد، باب 89.

3- بحار الأنوار، بیروت، 71، 80؛ مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، 15، 169.

4- مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، 15، 170.

امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

«إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ لَيَرْحَمُ الرَّجُلَ لَشِدَّةِ حُبِّهِ لَوْلَدِهِ.» (1)

«خداوند عزوجل انسان را برای محبت بسیار به فرزندانش، در سایه رحمت خود قرار می دهد.»

امام کاظم (علیه السلام) از مردی پرسیدند: «آیا پدر و مادر داری؟» وی عرض کرد: «نه». حضرت (علیه السلام) فرمودند: «پسر داری؟» وی گفت: «آری». حضرت فرمودند: «به پسرت نیکی کن؛ زیرا احسان به فرزند احسان به پدر و مادر محسوب می شود.» (2)

حضرت در حدیث دیگری فرموده اند:

«بِرُّ الرَّجُلِ بِوَلَدِهِ بِرُّهُ بِوَالِدَيْهِ.» (3)

«محبت در حق فرزند محبت در حق پدر و مادر است.»

یا می فرمایند:

«إِنَّ اللَّهَ لَيَرْحَمُ الْعَبْدَ لَشِدَّةِ حُبِّهِ لَوْلَدِهِ.» (4)

«خداوند متعال بر آن بنده ای که زیاد علاقه به فرزند دارد رحمت می فرستد.»

حضرت موسی (علیه السلام) در کوه طور به پروردگار عرضه داشت که فضیلت کدام یک از اعمال نزد تو بیشتر است؟ خدا فرمود: «محبت به کودکان.» (5)

همچنین برای حفظ تعادل محبت بین فرزندان و جلوگیری از حسادت بین فرزندان، دستورالعمل خاصی از ناحیه امام صادق (علیه السلام) صادر شده است که عمل به

ص: 87

1- مکارم الأخلاق، 219؛ وسائل الشیعة، 21، 360.

2- بحار الأنوار، بیروت، 71، 77؛ مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، 15، 170.

3- وسائل الشیعة، 21، 484؛ بحار الأنوار، بیروت، 101، 93.

4- وسائل الشیعة، 21، 483.

5- تا ساحل آرامش، 1، 67؛ جواهر انسیه، 237.

آن به پایداری صفا و صمیمیت فرزندان و تداوم گرمی در خانواده کمک می کند:

«به خدا قسم، رفتار من با بعضی از فرزندانم از روی تکلف و بی میلی است: او را روی زانوی خود می نشانم. به او بسیار محبت می کنم و از وی شکرگزاری و قدردانی می نمایم. با آن که این همه احترام و محبت شایستهٔ فرزند دیگر من است، به این تکلف تن می دهم و او و برادرانش را بیش از حد احترام می کنم تا فرزند شایسته ام از شر آنان مصون بماند و اینان با کودک عزیز من رفتاری را که برادران یوسف (علیه السلام) با یوسف (علیه السلام) نموده اند، انجام ندهند. خداوند سوره مبارکهٔ یوسف را به صورت درسی بر پیغمبرش (صلی الله علیه و آله) فرو فرستاد تا افراد نسبت به یک دیگر حسدورزی نکنند و مانند برادران یوسف (علیه السلام) به حسد و ستم آلوده نگردند.»

(1)

مردی دارای دو پسر بود و تنها یکی را می بوسید. حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) به او فرمودند:

«فَهَلَّا وَاسَيْتَ بَيْنَهُمَا.» (2)

«چرا مساوات را رعایت نکردی؟»

پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«ساووا بین أولادکم فی العطیة فلو کنت مفضلاً أحدا لفصّلت النساء» (3)

«در احسان به فرزندان خویش مساوات را رعایت کنید.»

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«أَحِبُّوا الصَّبِيَانَ وَ إِزْحَمُوهُمْ فَإِذَا وَعَدْتُمُوهُمْ فَأَوْفُوا لَهُمْ فَإِنَّهُمْ لَا يَرُونَ إِلَّا أَنْفَكُمْ

ص: 88

1- روایات تربیتی از مکتب اهل البيت، 412؛ مستدرک، 626.

2- بحار الأنوار، بیروت، 101، 97؛ مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، 15، 172.

3- نهج الفصاحة، 519.

«به کودکان محبت کنید و به ناتوانی شان رحمت آورید. اگر وعده ای به آنان دادید وفا کنید؛ زیرا آنان می پندارند روزی شان به دست شماست.»

امام صادق (علیه السلام) فرمودند که رسول خدا (صلی الله علیه و آله) می فرماید: «خدا پدری را که با خوش رفتاری اش به فرزندش کمک کند رحمت نماید». فردی از امام صادق (علیه السلام) پرسید: «چگونه کمک کند؟» حضرت فرمودند: «کاری که درخور قدرتش انجام داده، بپذیرد و بیش از طاقتش کاری بر او تحمیل نکند. بر او ستم روا ندارد و با وی بدرفتاری ننماید.» (2)

مسئله مذکور بسیار دارای اهمیت است و بیاعتنایی به چنین موضوع مهمی می تواند دروازه های جهنم را به روی فرد بگشاید. مردی به رسول خدا (صلی الله علیه و آله) عرض کرد: «من تاکنون فرزندانم را نبوسیده ام». وقتی که آن فرد بیرون رفت، حضرت فرمودند:

«از نظر من این مرد اهل آتش است.» (3)

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«أَكْثَرُوا مِنْ قُبُلَةِ أَوْلَادِكُمْ فَإِنَّ لَكُمْ بِكُلِّ قُبُلَةٍ دَرَجَةً فِي الْجَنَّةِ.» (4)

«فرزندان تان را زیاد ببوسید؛ زیرا با هر بوسه ای یک درجه از بهشت را دارید.»

امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

ص: 89

-
- 1- وسائل الشیعة، 21، 483؛ بحار الأنوار، بیروت، 101، 92.
 - 2- الزواج في الاسلام، 273؛ نکاح المستدرک، ابواب الاولاد.
 - 3- الزواج في الاسلام، 274؛ نکاح المستدرک، ابواب الاولاد.
 - 4- وسائل الشیعة، 21، 485؛ بحار الأنوار، بیروت، 101، 92.

«إِنَّ اللَّهَ لَيَرْحَمُ الْعَبْدَ لَشِدَّةِ حُبِّهِ لَوْلَا ذَلِكَ» (1)

«خداوند مرد را به دلیل محبت شدیدش به فرزندش در سایه رحمت خود قرار می دهد.»

امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

«قَالَ مُوسَى بْنُ عِمْرَانَ يَا رَبِّ أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ عِنْدَكَ فَقَالَ حُبُّ الْأَطْفَالِ فَإِنَّ فِطْرَتَهُمْ عَلَيَّ تَوْحِيدِي فَإِنْ أُمِتُّهُمْ أُدْخِلُهُمْ بِرَحْمَتِي جَنَّتِي.»

(2)

«موسی بن عمران (علیهما السلام) عرض کرد که پروردگارا، کدام عمل نزد تو برتر است؟ خدا فرمود که دوست داشتن کودکان؛ زیرا سرشت آنان بر توحید من است و اگر آن ها را بمیرانم، با رحمت خود، به بهشت می برشان.»

پس از محبت به فرزند برای آماده سازی فکری او در جهت پذیرش نیکی ها از والدین، مهم ترین عمل تربیت دینی فرزندان است. امام سجاد (علیه السلام) به پیشگاه خدا عرضه می داشت:

«وَأَعِنِّي عَلَى تَرْبِيَّتِهِمْ وَتَأْدِيبِهِمْ وَبِرِّهِمْ.» (3)

«خدایا، مرا در تربیت و تأدیب و نیکی به فرزندانم یاری بفرما.»

امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

«الْغُلَامُ يُلْعَبُ سَبْعَ سِنِينَ [وَيَتَعَلَّمُ سَبْعَ سِنِينَ] وَيَتَعَلَّمُ الْحَلَالَ وَالْحَرَامَ سَبْعَ سِنِينَ.» (4)

ص: 90

1- وسائل الشیعه، 21، 483.

2- بحار الأنوار، بیروت، 101، 105؛ مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، 15، 114.

3- صحیفه سجادیه، دعاؤه لولده، 120.

4- وسائل الشیعه، 17، 331؛ مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، 15، 165.

«کودک هفت سال به بازی مشغول می شود و هفت سال هم باید به دنبال علم برود و هفت سال نیز حلال و حرام را فرا بگیرد.»

عبدالله بن فضاله می گوید که از امام صادق (علیه السلام) یا امام باقر (علیه السلام) شنیدم که میفرمودند:

«إِذَا بَلَغَ الْغُلَامُ ثَلَاثَ سِنِينَ يُقَالُ لَهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ: قُلْ "لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ"، ثُمَّ يُتْرَكُ حَتَّى يَتِمَّ لَهُ ثَلَاثَ سِنِينَ وَ سَبْعَةَ أَشْهُرٍ وَ عَشْرُونَ يَوْمًا، فَيُقَالُ لَهُ: قُلْ: "مُحَمَّدٌ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ) رَسُولُ اللَّهِ" سَبْعَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ يُتْرَكُ حَتَّى يَتِمَّ لَهُ أَرْبَعُ سِنِينَ، ثُمَّ يُقَالُ لَهُ: قُلْ: "اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ) وَ آلِهِ: "ثُمَّ يُتْرَكُ حَتَّى يَتِمَّ لَهُ خَمْسُ سِنِينَ، ثُمَّ يُقَالُ لَهُ: أَيُّهُمَا يَمِينُكَ، وَ أَيُّهُمَا شِمَالُكَ فَإِذَا عَرَفَ ذَلِكَ حَوَّلَ وَجْهَهُ إِلَى الْقِبْلَةِ، وَ يُقَالُ لَهُ: اسْجُدْ، ثُمَّ يُتْرَكُ حَتَّى يَتِمَّ لَهُ سَبْعُ سِنِينَ، فَإِذَا تَمَّ لَهُ ذَلِكَ قِيلَ لَهُ: اغْسِلْ وَجْهَكَ وَ كَفْيَيْكَ، فَإِذَا غَسَدَ لِهَمَا قِيلَ لَهُ: صَلِّ، ثُمَّ يُتْرَكُ حَتَّى يَتِمَّ لَهُ تِسْعُ سِنِينَ عُلِّمَ الْوُضُوءَ وَ ضُرِبَ عَلَيْهِ، وَ أُمِرَ بِالصَّلَاةِ وَ ضُرِبَ عَلَيْهَا، فَإِذَا تَعَلَّمَ الْوُضُوءَ وَ الصَّلَاةَ غَفَرَ اللَّهُ لِرِوَالِدَيْهِ.» (1)

«وقتی پسر سه ساله شود به او هفت بار می گویند که بگو هیچ معبودی جز خداوند یگانه نیست. سپس رها می شود تا سه سال و هفت ماه و بیست روزش تمام شود. آن گاه هفت بار به او می گویند که بگو محمد (صلی الله علیه و آله) فرستاده خداست. سپس او را رها میکنند تا چهار سالش تمام شود و آن گاه به او می گویند که بگو خدایا، بر محمد (صلی الله علیه و آله) و خاندان محمد (علیهم السلام) درود فرست. سپس رها میشود تا پنج سالش تمام شود. آن گاه به او می گویند که دست راست و دست چپش کدام است. وقتی این را فهمید، او را روبه قبله می کنند و به او می گویند که سجده کن. سپس رها می شود

ص: 91

تا هفت سالش تمام شود و آن گاه به او می گویند که دست و رویت را بشوی و چون آن ها را شست به او می گویند که نماز بگذار. سپس رها می شود تا نه ساله شود. آن گاه وضو را آموخته و به آن وادار می شود و به نماز فرمان داده شده و به انجامش وادار می گردد. چون کودک وضو و نماز را آموخت خداوند پدر و مادرش را می آمرزد.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) به فرزندشان، امام حسن (علیه السلام)، فرمودند:

«من در تعلیم و ادب تو پیش از آن که قلبت سخت شود و عقل و فکرت به امور دیگری مشغول شود مبادرت ورزیدم تا با تصمیم جدی به استقبال اموری بشتابی که اندی مندان و اهل تجربه زحمت آزمون آن را کشیده‌اند و تو را از تلاش بیشتر بینای ساخته‌اند.» (1)

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«أَعِينُوا أَوْلَادَكُمْ عَلَى الْبِرِّ مِنْ شَاءَ إِسْتَخْرَجَ الْعَقُوقَ مِنْ وَلَدِهِ.» (2)

«فرزندان خود را در راه خوب شدن کمک کنید؛ زیرا هرکس بخواهد می تواند نافرمانی را از فرزند خود بیرون کند.»

امام صادق (علیه السلام) نیز در این باره فرموده اند:

«بَادِرُوا أَوْلَادَكُمْ بِالْحَدِيثِ قَبْلَ أَنْ يَسْبِقَكُمْ إِلَيْهِمُ الْمَرْجَةُ.» (3)

«قبل از این که مرجه (نااهلان و گم راهان) فرزندان تان را فریب دهند، آنان را با بیان سخنان ما دریابید.»

حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

ص: 92

1- بحار الأنوار، 77، 220؛ نهج البلاغه، وصیت 31.

2- نهج الفصاحة، 225.

3- الكافي، اسلامیه، 6، 47.

«مَا نَحَلَّ وَالِدٌ وَوَلَدًا نَحْلًا أَفْضَلَ مِنْ أَدَبٍ حَسَنٍ.» (1)

«بخشش و هدیه هیچ پدری به فرزندش بهتر از ادب و تربیت پسندیده نیست.»

امام صادق (علیه السلام) می فرماید:

«لَا يَزَالُ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ يُورِثُ أَهْلَ بَيْتِهِ الْعِلْمَ وَالْأَدَبَ الصَّالِحَ حَتَّى يُدْخِلَهُمُ الْجَنَّةَ جَمِيعًا حَتَّى لَا يَفْقِدَ مِنْهُمْ صَغِيرًا وَلَا كَبِيرًا وَلَا خَادِمًا وَلَا جَارًا» (2)

«بنده مؤمن همواره به خانواده خود دانش و تربیت نیکو می دهد تا همه آن ها را وارد بهشت کند، به طوری که کوچک و بزرگ و خدمت کار و همسایه را در بهشت می یابد.»

پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله) می فرماید:

«هرکس دختری داشته باشد، خوب تربیتش کند، او را به خوبی دانش دینی بیاموزد و از نعمت هایی که خداوند متعال به او عطا کرده، به وفور بهره مندش سازد، آن دختر پوشش پدر در برابر آتش دوزخ خواهد بود.» (3)

خوش به حال پدران و مادرانی که راه دین خداوند و طاعت از محمد (صلی الله علیه و آله) و آل محمد (علیهم السلام) را به فرزندان شان یاد می دهند. امام زین العابدین (علیه السلام) فرمودند:

«حق فرزند آن است که بدانی از آن توست و خیر و شرش در دنیا به تو منسوب است. تو بر تربیت صحیح او و راهنمایی اش به خدا و کمک به او در راه اطاعت حق مسئول می باشی. پس در کار او مثل کسی رفتار کن که می داند آثار تربیتش در دنیا مایه افتخار و در پیشگاه خداوند متعال

ص: 93

1- مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، 15، 165.

2- دعائم الإسلام، 1، 82.

3- میزان الحکمه، 1، 108.

موجب نجات است و در رعایت وظایفش سستی روا نمی دارد.» (1)

متأسفانه به علت تربیت غلط و غیر ولایتی کودکان در سنین کم، بعضی از مؤمنان نتوانسته اند الگوی خوبی برای تربیت دینی فرزندان خود باشند. با تأسف فراوان باید گفت که یکی از اقتضانات ناگوار عصر غیبت کم رنگ شدن بُعد دینی فرزندان است. حتی گاهی به دلیل مشغله های دنیوی والدین و ناآشنایی خود آنان به تعلیم های دینی، خود والدین سبب انحراف فرزندشان می شوند. رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«وَيْلٌ لِّلْأَوْلَادِ آخِرِ الزَّمَانِ مِنْ آبَائِهِمْ.» (2)

«وای بر فرزندان آخرالزمان از دست پدران شان.»

سپس از حضرت سؤال شد که یا این نگرانی شما از پدرانی است که در آینده مشرک خواهند شد؟ حضرت فرمودند:

«نه. از پدران مؤمنی است که به ظاهر انسان های معتقدی هستند؛ اما به سرنوشت و آینده اعتقادی فرزندان شان بی توجه اند و گمان می

کنند همین که دنیای فرزندان شان را آباد کنند وظیفه خود را انجام داده اند.» (3)

یکی از تبعات بی بندوباری فرزندان بلاهایی است که به بار می آید. امام صادق (علیه السلام) می فرمایند:

«إِيْمَانُ نَاشٍ نَشَأَ فِي قَوْمِهِ ثُمَّ لَمْ يُؤَدِّبْ عَلَى مَعْصِيَتِهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَوَّلُ مَا يُعَاقِبُهُمْ بِهِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أَرْزَاقِهِمْ.» (4)

«هر نوجوانی که در میان قومش رشد کند و برای ارتکاب گناهی تأدیب

ص: 94

1- الزواج في الاسلام، 269.

2- جامع الأخبار للشعیری، 106؛ جامع أحادیث الشيعة للبروجردی، 26، 850.

3- رساله حقوق امام سجاد (علیه السلام)، 32؛ جامع الأخبار، چاپ ایران، 124.

4- ثواب الأعمال و عقاب الأعمال، 223.

نشود، نخستین کیفری که خداوند عزوجل به سبب او به آن مردم می دهد، کاستن روزی های شان است.»

این روایت گوش زدی برای پدر و مادران است تا همت و توجه خویش را بیشتر صرف مسائل اعتقادی و دینی فرزندان شان داشته باشند تا بعد از این، مسائل مذهبی و تربیت دینی را در رأس برنامه های خود قرار دهند:

«خداوند متعال روزی بندگان را ضمانت کرده است؛ لکن کسب دین و معنویات با سعی و زحمت است.»

هزار تأسف بر چنین پدر و مادرانی که تمام هم و غم شان پیرامون مسائل مادی فرزندان شان است. یکی از تبعات این نوع افکار، عکس العمل های ناشایست والدین به فرزندان شان است که نمونه بارزش را امروزه در جامعه زیاد می بینیم. امام معصوم (علیه السلام) می فرماید:

«لعن الهی بر پدر و مادری باد که فرزند خویش را با عمل کرد ناشایست خویش به عصیان و آزار خودشان وادارند و باعث قطع رابطه محبتآمیز شوند.»

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«يَلْزَمُ الْوَالِدَيْنِ مِنَ الْعُقُوقِ لَوْلَدِهِمَا إِذَا كَانَ الْوَلَدُ صَالِحًا مَا يَلْزَمُ الْوَلَدَ لَهُمَا.» (1)

«همان طور که فرزند عاق پدر و مادرش می شود، هرگاه والدین حقوق فرزندان نیکوکارشان را به جا نیاورند، آنان نیز عاق فرزند می شوند.»

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«يَلْزَمُ الْوَالِدَيْنِ مِنَ عُقُوقِ الْوَلَدِ مَا يَلْزَمُ الْوَلَدَ لَهُمَا مِنَ الْعُقُوقِ.» (2)

ص: 95

1- الخصال، 1، 55؛ بحار الأنوار، بیروت، 71، 70.

2- بحار الأنوار، بیروت، 101، 93؛ من لا يحضره الفقيه، 3، 483.

«همان گونه که فرزند نباید به والدین خود بی احترامی کند، والدین نیز نباید به او بی احترامی کنند.»

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«يلزم الوالد من الحقوق لولده ما يلزم الولد من الحقوق لوالده.»

«آن حقوقی که به گردن فرزند است به گردن والدین هم هست.»

در رابطه با حقوق مرد بر زن روایتی نقل شده است که برای بانوان گرامی جای بسی تأمل دارد؛ زیرا به فرموده امام (علیه السلام) جهاد زن ادا کردن حق شوهر است. زنی خدمت رسول خدا (صلی الله علیه و آله) رسید و عرض نمود: «ای رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، حق مرد بر زن چیست؟» ایشان فرمودند:

«لازم است شوهر را اطاعت کند، از او نافرمانی نکند، بی اجازه از خانه او بیرون نرود و صدقه ندهد و روزه مستحبی نگیرد. هر وقت مرد اراده جماع کرد دریغ نکند؛ حتی اگر روی پالان شتر باشد. اگر زن بی رخصت از خانه بیرون برود، تا زمانی که به خانه برگردد، ملائکه آسمان و زمین و غضب و رحمت او را لعنت می کنند. زن باید با نیکوترین عطرها خود را خوش بو نماید و بهترین جامه ها را برای شوهرش بپوشد و بهترین زینت های خود را برای او بیاراید. باید هر روز و هر شب خویش را به شوهر بنمایاند که اگر اراده جماع داشته باشد، خودداری نکند.»

همچنین یکی از حقوق مهم مرد بر زن مسئله ارضانمودن مرد توسط است:

«لَا تُؤَدِّي الْمَرْأَةُ حَقَّ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ حَتَّى تُؤَدِّيَ حَقَّ زَوْجِهَا.» (1)

«تا زن حق شوهرش را ادا نکند، حق خدا را ادا نکرده است. حتی اگر

ص: 96

شوهرش قصد کرد با او جمع شود و زن بر پشت شتر سوار بود، نباید شوهرش را منع کند.»

طبق فرمایش امام (علیه السلام) رعایت نکردن چنین حقوقی سبب تضييع حق خدا می شود. آری، همچنان که احترام به همسر و عفو از خطاهای او بر مرد لازم است، حقوق بی شماری نیز به گردن زن است که باید برای رضایت خداوند آنها را ادا کند. رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«لَوْ أَمَرْتُ أَحَدًا أَنْ يَسْجُدَ لِأَحَدٍ لَأَمَرْتُ الْمَرْأَةَ أَنْ تَسْجُدَ لِزَوْجِهَا.» (1)

«اگر مردم را امر می کردم که برای غیر خدا سجده کنند، هر آینه می گفتم که زنان برای شوهران شان سجده نمایند.»

البته مرد در دیدگاه زنان مؤمن آنچنان است که حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرموده اند:

«إِنَّ لِلزَّوْجِ مِنَ الْمَرْأَةِ لَشُعْبَةً مَا هِيَ لِشَيْءٍ.» (2)

«شوهر در نزد زن مقامی دارد که هیچ چیز دیگری ندارد.»

در اهمیت رعایت حقوق شوهر آمده است:

«زن نباید برای این که شوهرش را از خواسته اش بازدارد، نمازش را طول بدهد. هر زنی که شوهرش او را برای جماع بخواند و او تأخیر کند تا شوهرش خوابش ببرد، تا زمانی که شوهرش بیدار شود، پیوسته، ملائکه او را لعنت می کنند.»

امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

ص: 97

1- الكافي، اسلاميه، 5، 508.

2- نهج الفصاحة، 331.

«إِنَّ امْرَأَةً أَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) لِبَعْضِ الْحَاجَةِ فَقَالَ لَهَا لَعَلَّكَ مِنَ الْمُسَوِّفَاتِ قَالَتْ وَمَا الْمُسَوِّفَاتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) قَالَ الْمَرْأَةُ الَّتِي يَدْعُوهَا زَوْجُهَا لِبَعْضِ الْحَاجَةِ فَلَا تَزَالُ تُسَوِّفُهُ حَتَّى يَنْعَسَ زَوْجُهَا وَيَنَامَ فَنَلَّكَ لَا تَزَالُ الْمَلَائِكَةُ تَلْعَنُهَا حَتَّى يَسْتَيْقِظَ زَوْجُهَا.» (1)

«زنی برای کاری خدمت رسول خدا (صلى الله عليه وآله) رسید. حضرت فرمودند که نکنند تو از مستوفات باشی؟ وی عرض کرد که مستوفات چیست؟ حضرت فرمودند که مستوفات زنی است که وقتی شوهرش می خواهد با او جمع شود، می گوید که زود می آیم؛ اما آن قدر طول می دهد که شوهرش به خواب برود. تا زمانی که شوهر این زن از خواب بیدار شود، ملائکه لعنتش می کنند.»

امام صادق (علیه السلام) می فرماید:

«قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) لِلنِّسَاءِ لَا تُطَوِّلْنَ صَلَاتِكُنَّ لِتَمْنَعَنَّ أَزْوَاجَكُنَّ.» (2)

«رسول خدا (صلى الله عليه وآله) به زن ها فرمودند که نماز خود را طول ندهید تا بخواهید از نزدیکی نمودن شوهرتان مانع شوید.»

رسول خدا (صلى الله عليه وآله) فرمودند:

«از جمله زنان بد زنانی هستند که چون شوهرشان با آنان خلوت کند، شوهرشان را مانع می شوند و مانند شتر چموشی بدرکابی می کند.»

رسول خدا (صلى الله عليه وآله) پاداش های بی شمار رعایت این حقوق را این گونه برشمرده اند:

«وقتی مرد مؤمن به زن مؤمنش رو کند، دو ملک اطراف او را می گیرند و

ص: 98

1- الکافی، اسلامیة، 5، 508 و 509.

2- الکافی، اسلامیة، 5، 508.

او مثل کسی است که در راه خدا شمشیرش را برهنه نموده است. چون از مجامعت فارغ گردد، چنان برگ درختان در وقت خزان گناهانش ریخته می شود و چون غسل کند از گناهانش پاک می گردد.»

پس از این فرموده، زنی عرض کرد: «پدر و مادرم فدای شما باد، این ثواب ها مال مردان است؟ پس برای زنان چه؟» حضرت فرمودند:

«چون زن حامله شود، خداوند برای او ثواب کسی که روزها را روزه گرفته باشد و شب ها را به عبادت ایستاده باشد می نویسد. چون درد زایمان زن را فرابگیرد، کسی غیر از خدا ثواب او را نمی داند و چون وضع حمل کند، خداوند در برابر هر جرعه شیری که نوزادش می خورد، حسنه ای برایش می نویسد و گناهی را محو می کند.» (1)

آن درختی که به دست زن و شوهر کاشته می شود، میوه ای بسیار لذت بخش است که همه مخلوقات برای بارآوری چنین میوه ای خلق شده اند و آن فرزندی است که از این درخت به وجود خواهد آمد و لذت دنیایی را تبدیل به لذات معنوی می کند. یکی از اهداف مهم نزدیکی زن و شوهر بقاء حیات است. ثمره نزدیکی مؤنث و مذکر ایجاد موجودی است که پس از مدتی صاحب عقل می گردد و به وسیله دلایل عقلانی درمی یابد که خالق او خدایی است که او را از نطفه گندیده خلق کرده است. آن گاه است که عظمت الهی در قلب چنین کسی جای خواهد گرفت و معبود خود را خواهد پرستید. سپس به برکت راهنمایی های امامان معصوم (علیهم السلام) با معرفتی رفیع و محبتی خالص وارد بهشت جاودانه می گردد.

نهی از نفرین کردن فرزندان

یکی از مصادیق حقوق فرزند بر والدین بردباری در برابر خطاها و شرارت های

ص: 99

1- مستدرک الوسائل، 2، 530؛ النساء فی اخبار الفریقین، 11.

فرزندان است؛ زیرا آتشی که از نفرین والدین برای فرزندان برخیزد، دودش به چشم خود والدین خواهد رفت. امام صادق (علیه السلام) می فرمایند:

«أَيُّمَا رَجُلٍ دَعَا عَلَى وُلْدِهِ أَوْرَثَهُ اللَّهُ الْفَقْرَ.» (1)

«خدا هر مردی که فرزندش را نفرین کند دچار فقر می سازد.»

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) می فرمایند:

«لَا تَدْعُوا عَلَى أَوْلَادِكُمْ فَيُؤْفِقُ ذَلِكَ إِجَابَةً.» (2)

«فرزندان تان را نفرین نکنید؛ چراکه ممکن است به اجابت برسد.»

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«لَا تَدْعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ، وَلَا تَدْعُوا عَلَى أَوْلَادِكُمْ، وَلَا تَدْعُوا عَلَى أَمْوَالِكُمْ؛ لَا تُوَافِقُوا مِنَ اللَّهِ سَاعَةً يُسْأَلُ فِيهَا فَيَسْتَجِيبُ لَكُمْ.» (3)

«خودتان را نفرین نکنید. فرزندان تان را نفرین نکنید. اموال تان را نفرین نکنید. مبدا با ساعتی مصادف شود که خداوند در آن ساعت درخواست تان را اجابت کند!»

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) می فرمایند:

«لَا تَمَنَّوْا هَلَكَ شَبَابِكُمْ وَإِنْ كَانَ فِيهِمْ غَرَامٌ؛ (4) فَإِنَّهُمْ عَلَى مَا كَانَ فِيهِمْ خِلَالًا: إِمَّا أَنْ يَتُوبُوا فَيَتُوبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَإِمَّا أَنْ تُرَدَّ بِهِمْ (5) الْآفَاتُ إِمَّا عَدْوًا فَيَقَاتِلُوهُ وَإِمَّا

ص: 100

1- عده الداعی و نجاح الساعی، 89؛ بحار الأنوار، 101، 99.

2- الفردوس، 5، 51؛ تاریخ أصبهان، 2، 296؛ تحکیم خانواده از نگاه قرآن و حدیث.

3- صحیح مسلم، 4، 4؛ ریاض الصالحین، 538؛ کنز العمال، 2، 93.

4- الغرام: الشر الدائم.

5- فی المصدر (تردیهم) والتصویب من الفردوس.

حَرِيقًا فَيُطْفِئُونَهُ وَإِنَّمَا مَاءٌ فَيَسُدُّوهُ.» (1)

«حتی اگر جوانان تان شرور هستند مرگ شان را آرزو نکنید؛ زیرا از چند حال خارج نیستند: یا توبه می کنند و خدا توبه شان را می پذیرد یا خطرها به وسیله آن ها دفع می شود: با دشمن می جنگند یا آتشی را خاموش می کنند و یا جلوی سیلی را می بندند.»

یکی از عنایت های خاص حق تعالی به مؤمن اعطاء فرزند صالح می باشد. پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«يَا أَبَا ذَرٍّ، إِنَّ اللَّهَ يُصَلِّحُ بِصَلَاحِ الْعَبْدِ وُلْدَهُ وَوَلَدَ وُلْدِهِ.» (2)

«ای ابوذر، خداوند متعال به اندازه شایستگی بنده اش، فرزندان او و فرزندان فرزندانش را شایسته می کند.»

امام صادق (علیه السلام) می فرمودند:

«مِيرَاثُ اللَّهِ مِنْ عَبْدِهِ الْمُؤْمِنِ وَوَلَدُ صَالِحٍ يَسْتَعْفِرُ لَهُ.» (3)

«میراث خدا از بنده مؤمنش فرزند صالحی است که برای او آمرزش بطلبد.»

امام رضا (علیه السلام) فرمودند:

«إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى إِذَا أَرَادَ بِعَبْدٍ خَيْرًا لَمْ يُمِثَّهُ حَتَّى يُرِيَهُ الْخَلْفَ.» (4)

«به درستی که هرگاه خداوند متعال برای بنده اش اراده خیر کند، مرگ وی را بعد از نشان دادن جانشینش به وی می رساند.»

چنین امری از ناحیه امامان معصوم (علیهم السلام) برای اصلاح دنیا و آخرت فرزندان مان

ص: 101

1- حلیة الأولیاء، 5، 119؛ الفردوس، 5، 18.

2- الأمالی للطوسی، 534؛ بحار الأنوار، بیروت، 74، 83.

3- مکارم الأخلاق، 218؛ بحار الأنوار، بیروت، 101، 90.

4- مکارم الأخلاق، 219؛ بحار الأنوار، بیروت، 101، 91.

صادر می گردد. حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند:

«أَكْرَمُوا أَوْلَادَكُمْ وَأَحْسِنُوا آدَابَهُمْ يُغْفَرْ لَكُمْ.» (1)

«فرزندان تان را گرامی بدارید و آن ها را ادبی نیکو کنید تا خدا شما را بیامرزد.»

شکوفایی ادب در فراگیری علوم اهل بیت (علیهم السلام) اتفاق می افتد. آموختن آن به کودک و نوجوان باعث ازدیاد عقل و معرفت می شود و همچنین راه و روش بهتر زیستن در دنیا را به او خواهد آموخت. امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

«عَلِّمُوا صِبْيَانَكُمْ مِنْ عِلْمِنَا مَا يَنْفَعُهُمُ اللَّهُ بِهِ.» (2)

«علوم ما را تا آن جا که برای کودکان سودمند است به آنان بیاموزید.»

دعا برای ظهور امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف)

آنچه به یقین ثابت شده، این است که آموختن علوم اهل بیت (علیهم السلام) باعث رفتار نیکوی فرزندان در جامعه خواهد شد؛ زیرا هیچ راهنمایی همانند کلام گهربار ائمه معصوم (علیهم السلام) ما را به سوی نیکی و احسان و دادرسی از هم نوعان هدایت نمی کند. از این رو، هرکسی باید برای بقاء حیات خود، از این چشمه زلال بهشتی بنوشد تا از این راه تمام تاریکی ها و زشتی های انسان نابود شود. امروزه، این چشمه جوشان و زلال که به تمام ذرات هستی حیات می بخشد کسی نیست جز صاحب الزمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) که فرموده اند:

ص: 102

1- وسائل الشیعة، 21، 476؛ بحار الأنوار، بیروت، 101، 95.

2- وسائل الشیعة، 21، 478.

«الامام الماء العذب على الظماء.» (1)

«امام آبی شیرین و گوارا برای تشنه است.»

هر مؤمن صادقی باید برای پیدا کردن این چشمه بهشتی کمر همت را ببندد. هرکسی جرعه ای نوشید، تا ابدیت جاودانه گشت. قدم اول در این راه اتصال دل و اظهار عجز و انابه هر روزه با حجت خداست که هرکسی، در گوشه ای، صورت بر خاک گذارده و با ندای یا «صاحب الزمان» و با اشک چشم، آمدن وجود مبارکش را خواستار شود و صداقت خود را در جستجوی «ماء معین» ثابت گرداند:

﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ﴾ (2)

«بگو اگر زمانی صبح شد و آب تان به زمین فرو رفت، پس چه کسی برای تان آب گوارا می آورد؟»

آنچه باعث گرمی و صفای خانوادهها میگردد و پایداری، نشاط، تعالی و تکامل خانواده را تضمین می کند اطاعت از فرامین الهی حضرات معصومین (علیهم السلام) است. دستور مستقیم آنان نیز حاکمیت دین در خانواده می باشد. یعنی اگر همه اعضا خانواده مطیع قوانین اسلام و عامل به آن شوند، عصبانیت و تفرعن وجودی هرکسی، به ملاحظت و مهربانی و گذشت تبدیل خواهد شد.

آن آب حیات بخشی که می تواند اعضا خانواده را از تشنگی نجات بدهد و آن روح لطیف و باصفایی که باعث زندگی دوباره جسم مرده می شود و آن نور و گرمایی که به خانواده سرد و بی رمق در حال مردن گرما و روشنی می بخشد، اعتقاد و ارتباط قلبی زوجین به ولی الله اعظم، امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف)، است. با اتصال دل و فکر و استغاثه به وجود گرمی ایشان می توان هر مرده ای را، با یقین به قدرت و لطف

ص: 103

1- اصول کافی، کتاب الحجّة، باب نادر جامع فی فضل الإمام و صفاته.

2- سوره مبارکه ملک، آیه 30.

حضرتش که همان قدرت الله اعظم است، زنده کرد. پس تردید و نگرانی برای شخصی که اهل توسل به امام زمانش باشد معنا ندارد.

اجابت دعا و رسیدن به حاجت ها، مخصوصاً درباره اختلاف ها، دارای شرایطی است و آن این است که باید ندای شخص به محضر شریف امام زمان برسد. این مهم نیز با رعایت اصولی حاصل می شود: توبه از گناه و به ویژه توبه از ظلم و دل شکستن؛ یادآوری نعمت هایی که خداوند به ما عطا کرده و شکرگزاری آن؛ فرستادن چند صلوات با حالت اضطرار؛ انقطاع از خلق.

اما به حکم عقل و نقل یاد امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) و دعا برای حضرت یکی از عناصر مؤثر در اجابت دعا و حل مشکل هاست؛ چنان که وجود مقدسش فرمود:

«هرکس پس از گریه بر جدم برای فرج من دعا کند، من نیز برایش دعا می کنم.»

اللهم عجل لوليك الفرج

اللهم عجل لوليك الفرج

اللهم عجل لوليك الفرج

اللهم عجل لوليك الفرج

1. مشکاة الانوار، ابوالفضل علی بن حسن بن فضل طبرسی (رحمة الله)
2. کافی، کلینی (رحمة الله) محمد بن یعقوب - انتشارات اسوة چاپ 11 سال 1389
3. کنز العمال فی نفس الاعمال والافعال، المتقی هندی - علی بن عبد الملك علاءالدين مؤسسة الرسائل مصر 1409 (جماعت عامه)
4. وسائل الشیعة، حر عاملی محمد بن حسن - مؤسسة آل البيت لاحیاء التراث قم چاپ اول
5. غرر الحکم، آمدی عبد الواحد - ترجمه محمد علی انصاری - انتشارات حضرت امام عصر عج چاپ هشتم 1390
6. الخصال، صدوق - انتشارات فکر آوران 1384 هـ.
7. تفسیر عیاشی، ابوالنصر محمد بن مسعود بن عیاش السلمی السمرقندی مکتب علمیة اسلامی تهران
8. کامل الزیارات، جعفر بن موسی بن قولویه قمی - انتشارات پیامبر حق م 367
9. کمال الدین و تمام النعمه، صدوق (رحمة الله) محمد بن علی بن حسین بابویه - انتشارات دار الکتب اسلامی قم چاپ دوم
10. اعلام الوری، امین الاسلام فضل بن حسن طبرسی (رحمة الله) - دار الکتب الاسلامی تهران
11. مستدرک الوسائل، نوری میرزا حسین - مؤسسة آل البيت (عليهم السلام) لاحیاء التراث قم چاپ اول
12. علل الشرایع، محمد بن علی بن حسین بن بابویه - انتشارات مکتبه الوری قم
13. تفسیر حضرت امام حسن عسکری (عليه السلام)، حضرت امام عسکری حسن بن علی (عليهما السلام) - انتشارات مدرسه حضرت امام هادی (عليه السلام) قم چاپ اول
14. تحف العقول، حرانی حسن بن شعبة - مؤسسة انتشارات اسلامی چاپ دوم
15. ثواب الاعمال، شیخ صدوق (رحمة الله) - انتشارات راز توکل چاپ اول 1390
16. اختصاص، شیخ مفید (رحمة الله) محمد بن نعمان
17. تنبيه الخواطر، ورام بن ابی فراس حلی (رحمة الله)

18. ارشاد، شيخ مفيد محمد بن نعمان (رحمة الله)

ص: 105

19. المحاسن برقى، ابو جعفر بن خالد برقى - مجمع عامى اهل البيت (عليهم السلام) 1413 هـ.

20. كنز الفوائد، ابو الفتح كراچكى - انتشارات دار الذخاير قم 1410 هـ.

21. معانى الاخبار، شيخ صدوق - تولد 311 هـ، وفات سال 381 هـ - سال انتشار (تهران، صدوق، 1379ق) و (قم، دارالعلم، 1379ق)

22. امالى طوسى (رحمة الله)، شيخ طوسى م 460 هـ انتشارات دار الثيقاف قم 1414 هـ

23. المحجة البيضاء في تهذيب الاحياء، فيض كاشانى، محمد بن شاه مرتضى - ناشر: مؤسسة النشر الاسلامى التابعة لجماعة المدرسين بقم محل نشر: قم سال نشر: 1376

24. امالى صدوق (رحمة الله)، محمد بن على بن حسين بن بابويه - انتشارات كتابخانه اسلاميه

25. الاعلام، شيخ مفيد محمد بن نعمان - چاپ كنگره جهانى هزاره شيخ مفيد چاپ اول

26. اعلام الدين فى صفات المؤمنين، ديلمى، حسن بن محمد ناشر: مؤسسة آل البيت (عليهم السلام) لاحياء التراث - محل و سال نشر: قم؛ 1366

27. معراج السعادة، ملا احمد نراقى

28. مجمع البيان، فضل بن حسن طبرى - انتشارات ناصر خسرو تهران 1406 هـ.

29. عيون اخبار الرضا (عليه السلام)، شيخ صدوق، مؤسسهُ انصاريان قم 1384 هـ.

30. من لا يحضره الفقيه، صدوق محمد بن على بن حسين بابويه مؤسسهُ انتشارات اسلامى چاپ سوم

31. ارشاد، شيخ مفيد (رحمة الله) محمد بن نعمان

32. ارشاد القلوب، ديلمى، حسن بن محمد

33. التمهيد، سيد بن طاووس رضى الدين (رحمة الله)

34. الخصال، صدوق - انتشارات فكر آوران 1384 هـ.

35. المقنعه، شيخ مفيد (رحمة الله) محمد بن محمد - كنگره شيخ مفيد قم 1413 هـ.

36. بلغة الفقيه (4 جلد)، بحر العلوم، محمد بن محمد تقى - ناشر: مكتبة الصادق (عليه السلام) - محل نشر: تهران

37. مهج الدعوات و منهج العبادات، سيد بن طاووس دار الكتب اسلاميه تهران 1416 هـ.

38. التوحيد و الشرك فى القرآن، نصير الدين طوسى، محمد بن محمد - ناشر: مؤسسة حضرت امام صادق (عليه السلام) - محل نشر: قم

39. مصباح الشريعة، مؤسسة اعلى للمطبوعات چاپ اول

40. احرام محرم، نيشابورى عبد الحسين - انتشارات دليل ما چاپ ششم 1389

ص: 106

41. مجموعه ورام، ورام بن ابی قراس - انتشارات مكتبة فقيه قم

42. برهان، سيد هاشم بحرانی (رحمة الله) - دار المجلتي قم 1428 هـ.

43. البرهان، الزركشي وفات: 794 - جماعت عامه سال چاپ: 1376 - 1957 م ناشر: دار إحياء الكتب العربية، عيسى البابي الحلبي وشركاه

44. الاحتجاج، طوسی احمد بن علی - نشر مرتضى مشهد مقدس س 1403ق

45. الاحتجاج على اهل اللجاج، شيخ طبرسي

46. منهاج الصالحين (خويي (رحمة الله))، خويي، ابو القاسم - ناشر: مدينة العلم، آيت الله العظمى السيد الخويي (رحمة الله) محل نشر: قم

47. مرآة العقول في شرح اخبار آل الرسول (26 جلد)، مجلسي، محمدباقر بن محمدتقي - ناشر: دار الكتب الاسلامية - محل و سال نشر: تهران؛ 1363

48. سفينة البحار، قمی عباسی - مؤسسهُ آستان قدس چاپ دوم سال 1384

49. عصر زندگي، حكيمي محمد - انتشارات دفتر تبليغات حوزه علميه چ دوم 1374 قم

50. ميزان الحكمه، ريشهري محمد - انتشارات دار الحديث چاپ اول

51. صفات و علامات متقين، حاجياني دشتي عباس - انتشارات محلاتي 1378 قم

52. تفسير جامع، حاج سيد ابراهيم بروجردي - انتشارات انصار المهدي چاپ اول 1388

53. نقطه های آغاز در اخلاق عملي، مهدي كني محمد رضا - انتشارات دفتر نشر فرهنگ اسلامي چاپ هفتم 1384 تهران

54. القطره، سيد احمد مستنيط - ترجمه محمد ظريف - نشر الماس نهم

55. چرا مرا آفريدند، حسن ميلاني - انتشارات حضرت علي چاپ اول 1384 قم

56. رساله حقوق حضرت امام سجاد (عليه السلام)، رساله حقوق حضرت امام سجاد (عليه السلام)

57. اسرار موفقيت، مجتهدی سيستاني مرتضى انتشارات نشر الماس چاپ ششم 1385 ش

58. ترجمه كتاب المومن، حسيني نجومی مرتضى انتشارات بوستان كتاب قم چاپ 1382

59. نهج الفصاحه، ابوالقاسم پاينده

60. نصایح الکافیة، محمد بن عقیل علوی 1371 بنیاد بعثت تهران

61. نسیم هدایت، حسینی شیرازی سید صادق انتشارات برگ رضوان چاپ اول 1383 تهران

62. یکصد موضوع اخلاقی در قرآن و حدیث، مکارم شیرازی ناصر انتشارات دارالکتب اسلامیة چاپ چهارم 1386 تهران

ص: 107

63. کیش پارسایان، تهرانی مجتبی انتشارات پژوهشگاه فرهنگ اسلامی چ سوم 1378 تهران

64. روایات تربیتی از مکتب اهل البیت (علیهم السلام)، فرید مرتضی - انتشارات نشر فرهنگ اسلامی چاپ 1377 تهران

65. در ضیافت ضریح، بنی هاشمی محمد - انتشارات منیر چاپ 1388 تهران

ص: 108

بسمه تعالی

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

با اموال و جان های خود، در راه خدا جهاد نمایید، این برای شما بهتر است اگر بدانید.

(توبه : 41)

چند سالی است که مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه موفق به تولید نرم افزارهای تلفن همراه، کتابخانه های دیجیتالی و عرضه آن به صورت رایگان شده است. این مرکز کاملاً مردمی بوده و با هدایا و نذورات و موقوفات و تخصیص سهم مبارک امام علیه السلام پشتیبانی می شود.

برای خدمت رسانی بیشتر شما هم می توانید در هر کجا که هستید به جمع افراد خیراندیش مرکز بپیوندید.

آیا می دانید هر پولی لایق خرج شدن در راه اهلبیت علیهم السلام نیست؟

و هر شخصی این توفیق را نخواهد داشت؟

به شما تبریک میگوئیم.

شماره کارت :

6104-3388-0008-7732

شماره حساب بانک ملت :

9586839652

شماره حساب شبا :

IR390120020000009586839652

به نام : (موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه)

مبالغ هدیه خود را واریز نمایید.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آبادی - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

